

ΠΑΡΩΡΩΝΟ
ΤΕΛΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΕΥΝΑ

ΕΡΕΥΝΑ

Προβληματισμοί

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
HELLENIC INSTITUTE for STRATEGIC STUDIES
ΤΕΥΧΟΣ 49 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009 ΕΥΡΩ 0,01
Παράρτημα 1 και Παράρτημα, 104 33 Αθήνα

- * ΟΧΙ...και πώς η άρνηση αυτή σηματοδοτεί την Ιστορία
- * Σκοπική αδιαλλαξία και μετά το Ελληνικό βέτο
- * Νέος Ψυχρός Πόλεμος
- * Στρατηγήματα, Δολιότητες και Διεθνές Δίκαιον
- * Οι Σταθεροί Παράγοντες στην Επύλογή Περιτοχής Επιχειρήσεων κατά τον Νουτοκό Πόλεμο στην Αρχαία Ελλάδα
- * Υδάτινοι Πόροι
- * Aquatic Resources
- * Εξιχνιώσεις Απεργιών-Ομηρών
- * Τύποι Ηγεσίας στον Πολιτικό του Πλάτωνος
- * 28η Οκτωβρίου- Ημέρα Μνήμης
- * Με μια Μιατιά η Ελλάδα και ο Κόσμος

ΟΧΙ

γράφη την 21η Οκτωβρίου 2008

Σήμερα εορτάζεται η απελευθέρωση της Πρέβεζας και σε ολίγες ημέρες, 26η Οκτωβρίου, της Θεσσαλονίκης, από τη μακρά τουρκική σκλαβιά. Ημέρες δόξης και θριάμβου του Έθνους και των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Λαμπρά περίοδος του Ελληνισμού οι Βαλκανικοί πόλεμοι 1912-13, που είχαν σαν αποτέλεσμα, με τη νικηφόρα έκβασή των, την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό της Ηπείρου, της Μακεδονίας και των νήσων του Αιγαίου, κατ' ουσίαν τον διπλασιασμό του τότε ελληνικού κράτους.

Σε μία εβδομάδα θα εορτασθεί πανηγυρικά και η επέτειος του "ΟΧΙ" του 1940. Ένα "ΟΧΙ", προς τον εισβολέα, ειπωμένο δια στόματος του πρωθυπουργού της χώρας, βγαλμένο και βασισμένο στην αγέρωχη ψυχή, στην πίστη στην πατρίδα και τα ρήματα της φυλής, σε ένα λαό καταλλήλως παιδευθέντα και προετοιμασθέντα από την αντάξια ηγεσία του. Το έπος του 1940, με τη νίκη κατά των Ιταλών, των συνεταίρων του άξονος, στο μέτωπο της Ηπείρου, υπήρξε η πρώτη κερδηθείσα υπό των συμμάχων μάχη. Ανεπτέρωσε τον ηθικόν του ελευθέρου κόσμου, πλήρωσε τις καρδιές του και του έδωσε ελπίδα και πίστη δια τη δυνατότητα της επίτευξης της τελικής νίκης.

Δυστυχώς, δια την Ελλάδα ούτε οι Βαλκανικοί πόλεμοι, ούτε η νικηφόρα έκβαση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έφεραν την απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου και της Βορείου Μακεδονίας. Δια τη Βόρειο Ηπειρο ούτε φωνή, ούτε ακρόαση. Ξεχασμένη υπόθεση μεταξύ αλληλοσυγκρουόμενων αποφάσεων και πρωτοκόλλων ανεξαρτησίας, ελληνικότητας, απελευθέρωσης και υποδούλωσης, κατά τα συμφέροντα των εκάστοτε ισχυρών της γης. Οι Βορειοηπειρώτες μαζί με τους Αλβανούς έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα. Η ούτω δημιουργηθείσα κατάσταση ίσως και να μην επιτρέπει πλέον τη διεκδίκηση, ανάλογης προς το Κόσσοβο, λύσης.

Δια τη Βόρεια Μακεδονία συζητείται σε επίπεδο διαμεσολαβητού και κρατικών αντιπροσώπων να χαρισθεί στους, κατοικούντες την περιοχή, Σκοπιανούς (Σέρβους, Αλβανούς, Βουλγάρους, Έλληνες και Αθιγγάνους), που είναι-δεν είναι δύο εκατομμύρια ψυχές, δια την αναγνώριση κράτους, η ονομασία "Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας" με συνεπακόλουθες απαιτήσεις δια μακεδονικόν έθνος και μακεδονική γλώσσα. Η κατηγορική και ενδοτική πορεία της ενδιάμεσης συμφωνίας, από ελληνικής πλευράς, συνεχίζεται. Συμφωνίες, που ελήφθησαν και δοκιμάζονται στα όρια αντοχής του λαού, καταπατούν και ακυρώνουν την απόφαση του Έθνικου Συμβουλίου, κατά τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, περί μη αποδοχής ονομασίας των Σκοπίων με το όνομα Μακεδονία ή και παραγώγων της λέξεως αυτής. Ιδού η συνέχεια, η συνέπεια και οι αντοχές των συγχρόνων ταγών του έθνους. Οι Σκοπιανοί αδιάλλακτοι, τρώγοντες και πίνοντες σε βάρος των Ελλήνων, συνεχίζουν τις βλέψεις και διεκδικήσεις των σε βάρος της Ελλάδος. Βλέψεις εδαφικές, μειονοτικές και ιστορικές, παραμένοντες ανυποχώρητοι στις επάλξεις του ονόματος "Μακεδονία".

Αλλά τι, το εκφραστικότερο, δικαιότερο και λογικότερο από του να δοθεί στο κράτος - συνονθύλευμα εθνοτήτων - το όνομα "Δημοκρατία των Σκοπίων". Και γιατί όχι, στην περίπτωση που δεν συμφωνούν, να μη διαμελισθούν στα συνιστώσα αυτό εδαφικά και πληθυσμιακά τμήματα με αντίστοιχες ενώσεις προς τα ομογενή γειτονικά κράτη. Αυτό κάποτε θα συμβεί. Έγινε στη Ρωσία, στη Γιουγκοσλαβία, μετά παρέλευση εβδομήντα και πλέον ετών τεχνητής συμβίωσης-συγκόλλησης. Γιατί να μην πραγματοποιηθεί και στα Σκόπια. Οι θεωρίες περί μαλακών και σκληρών υπογαστριών καιρός να παρακαμφθούν. Λοιπόν, ούτε βόρεια, ούτε άνω Μακεδονία και τα εξ αυτής συνακόλουθα. Η πρόσφατη συμπεριφορά των Σκοπίων μάλλον παρέχει την ευκαιρία στην Ελλάδα να ορθώσει το ανάστημά της και να λάβει ανάλογη στάση για ένα σύγχρονο "ΟΧΙ". Και ακόμη γιατί να είναι σύμμαχος μέσω ΝΑΤΟ; Συμφέρει να είναι "απέναντι".

Στη μεγαλύτερη Κύπρο, κατ' αρχάς, Χριστόφιας και Ταλάτ ταλανίζονται, ίσως προς ίσον, για την "επανενοση" της νήσου, βαδίζοντας στα πρότυπα των μακροχρονίων και αναποτελεσματικών συναντήσεων Κληρίδη-Ντεκτάς. Διαφωνούν στην ομοσπονδιακή ή συνομοσπονδιακή μορφή της ήδη υπάρχουσας και αναγνωρισμένης διεθνώς Κυπριακής Δημοκρατίας. Η τουρκική μειονότης του 18% κατέστη συνομιλητής και επίσημος εταίρος των Ελλήνων, του 88% του πληθυσμού της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Τουρκία, διευρυμένη με ζωτικό χώρο, θαλάσσιο και χερσαίο στην καρδιά της Ανατολικής Μεσογείου, που της παρέχει η κατοχή της βορείας Κύπρου, βρυχάται και πανηγυρίζει την ανεξαρτησία του ψευδοκράτους. Η Ελλάς θεάται τα τεκταινόμενα και φαίνεται ικανοποιημένη από την εταιρική, μέσω ΕΕ, επιτευχθείσα ένωση. Καλόν θα είναι να καταστεί και σύμμαχος μέσω ΝΑΤΟ. Τίποτε δεν είναι ακατόρθωτο. Το "ναι" στα Σκόπια δια την είσοδο στο ΝΑΤΟ να συνεπάγεται και το αντίστοιχο "ναι" δια την Κυπριακή Δημοκρατία.

Στην Τουρκία η εσωτερική διαμάχη Κεμαλιστών και Ισλαμιστών μαίνεται και συνεχίζεται με τη δίκη, τις ημέρες αυτές, των συναμοτών της οργάνωσης "Ερκενεγκον" που απέβλεπε στη δημιουργία καταλλήλων συνθηκών δια επέμβαση των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας προς ανατροπή των κυβερνήσεων ισλαμιστών. Σ' ότι αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα συνεχίζει τις παραβιάσεις και παραβάσεις στο Αιγαίο με την υπέρπτηση αεροσκαφών και την διεκπεραίωση λαθρομεταναστών στους αυτούς ρυθμούς παρά τα υφιστάμενα ετεροβαρή μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και τις διεξαγόμενες συζητήσεις υπό των επιτροπών εμπειρογνομόνων εξ αμφοτέρων των χωρών. Κακός και ανυποχώρητος γείτονας, υπομονετικός και πείσμων, που δεν παύει να ανακατεύεται στα Βαλκάνια μέσω των ομοθρήσκων πληθυσμών, καταλοίπων της οθωμανικής αυτοκρατορίας, αιτιωμένης για τη "μακεδονική σαλάτα", της οποίας και την επανόρθωση ευαγγελίζεται, στηριζόμενος στην πληθυσμιακή του υπεργεννητικότητα και στο θρησκευτικό του φανατισμό.

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, παρά την πτώση του πετρελαίου κάτω των εβδομήντα δολαρίων ανά

Συνέχεια στην σελίδα 47

Τα δημοσιευόμενα άρθρα αποδίδουν τις προσωπικές απόψεις των συγγραφέων των και δεν είναι απαραίτητο να συμφωνούν με τις θέσεις της ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ.

Ιδιοκτήτης: ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ.

Εκδότης-Διευθυντής: Η.Καζούκας

Υπεύθ.Συντάξεως: Στ. Παναγόπουλος

Υπεύθ. Τυπογραφ: Α. Σαραντινός

Συντακτική Ομάδα: Ε.Σκλήρης,

Ε.Τέμπος, Π. Λάγγαρης, Σ. Κουρκούμπας

ΔΤΡ-Καλλιτεχνικά: Κ.Αργυρόπουλος

Εκτύπωση: ΝΕΜΕΣΙΣ Α.Ε.

Η προαιρετική σας συνδρομή προς το περιοδικό μας μέσω του λογαριασμού 142-002101-073469

ALPHA Bank ή μέσω ταχυδρομικής επιταγής, τυγχάνει εκτιμήσεως εκ μέρους της ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ., η οποία και σας θεωρεί παράγοντες βελτιώσεώς του

Διευθύνσεις

Γραφεία: Ηπείρου 1 και Πατησίων
τ.κ. 104 33 Αθήναι

Τηλέφωνο:.....2108211025

Fax:.....2108211056

E-mail:elesme@otenet.gr

Διαδίκτυο:.....www.elesme.gr

ΟΧΙ

...και πώς η άρνηση αυτή σηματοδοτεί την Ιστορία

του Ταξιάρχου ε.α. Κωνσταντίνου Αργυροπούλου

Αντί επετειακού και δι'ολίγων διεξερχόμενοι, το πώς την 28η Οκτωβρίου 1940, η πρόθυμη και καθολική μέθεξη των Ελλήνων στην απόφαση του ηγέτου Ιωάννου Μεταξά να αντιδράσει το έθνος υπερήφανα σε μία έξωθεν προσβολή, πρέπει να αποτελεί σήμερα αντικείμενο μιας προσωπικής ενδοψυχίας. Και τούτο για να δυναθεί ο καθένας από εμάς να συγκεκριμενοποιήσει ένα κριτικό αυτοπροσδιορισμό, που να σχετίζεται με το οφειλόμενο αναλογούν ηθικό μέρισμα προς την ιερά γη που μας φιλοξενεί.

Αυτό τούτο το γεγονός μας είναι γνωστό. Είναι μία συγκλονιστική καμπή στην διαδρομή της Ελληνικής Ιστορίας. Είναι ένα φαινόμενο, που διοδεύει τον νού στα παγκόσμια πεδία της υψίστης ψυχολογικής μεταρσιώσεως. Είναι μία κοινωνική ανάκτηση μιας ζωτικότητας, η οποία απαντήθηκε από εκείνους τους προγόνους μας, οι οποίοι απέδειξαν, ότι το ελάχιστο καθήκον τους ήταν, η μετά θυσιών, συνταύτηση της πίστεώς των προς την ιδέα, που λέγεται Ελλάς.

Το κεφάλαιο του "Όχι" κλείστηκε στην ψυχή του αγνού Έλληνας, σαν υποθήκη και απόδειξη υπεροχής στον υπόλοιπο κόσμο, ο οποίος βαθμολογεί χωρίς επιείκεια στην κλίμακα του πραγματικού κόσμου του σύμπαντος των ιστορικών σημασιών. Αυτού του κόσμου, ο οποίος μετά από αξιολόγηση των ελληνικών πεπραγμένων θα πορισθεί, ότι αυτή η φυλή, θα μπορέσει να παραμείνει αιωνία, εφ'όσον μετέρχεται τον παράγοντα άνθρωπο, τις ηθικές του δυνάμεις και την πολεμική του αρετή, για να διατηρεί έτσι το δικαίωμα σε ένα διαχρονικό και αδιάλειπτο αγώνα, που τίμημα έχει την ελευθερία.

Το 1940, ο ήχος του εθνικού σημάντρου συνεκλόνησε τις ελληνικές ψυχές κι'αυτές με την σειρά τους αντήχησαν, σαν να ήθελαν μ'αυτό να μεταδώσουν στους ανά τον κόσμο φιλομαθείς, ότι το εθνικό φρόνημα είναι μία απέραντη νοητική αγκαλιά, που θερμαίνει το ιερό πάθος για την -όταν και εάν χρειασθεί- επομένη εποποιΐα. Για να μάθουν τα αυριανά Ελληνόπουλα, ότι αυτή η γη πρέπει να μείνει αμίαντη, αν όντως η τότε απόφασή τους θα είναι κατηγορηματική και εκφράζουσα την μη προς αφανισμό βούλησή των.

Όσο και αν ο κόσμος σήμερα συρρικνώνεται, λόγω της συστολής του χρόνου και του χώρου, που έχει επιτευχθεί με τις νέες τεχνολογίες, όσο και αν ολίγον κατ'ολίγον η ανθρωπότητα προσανατολίζεται προς μία παγκόσμια διακυβέρνηση, όσο και αν οι επί μέρους ιστορικοί απολογισμοί των εθνών "συμπιέζονται", δεν έφθασε ακόμη η στιγμή, όπου οι λαοί είναι έτοιμοι να κοινωνήσουν της αχράντου συνυπάρξεως. Συνεπώς, ως μη βιάζονται οι καλοί καγαθοί οραματιστές, οι υποστηρίζοντες μίαν ομοούσιον και αμόλυντον παγκόσμια κοινότητα, όπως την υποστηρίζουν μετά μανίας οι απάτριδες πολυεθνικές εταιρείες, οι ακολουθούσες την φιλοσοφία της απληστίας, αλλά και οι καθ'οιονδήποτε τρόπον προσποριζόμενοι τα καλά και συμφέροντα τοις θυλακίοις αυτών.

Όχι, δεν είναι ακόμη η ώρα να αστειευόμαστε με την εθνική μας υπόσταση, εν ονόματι μιας υποτιθέμενα βολικής ιδέας, που μερικοί διπλωμάτες προσπαθούν να μας πείσουν, ότι η ιδανική κατάσταση είναι αυτή του μη νικητού και του μη ηττημένου, μέσω προτάσεων, οι οποίες επαίρουν το "ενδοτικόν το αναίμακτον". Μάλιστα, επισημαίνουμε, ότι όσοι προσιονίζουν κακά με τυχόν διατράνωση μιας ιδέας εθνικού φρονήματος, είναι αυτοί, που για να ξεπεράσουν την δειλία τους, την σαρκάζουν, αυτοπροβαλλόμενοι σαν πραγματικιστές, που διαβουλεύονται την όσον ένεστι ευχάριστη συμπαρομάρτηση των συνδιαιωμένων(1) ή γειτονεουσών(2) ομάδων ανθρώπων.

Μερικοί σύμβουλοι των κυβερνώντων, μέσω των ευκόλως δι'αυτούς προσβαινομένων κατωφλίων των μαζικών μέσων ενημερώσεως, προσπαθούν να μας πείσουν, ότι οι όμορες κοινότητες δεν μας απειλούν. Αυτές οι υποθέσεις - μας διαβεβαιώνουν με συγκαταβατικότητα- είναι υστερικότητες κινδυνολόγων. Όσο για την προβαλλομένη υφ' ημών πολυπλοκότητα των εθνικοκοινωνικών δυσαρμονιών, όπου τα -υπό διόγκωσιν(3) στον πληθυσμιακό της Ελλάδος κορμό- ξένα σώματα προκαλούν, εκεί λοιπόν μας "αποστομώνουν" με επιστημονικές αναλύσεις, των οποίων, όσο πιο ακαταλαβίστικα είναι τα επιχειρήματα, τόσο πιο ισχυρά ακούγονται στο αυτί των αδαών.

Αν ωστόσο είμαστε προσεκτικοί, θα

διαπιστώσουμε, ότι σήμερα έχει επιτελεσθεί ένας υπολογίσιμος αριθμός ανατροπών. Έχει παρατηρηθεί, ότι ένας εισαγόμενος -πολύτυπος κοινωνικά- και λίαν απειλητικός μοχλός, είναι έτοιμος να ανασκελίσει τις μέχρι τώρα σταθερές των στοιχείων, που συνιστούν την εκλεκτικιστική μας ισορροπία και την φυλετική μας στιβαρότητα. Εκκωφαντικά λοιπόν σημαίνεται ο κώδων για την ανεξέλεγκτο εμφύτευση των μειονοτήτων πάσης υφής και αποχρώσεως στον ελληνικό αγρό και για την συνεπαγομένη καταλυτική ρήξη ανάμεσα σε όσους αναμειγνύονται στο συμπεφυρμένο και επικινδύνως ρευστόν αυτό περιβάλλον.

Εν τω μεταξύ και εξ αιτίας κάποιων αδικιών, που υπέστησαν οι όποιες μειονότητες στην ημεδαπή και αλλαχού, έχουν άτυπα και με την βοήθεια των media(4) περιέλθει αυτές στην κατάσταση απολαβής προνομίων, τα οποία παλαιότερον ανήκον στην τάξη των αστών. Έτσι λοιπόν οι - καθ'οιονδήποτε πολιτική και σύστημα ταξινομήσεως- μειονότητες στην χώρα μας χαρακτηρίζονται, χωρίς καμμία επιφύλαξη, αυτάρεσκες και, οι οποίες εγκαταλείπονται στο φιλήδονο αίσθημα της αδιατάρακτης συνείδησης(5). Έχουμε λοιπόν μεταφέρει στις μειονότητες τα προνόμια, που είναι απαγορευμένα πλέον στις ανώτερες τάξεις αλλά και στο σύνολο των φιλονόμων. Έχουμε φθάσει να πεισθούμε, κατά ένα μέγιστο ποσοστό, ότι η εθνική, η θρησκευτική, η σεξουαλική και η λαθραίως εισαχθείσα στην χώρα μας μειονότητα, δεν είναι τίποτε άλλο, παρά ένα μικρό έθνος μέσα στο έθνος, που έχει τα δικά του χαρακτηριστικά. Δηλαδή να έχει καθαρθεί από το αμάρτημα των πρωτοπλάστων, να έχει συγγενέψει με τους αγγέλους και να αποδίδει τα αποθέματα αγάπης αποκλειστικά στον εαυτό της. Με το πρόσχημα λοιπόν, ότι εξαίρουμε την ιδέα της διαφορετικότητας, έχουμε φθάσει και πάλι σε διαχωρισμούς και εκχωρούμε τα μέγιστα στις μειονότητες, οι οποίες από το γεγονός και μόνον, ότι υπάρχουν ανάμεσά μας απολαμβάνουν προνόμια απαγορευμένα για τους άλλους(6).

Σε ένα διαμορφούμενο περιβάλλον, όπως είναι η υπό προϊοντοποίηση ευχολογία για μια διηυρημένη Ευρώπη, η ιδέα ενός πολέμου έχει απομακρυνθεί από το όποιο υποσυνείδητο την διατηρούσε σαν μία συμφέρουσα ή αναγκαία λύση. Ο πόλεμος σήμερα ακούγεται σαν ένας αμβλύς και υπόκωφος αναστεναγμός, που αντιλαλεί την αναχρονιστικότητα της σκέψεως κάποιων νοσταλγών των καθαρών κοινωνικών θεωριών, ως και ενίων ομάδων ειδικών συμφερόντων, όπως πχ οι κατασκευαστές πολεμικού υλικού κ.α.

Οι σφαιρικοί σκεπτικιστές, αντιλαμβανόμενοι την διαιρετότητα των μεγεθών,

μοιράζουν όλα τα αντιφατικά μεγέθη και προχωρούν στο αποφαντικό, ότι οι στρατοί σήμερα έχουν μετατραπεί σε παράγοντες εκφοβισμού και κακών προαισθημάτων, οι οποίοι χωρίς να καταλήξουν σε σύγκρουση μπορούν να επιδεικνύουν την σημαία, στο όνομα μιας κατ'επίφασιν δημοκρατικής ευταξίας, δια συγκεντρώσεως δυνάμεων σε τόπο και χρόνο τον δέοντα.

Ένας ψυχρός πόλεμος ή ένας άδηλος πόλεμος δια της προκλήσεως κρίσεων με αποσκοπούμενα γεωπολιτικά πλεονεκτήματα(7), θολώνει και αδιαφανοποιεί τα όρια ανάμεσα στην μη βία και την ένοπλη αναμέτρηση. Με τέτοια μεθόδευση εξυφαίνεται μία κατάσταση εν πολλοίς διφορούμενη. Πολυερμηνευόμενη έως σιβυλλική. Η γενική κινητοποίηση σε τέτοια περίπτωση εκτιμάται σαν περιττή. Οι διπλωμάτες έχουν τον λόγο. Ωστόσο η αποστρατικοποίηση είναι λίαν επικίνδυνη, διότι ουδέποτε και ουδεμία κυβέρνηση στηρίζεται σε προφορικές ευχές και διακηρύξεις ή και γραπτές συμφωνίες, όπως περίπου κινούνται τα μέτρα οικοδομήσεως εμπιστοσύνης. Ιδίως σε ό,τι αφορά στην συμπεριφορά της Τουρκίας, η οποία κατά κανόνα δεν τηρεί τις διεθνείς συνθήκες, όπως ιστορικά αποδεικνύεται.

Είναι αλήθεια, ότι ο πόλεμος σήμερα είναι λιγώτερο πιθανός, αλλά η ειρήνη ουδέποτε -θα λέγαμε- ότι είναι εξασφαλισμένη, έστω και αν μερικοί πιστεύουν, ότι τα Ηνωμένα Έθνη, το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο, η Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλοι οργανισμοί θα μας παρείχαν την σχετική εγγύηση και μάλιστα ενισχυμένη εφόσον η υποτιθεμένη απειλή προήρχετο από χώρα μέλος των διεθνών αυτών κοινοτήτων και οργανισμών.

Στην αναζήτηση μιας λογικής λύσεως, έχει παρατηρηθεί μία τάση μεταφράσεως της τρεχούσης παραδοξότητας της εμπειρίας των καιρών, χωρίς να τεθεί, όπως πιστεύουμε, σε κίνδυνο η συνοχή της δομής των ενόπλων δυνάμεων. Έτσι, η διάκριση του ενεργεία στρατού και δυνάμει στρατού κάτω από οποιοδήποτε εύρος θεωρήσεως δεν φαίνεται να αποδίδει τι ευκταίον, παρά μόνον αν υπάρξει τρόπος ή ποιά τις μέθοδος, ώστε αυτή η ένοπλος δύναμις να δοκιμασθεί στην πράξη.

Ένας στρατός, ο οποίος εν ονόματι μιας αποκτηθεισομένης ικανότητας αποτροπής, καταγίνεται σε αθρόες αγορές οπλικών συστημάτων, οι οποίες αγορές δεν μας έχουν πείσει περί της τελεσφορήσεως τής επί της αμυντικής ενδυναμώσεως προθέσεως, αλλ'αντιθέτως μας εκτρέπουν σε πονηρές ατραπούς αλλοιοτρόπων "προμηθειών", τότε το φαινόμενο αυτό μας πιέζει στο να ελέγξουμε τους υπευθύνους(;) σαν "κυρίαρχος λαός" δια του: quo vadis domine.

Εμείς κάποτε είχαμε διδαχθεί στα σχολεία από τον δάσκαλό μας, ο οποίος την εποχή εκείνη δεν αλλοιθώριζε ιδεολογικά, διότι είχε σαν πυξίδα την Ελλάδα, ότι οι άρχοντες των πόλεων των προγόνων μας γκρέμιζαν συμβολικά ένα μέρος των τειχών τους, όταν στην πόλη τους επέστρεφε από τους Ολυμπιακούς αγώνες πολίτης τους δαφνοστεφανωμένος νικητής. Διότι, όπως έλεγαν "με τέτοιους άνδρες δεν χρειαζόμαστε τείχη".

Τέτοιοι άνδρες είναι όσοι είναι προικισμένοι με δύναμη, αντοχή, καρτερία, πειθαρχία, εκπαίδευση και προ πάντων "πιστεύω". Μια ευλογημένη πατρίδα είναι εκείνη, η οποία έχει πολίτες με εκείνες τις ηθικές δυνάμεις, οι οποίες παρέχουν τα αναμφίλεκτα εχέγγυα για την σωτηρία της. Αλλιώς πως, θα ιδούμε τους επιγενομένους να σφραγίζουν ύλην αθλιώς αποκτωμένη, απολύοντας την τιμιότητά τους και διακωμωδώντας την όποια έννοια χρέους προς την πατρίδα, όπως και τις "αντιπροοδευτικές"(!) θέσεις περί προσωπικής ανδρείας. Αυτοί ουδόλως θα ανησυχούν για το εθνικό μας αύριο. Θα θελήσουν να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα, που προσφέρει ο πλούτος και θα αναζητούν να στεγάσουν τα λάφυρά τους σε άλλα μέρη, κάπου στον πλανήτη Γη.

Αυτές οι επισημάνσεις διαγιγνώσκουν επικινδυνότητες για την ελληνική μας πατρίδα. Αυτός ο λαός, ως φαίνεται άρχισε να κουράζεται από την εγκατάλειψή του σε μία ελευθερία χωρίς όρια. Στην ασύδοτη ελευθερία, όπως διέβλεψε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Αυτή η ανάλυση της παρακμής έχει την ψυχοκοινωνική της ερμηνεία. Ο

Έλληνας έχει περιαχθεί σε κατάσταση αποδοχής του απροσδιορίστου παιχνιδιού της πολυδιάστατης ανοχής και της κυριαρχίας της ενεργητικής ή παθητικής αδικίας, χωρίς πλέον να διακρίνεται για το οποιοδήποτε απόθεμα σθένους προς άμυνα. Σθένους, που θα τον κεντρίσει στο να αναζητήσει την θεραπευτική αγωγή, που θα τον περιάζει στην έλλογη νόηση, η οποία σε τελική ανάλυση θα τον συνδράμει, για να συναντηθεί με την ειρηνευμένη του ύπαρξη.

Οι κυβερνώντες καλά θα κάνουν να αναθεωρήσουν την θέση τους απέναντι στην διαλυτική επίδραση τού, όπως πιστεύουν, εκσυγχρονιστικού γίνεσθαι. Ας μη φοβούνται την μειονότητα των "περιέργων προτιμήσεων" αριστεριστών. Δεν είναι εντροπή να αναφέρονται στις λέξεις Ελλάς και Ελληνικόν Έθνος. Μόνον οι εγκαταβιούντες εν Ελλάδι μη Έλληνες θα τους κατηγορούσαν γι'αυτό. Ουδείς άλλος! Επί τέλους, ας καθίσουν να μεθοδεύσουν τρόπους απαναποκτήσεως δυνατοτήτων εκφοράς και νέων ΟΧΙ. Όπως τότε, το '40!

Διότι υπάρχει αντικείμενο! Υπάρχει απειλή! Και από την πλευρά της Τουρκίας αλλά και από την πλευρά όλων των βορείων γειτόνων.

Αν δεν υπάρχει, τότε προτρέπομε τον συνταγματικόν υπεύθυνον της χώρας να μας το αποσαφηνίσει επισήμως, για να απενεργοποιήσουμε τις χρηματοβόρες ένοπλες δυνάμεις και ως μη όντες στρατοκτήμονες πλέον, να καθεδήσωμε μακαρίως τον ύπνο του εξ ουρανών ησφαλισμένου και κάτω από την θεία και τρυφερή κρατική αγκάλη.

1. Οι ανάμεσά μας οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι ευδοκούν (μόνον οικονομικά) σε σύγκριση με την προτέρα τους ζωή στην ιδιαίτερα τους πατρίδα. Συνδιαιώνονται λοιπόν, κάτω από μία δική μας κατανόηση, που είναι απόρροια μιας υπερβολικής μας δημοκρατικής χειραφετήσεως. Μιας στάσεως δηλαδή, η οποία έμμεσα έχει γεννηθεί από την αποφασιστική μας αγνόηση των βιολογικών και πολιτισμικών ντετερμινισμών.

2. Των ομόρων χωρών

3. Το ποσοστό των αλλοδαπών στην Ελλάδα αποτελεί το 20% του συνολικού πληθυσμού και συνιστά παγκόσμια πρωτοτυπία, ως προς το ανεξέλεγκτο της εισόδου και διαμονής των σε μία χώρα, η οποία διαθέτει στρατιωτικές μονάδες προκαλύψεως, ειδικούς συνοριακούς φύλακες και φύλαξη ακτών (όχι όμως από ακτοφυλακή). Γιατί άραγε;

4. Τα media, δια "εγκρίτων" δημοσιογράφων διακρίνονται για την ευνοιά τους υπέρ των πάσης φύσεως και προσανατολισμών μειονοτήτων. Υπόθεση, που ανάγει, όχι σε ανθρωπιστική αντιμετώπιση αλλά σε "υποστηριζόμενη θέση".

5. Όπως γράφει ο Pascal Bruckner στην πραγματεία του "la tyrannie de la penitence", "επιδεικνύουν θορυβώδικα την προσωπικότητά τους, υπερηφανεύονται που είναι αυτό που είναι, αυτοεξυμνούνται, δεν βλέπουν στον εαυτό τους το παραμικρό ελάττωμα, δεν αυτοαμφισβητούνται ποτέ, μερικές φορές μάλιστα, ξεφεύγουν και από τον κοινό για όλους νόμο (στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι γκέι, άνδρες ή γυναίκες, δεν μπορούν, εκτός εξαιρέσεων, να κατηγορηθούν για σεξουαλική παρενόχληση: η ελεύθερη έκφραση της libido τους είναι πάντα αθώα)".

6. Πχ αντιρρησίες συνειδήσεως, φυγόςτρατοι και άθεοι (οι οποίοι και γίνονται μέχρι και υπουργοί) και άλλα πολλά.

7. Ένας τέτοιος πόλεμος υπάρχει (παρά τις κυβερνητικές διαβεβαιώσεις περί του αντιθέτου) εδώ και χρόνια με την Τουρκία. Οι ευρείς χώροι, μέσα στους οποίους εκδιπλώνει η Τουρκία την πρωτογενή της ενέργεια με τρόπους που εκφράζονται μέσω της προαγομένης οικονομίας, της πολιτισμικής δραστηριοποίησεως, της στρατιωτικής ισχυροποίησεως κττ, και με την συνάφεια υπερτέρων και προγραμματισμένων πολιτικών σκοπών η γείτων χώρα δια της δημιουργίας κρίσεων κατορθώνει κάθε φορά να αποκομίζει κέρδη ενισχύοντας έτσι τις συνιστώσες του γεωπολιτικού της δυναμικού.

"ΣΚΟΠΙΑΝΗ ΑΔΙΑΛΛΑΞΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΕΤΟ"

Του Αντιστρατήγου ε.α. Δ. Λακαφώση

Η Ελλάδα, στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στις 2-3 Απριλίου 2008, στο Βουκουρέστι, συνεπής προς τη σταθερά θέση της : "μη λύση, μη πρόσκληση", άσκησε βέτο για την ένταξη των Σκοπίων στο NATO. Τα Σκόπια αιφνιδιάστηκαν γιατί είχαν τη θετική διαβεβαίωση από αξιωματούχους των ΗΠΑ. Διαβεβαίωση που εκλαμβάνεται εκ των υστέρων ως λάθος της αμερικανικής διπλωματίας.

Εθνικιστικές Εξάρσεις Σκοπίων

Η κυβέρνηση των Σκοπίων φαίνεται να μην το πήρε το μάθημα του ελληνικού βέτο. Ο Πρωθυπουργός Γκρουέφσκι προβαίνει σε ανιστόρητους ισχυρισμούς και ακραίες εθνικιστικές εξάρσεις. Μεταξύ άλλων : Προσπαθεί να ανασύρει από την τέφρα το παλαιό όνειρο του Τίτο και των ομοϊδεατών του για διέξοδο στο Αιγαίο. Επιδιώκει να ταυτίσει τους Σλάβους με τους αρχαίους Μακεδόνες. Παραλείπει όμως ή μάλλον προσποιείται ότι δεν έχει αντιληφθεί τους πολλούς αιώνες που οι Μακεδόνες Έλληνες προϋπήρχαν των Σλάβων σε αυτή την περιοχή. Εκμεταλλεύεται, βέβαια, τις ψευδαισθήσεις με τις οποίες έζησε επί 50 σχεδόν χρόνια η παρούσα σκοπιανή γενιά στην κλειστή κοινωνία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, όπως σκόπιμα είχε μετονομάσει την περιοχή που βρίσκονται σήμερα τα Σκόπια, ο Τίτο το 1944.

Στην, από 19-21 Ιουλίου 2008. 4η παγκόσμια συνάντηση παιδιών προσφύγων - όπου εντάσσεται και ο ίδιος - των αυτοαποκαλουμένων "Αιγαιατών Μακεδόνων", ο Γκρουέφσκι καταθέτει στεφάνι σε μνημείο με φόντο χάρτη με τα Σκόπια μέχρι το Αιγαίο.

Δεν διστάζει να στείλει επιστολή προς τον Έλληνα Πρωθυπουργό και να εγείρει θέμα δήθεν "μακεδονικής μειονότητας" στη Β. Ελλάδα (έλαβε βέβαια αυστηρή απάντηση). Επίσης ζητά την αναγνώριση διπλής ιθαγένειας ως και την αποζημίωση των περιουσιών για όσους, όπως ισχυρίζονται, τις εγκατέλειψαν κατά την έξοδό τους μετά τον εμφύλιο, το 1949. Ο δε Πρόεδρος της Κομισιόν Μπαρόζο, σε απαντητική επιστολή προς τον Γκρουέφσκι για ύπαρξη δήθεν "μακεδονικής μειονότητας" στην Ελλάδα, απαντά ότι η ΕΕ δεν είναι αρμόδια και παραπέμπει σε ευρωπαϊκές αρχές συμπεριφοράς καλής γειτονίας. Εδώ αξίζει να μνημονευθεί ότι και ο Παναμάς, ίσως ως σύμπτωση αλλά ταυτόχρονα, αποφασίζει να αναγνωρίσει τα Σκόπια ως FYROM και όχι ως "Μακεδονία" όπως μέχρι τώρα. Είναι βέβαια ενωρίς να σκεφθούμε για αρχή αναστροφής διεθνούς σκηνικού. Θα το δούμε.

Αβεβαιότητα για Λύση

Με όλα αυτά όχι μόνο θα εθελουφλούσε κανείς να μη βλέπει που το πάει ο Γκρουέφσκι. Προσθέτει ανύπαρκτα και ανυπόστατα θέματα στην Ατζέντα. Το μόνο θέμα - σύμφωνα και με απόφαση των ΗΕ - στις διαπραγματεύσεις είναι το όνομα των Σκοπίων. Ακολουθείται δηλαδή μαξιμαλιστική τακτική για την οποία έχουμε εμπειρία από την Τουρκία. Θέτει πολλά θέματα για να επιτύχει μερικά.

Η αλήθεια είναι ότι κατά την περίοδο των πολέμων - συγκρούσεων στα Βαλκάνια έχει γίνει μετακίνηση και ανταλλαγή πληθυσμών γενικά στην περιοχή σύμφωνα όμως με υφιστάμενες διεθνείς συνθήκες που ισχύουν σήμερα. Όποιος έχει τίτλους περιουσίας σε άλλη χώρα, ας τις παρουσιάσει στα αρμόδια διεθνή ή ειδικά τοπικά δικαστήρια, πρακτική που ακολουθείται σε αυτές τις περιπτώσεις. Για δε την διπλή ιθαγένεια: υφίσταται διεθνές δίκαιο και νόμοι κρατών, τους οποίους όμως θέλουν εσκεμμένα να αποφεύγουν οι δωσίλογοι φυγάδες. Για τους παραμειναντες : δεν έμειναν ως ξένη μειονότητα αλλά ως Έλληνες με ελληνική συνείδηση και με ισονομία και ισοπολιτεία στην ελληνική κοινωνία, άσχετα από το όποιο τυχόν παράλληλο γλωσσικό ιδίωμα.

Η Ελλάδα, ως προσπάθεια καλής θέλησης, έκανε ότι έρεπε να κάνει με την αποδοχή της σύνθετης ονομασίας, με γεωγραφικό προσδιορισμό και για όλες τις χρήσεις και δεν έχει να κάνει τίποτε άλλο. Μήπως, λοιπόν, τώρα η Ελλάδα έχει να εστιάσει την προσοχή της περισσότερο στο να εξηγεί έγκαιρα στη διεθνή κοινότητα, οργανισμούς, φίλους και εταίρους γιατί στο εξής είναι υποχρεωμένη να προβάλλει συνεχώς βέτο όσο τα Σκόπια ακολουθούν αυτή την αδιάλλακτη τακτική. Πρέπει να ασκηθεί πίεση προς την άλλη πλευρά. Με αυτό τον τρόπο ίσως αναγκασθούν στα Σκόπια να λοικευθούν για το όνομα.

Μία μικρή χώρα δεν μπορεί, λογικά, χωρίς έξωθεν πολιτική υποστήριξη και υποκίνηση να προβάλλει ως "γίγαντας με ξύλινα πόδια". Εκβιαστικές, συγκρουσιακές και τυχοδιωκτικές μέθοδοι ανήκουν ανεπιστρεπτί στο παρελθόν και δεν μπορεί να τις χρησιμοποιούν και μάλιστα αυτοί που επιδιώκουν την ένταξή τους στις ευρωπαϊκές και νατοϊκές δομές.

Το χειρότερο, που θα μπορούσε να συμβεί θα ήταν να υποκατασταθεί η σοβαρή στρατηγική συζήτηση μεταξύ εθνικιστών και ειρηνιστών ή ευρωπαϊστών με κινήγι μαγισσών και με πνευματική τρομοκρατία προς κάθε κατεύθυνση. Φοβούμαι, ότι κάτι ανάλογο συμβαίνει. Διότι, όπως ο Κύριος μωραίνει όν βούλεται απολέσει, έτσι και ένας λαός χάνει την ικανότητα στρατηγικής σκέψης ακριβώς, όταν την χρειάζεται περισσότερο.

Παναγιώτης Κονδύλης

ΝΕΟΣ ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Του Αντιστρατήγου ε.α. Σ. Παναγοπούλου

Τα πρόσφατα γεγονότα του Καυκάσου, που δημιούργησαν μεγάλη κρίση η οποία ακόμη δεν έχει καταλαγιάσει, έδειξε ότι ορθά οι Ευρωπαίοι ηγέτες, απέρριψαν την πρόταση των ΗΠΑ για ένταξη στο ΝΑΤΟ της Γεωργίας και της Ουκρανίας κατά την τελευταία Σύνοδο Κορυφής στο Βουκουρέστι, διότι σήμερα θα υπήρχε μεγάλη πιθανότητα να είχε ζητηθεί η εφαρμογή του άρθρου 5 περί "Συλλογικής Άμυνας" και έτσι η κρίση στις σχέσεις ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, Ευρώπης μετά της Ρωσίας να έχουν λάβει δραματική μορφή.

Η κατάσταση που επικράτησε στην περιοχή της Γεωργίας αμέσως μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ενώσεως και μετά από συγκρούσεις, οδήγησε στην αυτονομία τη Ν. Οσετία και Αμπχαζία (επαρχίες αμφοτερές της Γεωργίας), η οποία δεν αναγνωρίστηκε από την Γεωργία. Ο Οργανισμός για την Ειρήνη και Ασφάλεια στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) ανέλαβε, με απόφασή του, την επίβλεψη της ειρήνης που επιτεύχθηκε στη Ν. Οσετία με Κυανόκρανους από τη Ρωσία, Ν. Οσετία και Γεωργία ενώ το αυτό έγινε για την Αμπχαζία με ειρηνευτικές δυνάμεις από Ρωσία, Αμπχαζία και Γεωργία και με παρατηρητές που διατέθηκαν από τον ΟΑΣΕ, στους οποίους συμμετείχαν και Έλληνες αξιωματικοί.

Την 7η Αυγούστου 2008 και παρά την Ολυμπιακή Εκεχειρία, δυνάμεις της Γεωργίας εισέβαλαν με υπερβολική ισχύ πυρός στη Ν. Οσετία, καταστρέφοντας την πρωτεύουσα της Τσιχνβάλι και προκαλώντας την αντίδραση της Μόσχας, η οποία με ισχυρές και άρτια συντονισμένες κινήσεις των στρατιωτικών δυνάμεών τους, όχι μόνο εκδίωξαν και κατέστρεψαν τις Γεωργιανές δυνάμεις που είχαν εισβάλει στη Ν. Οσετία, αλλά συνεχίζοντας την προέλασή τους προς νότο, κατέλαβαν μεγάλα τμήματα του Γεωργιανού εδάφους, φθάνοντας έξω από την πρωτεύουσα της χώρας Τυφλίδα.

Τι προκάλεσε όμως την ενέργεια αυτή της Γεωργίας, η οποία κατέληξε σε τραγωδία γι' αυτήν; Θα μπορούσε κάποιος να δείξει χωρίς ενδοιασμούς τον Πρόεδρο της χώρας Μιχαήλ Σαακασβίλι, ένα αμερικανοτραφή, υπερφίαλο και μαξιμαλιστή νεαρό ηγέτη, ο οποίος όμως στήριξε τις ενέργειές του στις ΗΠΑ, των οποίων είναι ενεργούμενο για τη διεξόδυσή του στον Καύκασο και οι οποίες εγνώριζαν τις προθέσεις του.

Ουσιαστικά η Ν. Οσετία και τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν έδειξαν ότι η Ρωσία, οικονομικά εύρωστη πλέον, επιστρέφει στο διεθνές προσκήνιο, διεμβολίζοντας τον μονοπολισμό που προσπάθησαν να στηρίξουν οι νεοσυντηρητικοί των ΗΠΑ και ότι

δεν είναι διατιθεμένη να αποδεχθεί άλλο έλεγχο στις χώρες του εγγύς ενδιαφέροντός της. Το μήνυμα αυτό έγινε ορατό στην Ουκρανία, οδηγώντας σε πολιτική κρίση και περιορίζοντας τον φιλοδυτικό Πρόεδρό της σε πολιτική μοναξιά.

Μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου, ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ και πατέρας του σημερινού, είχε μιλήσει για Νέα Τάξη Πραγμάτων, η οποία εστηρίζετο στην παγκόσμια ισχύ των ΗΠΑ που την οδηγούσε στη φιλοσοφία του μονοπολισμού και την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας μέσω της νεοφιλελεύθερης φιλοσοφίας γι' αυτήν, ώστε να υφίσταται παγκόσμιος έλεγχός της. Τα πράγματα όμως δεν εξελίχθηκαν έτσι, καθόσον η ενεργειακή κρίση κυρίως ως προς τις τιμές των καυσίμων, ο πόλεμος των αγωγών μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή του Καυκάσου, οι μεγάλοι ρυθμοί αναπτύξεως της Ρωσίας, της Κίνας, των Ινδίων και Βραζιλίας κ.λ.π., δημιούργησαν μία νέα δυναμική, που, αφ' ενός διεμβόλισε την φιλοσοφία του μονοπολισμού, αλλά και επέφερε μεγάλες οικονομικές ζημιές στις ίδιες τις ΗΠΑ.

Το ερώτημα που γεννάται είναι εάν οδηγούμεθα πλέον σε μία νέα ψυχροπολεμική κατάσταση. Υπό τις σημερινές συνθήκες και την πολιτική που ακολουθείται, μπορούμε να πούμε ναι. Συμφέρει όμως η κατάσταση αυτή τον δυτικό κόσμο; Όχι, είναι η απάντηση, καθόσον η κατάσταση αυτή δεν συμφέρει πρωτίστως τις ΗΠΑ με τα πολλά ανοικτά μέτωπα, σε Ιράκ, Αφγανιστάν, Μέση Ανατολή και Ιράν, καθώς και ολόκληρη τη δύση (βλέπε Ευρώπη), από πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής πλευράς. Επομένως απαιτείται αλλαγή πολιτικής κυρίως από πλευράς των ΗΠΑ, οι οποίες πρέπει να δείξουν πολιτικό ρεαλισμό, δηλαδή οι ΗΠΑ ως παγκόσμια υπερδύναμη, αντί της αντιπαραγωγικής στρατηγικής για την "προληπτική ανάλυση" της Ρωσίας, πρέπει να αξιοποιήσουν την ανάπτυξη σχέσεων στρατηγικής συνεργασίας με την μετασοβιετική Ρωσία. Αυτό σημαίνει σύνεση και διορατικότητα και ότι η πολιτική ηγεσία των ΗΠΑ πρέπει να απογαλακτισθεί από τα διάφορα "λόμπυ" ή Ινστιτούτα, ιδιοτελούς επιρροής, επηρεασμένων από ψυχροπολεμικά ιδεολογήματα.

Περαιτέρω τα γεγονότα του Καυκάσου, οδήγησαν στην κήρυξη της ανεξαρτησίας των Αμπχαζίας και Ν. Οσετίας, η οποία αναγνωρίστηκε από τη Ρωσία και στο προσεχές μέλλον και από άλλες χώρες φίλα προσκείμενες προς τη Μόσχα. Η αντίδραση της δύσεως, δεν δικαιολογείται διότι είχε

προηγηθεί η αναγνώριση από αυτήν (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Καναδάς, Γαλλία και Γερμανία) του Κοσσόβου σε βάρος της Σερβίας και παρά το σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΙΑ) του ΟΗΕ. Έτσι δημιουργείται μία νέα κατάσταση στις διεθνείς σχέσεις που δεν συνάδει με τις αρχές του διεθνούς δικαίου, σε βάρος πάντοτε των ηττημένων και των μη ισχυρών κρατών.

Για το θέμα αυτό ο Στρατηγός ε.α., Επίτιμος Αρχηγός ΓΕΕΘΑ και Ακαδημαϊκός κ. Δημήτριος Σκαρβέλης, στην εμπνευσμένη ομιλία του κατά το 5ο Διεθνές Συνέδριο "ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2007" της ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ είχε πει ότι : *"Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και όλα τα κράτη που το συνιστούν είναι ισότιμα πολιτικά, με τη διαφορά ότι η ισότητά τους υπονομεύεται από τους ισχυρούς. Οι διεθνείς σχέσεις διέπονται από την ισχύ και τα συμφέροντα των κρατών με συνέπεια να παράγεται αστάθεια και συγκρουσιακές καταστάσεις"*. Οι θέσεις αυτές έχουν επιβεβαιωθεί από τα γεγονότα και αποδεικνύουν ότι η νέα τάξη πραγμάτων που είχαν ευαγγελισθεί οι ΗΠΑ δεν ήταν καθόλου νέα, αλλά επανάληψη της φιλοσοφίας για το δίκαιο του ισχυροτέρου.

Η Ελλάδα ανήκει στους δυτικούς οργανισμούς, πλην όμως έχει και στρατηγικά συμφέροντα στη συνεργασία της με την Ρωσία. Ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να εμπλακεί στις στείρες αντιπαραθέσεις που επαναφέρουν την ψυχροπολεμική θεώρηση και σε κάθε περίπτωση να μην προβεί σε αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κοσσόβου καθώς επίσης των Αμπχαζίας και Ν. Οσετίας που θα βάλει ταφόπλακα στην προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού.

Γεωγραφικά Στοιχεία

* Η Νότια Οσετία έχει έκταση 3.900 km², ευρίσκεται στα βόρεια της Γεωργίας. Είναι ορεινή περιοχή χωριζόμενη από τη βόρεια Οσετία από τον ποταμό Mthvazi. Σύμφωνα με την απογραφή του 1989 ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 99.000 κατοίκους (Οσέτιοι 65.200 ήτοι το 66,2%, Γεωργιανοί 28.700 ήτοι το 29,0%, Ρώσοι 2.128 ήτοι 2,1%, Αρμένιοι 871 ήτοι 1,21%, Εβραίοι 648 ήτοι 0,9%, λοιπά 5.100 ήτοι 4,8%). Εκτιμάται ότι το 70% των κατοίκων έχουν λάβει Ρωσική υπηκοότητα και διαβατήρια.

* Η Αμπχαζία ευρίσκεται ΒΔ της Γεωργίας, έχει έκταση 8.600 km² και πληθυσμό 215.972 κατοίκους (Γεωργιανοί 45.953 ήτοι 21,3%, Αμπχάζιοι 94.606 ήτοι 43,8%, Ρώσοι 23.420 ήτοι 10,8%, Αρμένιοι 44.870 ήτοι 20,8% και Έλληνες 1.486 ήτοι 0,7%) σύμφωνα με την απογραφή του 2003. Το 80% των κατοίκων της, έχουν Ρωσικά διαβατήρια.

Γ. Μπαμπινιώτης

Είναι αληθινά άξιο περιεργείας (και μελέτης) πώς μια τόσο μικρή χώρα, τα Σκόπια, μπορεί να έχει τόσο μεγάλες φιλοδοξίες (και απαιτήσεις) αλλά και τόσο μικρή επαφή με την πραγματικότητα. Επειδή μάλιστα τις τελευταίες εβδομάδες στην (έξωθεν υπαγορευόμενη) πολιτική των Σκοπίων "παίζει" και το θέμα της γλώσσας, της ψευδώνυμης "μακεδονικής" γλώσσας των Σκοπίων και της (επινοηθείσης) "μειονότητας" που μιλάει δήθεν επίσης τη "Μακεδονική" των Σκοπίων, αξίζει να πούμε τα πράγματα με το "επιστημονικό" όνομά τους, όπως το έχουμε ήδη κάνει από το 1992 με τον συλλογικό τόμο που εκδώσαμε με τίτλο "Η γλώσσα της Μακεδονίας: Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων"1 (Ας σημειωθεί ότι η Ελληνική Πολιτεία δεν έστερξε ποτέ - μολονότι ζητήθηκε - να προβεί σε έκδοση του βιβλίου στην αγγλική γλώσσα, ώστε να γίνουν ευρύτερα γνωστές οι ελληνικές επιστημονικές θέσεις επί του θέματος.)

Όσο ενδιαφέρει το θέμα μας και για να καταλάβει ο αναγνώστης τί πράγματι συμβαίνει, εξηγούμε ότι έχουμε τρεις γλώσσες που είτε διαφέρουν τελείως μεταξύ τους (η Ελληνική της Μακεδονίας από τη σερβοβουλγαρική γλώσσα των Σκοπίων καθώς και από τη βουλγαρικής προελεύσεως διάλεκτο που είναι γνωστή ως Σλαβομακεδόνικα) είτε διαφέρουν μερικώς (η Σερβοβουλγαρική των Σκοπίων από το βουλγαρικό ιδίωμα που μιλήθηκε - σε περιορισμένη έκταση - σε συνοριακές περιοχές της Ελλάδος από έλληνες ομιλητές, οι οποίοι μαζί με την Ελληνική γνώριζαν - οι μεγαλύτερες ηλικίες - και τα λεγόμενα Σλαβομακεδόνικα).

* Η Ελληνική της Μακεδονίας

Είναι η κατ' εξοχήν **Μακεδονική**, δηλαδή η Ελληνική που μιλούσαν οι Έλληνες της Μακεδονίας από την αρχαιότητα και - στην εξέλιξή της - μέχρι σήμερα. Πρόκειται για τη γλώσσα του Φιλίππου, του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των άλλων Ελλήνων της αρχαίας Μακεδονίας, για μια αρχαία δηλαδή ελληνική διάλεκτο δωρικού περισσότερο χαρακτήρα², που χρησιμοποιήθηκε κυρίως στον προφορικό λόγο, αφού στον γραπτό λόγο και στον επίσημο προφορικό λόγο υιοθετήθηκε νωρίς, για πολιτικούς λόγους, η αττική διάλεκτος στην οποία σώζονται χιλιάδες επιγραφών από τη Μακεδονία.

* Η Σερβοβουλγαρική των Σκοπίων

Είναι η πρόσφατη - μέσα του 20ού αιώνα - γλώσσα του κράτους των Σκοπίων (το οποίο ιδρύθηκε, ως γνωστόν, επί Τίτο το 1944). Πρόκειται για μία **βουλγαρική** γλώσσα (ο αρχικός πληθυσμός της περιοχής ήταν βουλγαρικός και πάντοτε οι Βούλγαροι διεκδικούσαν αυτή την περιοχή που θεωρούσαν δική τους - άλλωστε οι κάτοικοι της περιοχής ονομάζονταν Bulgari³ "Βούλγαροι"!). Η γλώσσα αυτή, με τεχνητό καθαρώς τρόπο, από ομάδα γλωσσολόγων που συγκροτήθηκε επί τούτω "εκσερβίστηκε" (!), εισήχθησαν δηλαδή σε αυτήν λεξιλόγιο και γραμματικά στοιχεία από τις γύρω περιοχές που μιλούσαν Σερβικά, ώστε να μειωθεί ο βουλγαρικός γλωσσικός χαρακτήρας της και να αποκτήσει σερβική γλωσσική μορφή, που ήταν απαίτηση της Ενωμένης Σερβίας του Τίτο, της Γιουγκοσλαβικής δηλαδή Δημοκρατίας. Αρα, η γλώσσα των Σκοπίων είναι μια **σερβοβουλγαρική** γλώσσα⁴, μια τεχνητά εκσερβισμένη Βουλγαρική, που επιβλήθηκε ως επίσημη γλώσσα για

Η "Μακεδονική" των Σκοπίων και τα περί σλαβομακεδονικής μειονότητας

Του Καθηγητού κ. Γ. Μπαμπινιώτη

Άρθρο δημοσιευθέν στην Εφημερίδα το "ΒΗΜΑ" την 3 Αυγούστου 2008

προφανείς λόγους και που οι Βούλγαροι την ονόμασαν "κολισεφσκική" γλώσσα (ως επινόηση και εκτέλεση τού σκοπιανού πολιτικού Κολισέφσκι!). Από μόνοι τους οι Σκοπιανοί έδωσαν σε αυτή τη γλώσσα, τη Σερβοβουλγαρική, την παραπλανητική και ψευδώνυμη ονομασία "Μακεδονική" (!), ώστε να αποφύγουν τις βουλγαρικές διεκδικήσεις και να αποκρύψουν μαζί τη βουλγαρική προέλευση τής γλώσσας τους. Περαιτέρω, για να ιδιοποιηθούν με τον τρόπο αυτόν μιαν ονομασία (Μακεδονική) που τους προσέδιδε κύρος και ιστορικό βάθος (μέσω τής πλαστής ταύτισής τους με το ένδοξο και παγκοσμίως γνωστό όνομα τής Μακεδονίας τού Μ. Αλεξάνδρου) και, τέλος, - επειδή το θράσος τους δεν έχει όρια... (ας θυμηθούμε το αεροδρόμιο "Μ. Αλέξανδρος" των Σκοπίων (!) και τους σκοπιανούς στρατιώτες με αρχαιοελληνική ενδυμασία και σάρισα (!) που υποδέχτηκαν στα Σκόπια τον αρχηγό τής φυλής των Χούνζα στο Πακιστάν ως απογόνους τού Μ. Αλεξάνδρου (!) - για να προβούν σε πιθανές διεκδικήσεις οπότε θα δινόταν ευκαιρία αλλαγής των συνόρων στα Βαλκάνια. Με την ανοχή και την αβελτηρία τής επίσημης Ελληνικής Πολιτείας (μην ξεχνάμε ότι στις δεκαετίες '70 και '80 εθεωρείτο "εθνικιστικό" να μιλάς για τις παραχαράξεις των Σκοπιανών, στην εποχή δε τού Τίτο, για άλλους λόγους η αναφορά σε τέτοια θέματα εθεωρείτο ταμπού!) η ονομασία "Μακεδονία" για τα Σκόπια και "μακεδονική γλώσσα" για τη Σερβοβουλγαρική των Σκοπίων διαδόθηκαν ευρύτερα και σχεδόν καθιερώθηκαν διεθνώς, δίνοντας έτσι το μοναδικό επιχείρημα που, με κάποια δόση αληθείας, υπερχρησιμοποιούν οι Σκοπιανοί.

* Τα Σλαβομακεδόνικα

Είναι μια διάλεκτος ελάχιστων ελληνοβουλγαρικών συνοριακών περιοχών, όπου ένας μικρός αριθμός Ελλήνων παράλληλα με την Ελληνική γνώριζαν (οι παλαιότεροι) και μια βουλγαρικής προελεύσεως διάλεκτο, όπως συμβαίνει ανέκαθεν και παγκοσμίως με μερικές συνοριακές ομάδες τού πληθυσμού πλείστων χωρών. Ας σημειωθεί ότι λόγω τού δίγλωσσου χαρακτήρα των ομιλητών και λόγω τής διαφορετικής βουλγαρικής διαλεκτικής προέλευσής της και, βεβαίως, λόγω τού ότι αυτή η (αποκλειστικά προφορική) διάλεκτος δεν εκσερβίστηκε, όπως η Βουλγαρική των Σκοπίων, τα Σλαβομακεδόνικα δεν ταυτίζονται με τη Σερβοβουλγαρική των Σκοπίων. Τα Σκόπια, βεβαίως, με (αμερικανικής εμπνεύσεως;) Γκρουεφσκική επινόηση άρχισαν πρόσφατα να προκαλούν, ισχυριζόμενα ότι τα Σλαβομακεδόνικα είναι η ίδια δήθεν γλώσσα με την ψευδώνυμη "Μακεδονική" των Σκοπίων και άρα στην Ελλάδα υπάρχει λόγω τής γλώσσας σκοπιανή μειονότητα, που πρέπει να αναγνωρίσει η Ελλάδα!.. Πρόκειται για παρανοϊκή σύλληψη, που προσφέρεται για ευφάνταστη θεατρική παράσταση με πιθανό τίτλο "Από τον Κολισέφσκι στον Γκρούεφσκι"!

* Οι τρεις γλωσσικές παραχαράξεις

Από τη σύντομη αυτή προσέγγιση ενός πολύ

μεγάλου στη σημασία του θέματος με ποικίλες προεκτάσεις (εθνικές, πολιτικές, ιστορικές, πολιτισμικές κ.ά.) φαίνονται, νομίζω, οι **γλωσσικές παραχαράξεις** που έχουν διαπραχθεί από πολιτικά, κυρίως, πρόσωπα μιας μικρής χώρας που δεν τη χωρίζει, στην πραγματικότητα, τίποτε από την Ελλάδα. **Πρώτη γλωσσική παραχάραξη** είναι εκείνη τού ονόματος των Σκοπίων, που ανεχτήκαμε - είναι αλήθεια και είναι δική μας ασυγχώρητη ιστορική ευθύνη - να ονομασθεί **Μακεδονία** ό,τι προηγουμένως αποκαλείτο "**περιοχή τού Βαρδάρη**" (Vardarska Banovina). **Δεύτερη γλωσσική παραχάραξη** τής Βουλγαρικής ή Σερβοβουλγαρικής γλώσσας των Σκοπίων ως **Μακεδονικής** (με προφανείς συνειρμικές συνδέσεις και σκόπιμες συγχύσεις με την Ελληνική τής Μακεδονίας). **Τρίτη γλωσσική παραχάραξη** - εξίσου απύθμενης θρασύτητας - είναι η προσπάθεια δημιουργίας σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα με βάση τη δήθεν ταυτότητα τής γλώσσας μικρής ομάδας Ελλήνων με την ψευδώνυμη Μακεδονική των Σκοπίων και το ψευδεπίγραφο Μακεδονικό κράτος των Σκοπίων.

Η όλη υπόθεση θα ήταν για γέλια, αν είχαμε μόνο δείξει εγκαίρως στη διεθνή Κοινότητα πόσο γελοία είναι. Τώρα έχει γίνει και προκλητική και ίσως έξωθεν πολλαπλώς εκμεταλλεύσιμη καθ' εαυτήν και στις προεκτάσεις της.

1. Γ. Μπαμπινιώτη (επιστημ. εκδ.): Η γλώσσα τής Μακεδονίας. Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων. (Αθήνα, 1992: Ολκός), 276 σελ. [Περιλαμβάνει μελέτες των: Γ. Μπαμπινιώτη, Γ. Χατζιδάκι, Ν. Π. Ανδριώτη, Μ. Σακελλαρίου, Ι. Καλλέρη, Α. Ι. Θαβώρη, Γ. Ντελόπουλου, Α. Παναγιώτου.]

2. Γ. Μπαμπινιώτη: Η θέση τής Μακεδονικής στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους. Περιοδικό Γλωσσολογία 7-8 (1989), σ. 53-69.

3. Ο μεγάλος ιταλός ινδοευρωπαϊστής γλωσσολόγος Vittore Pisani (Il Macedonico, περιοδικό Paideia 12, 1957, σ. 250) γράφει "πράγματι ο όρος μακεδονική γλώσσα [εννοεί τη γλώσσα των Σκοπίων] είναι προϊόν πολιτικής ουσιαστικά προέλευσης". Ο δε ειδικός σλαβιστής γλωσσολόγος, ο Γάλλος Andre Vaillant (Le probleme du Slave Macidonien περιοδικό Bulletin de la Sociiit de Linguistique de Paris 39, 1938, σ. 205), είναι αυτός που τονίζει ότι "το όνομα Bulgari είναι στην πραγματικότητα η εθνική ονομασία των Σλάβων τής Μακεδονίας, πράγμα που δείχνει πως (οι Σλάβοι τής περιοχής αυτής) υιοθέτησαν το όνομα Βούλγαροι που τους έδωσαν οι Σέρβοι".

4. Ο γερμανός γλωσσολόγος Heinz Wndt, (Sprachen 1961, σ. 285, λ. Slawische Sprachen), μιλώντας για τις σλαβικές γλώσσες, λέει: "Αν κατατάξει κανείς τις σλαβικές γλώσσες με βάση τη σημερινή τους δομή, πρέπει να θεωρήσει τη Βουλγαρική και τη Μακεδονική, [εννοεί τη γλώσσα των Σκοπίων] λόγω των εξεχουσών δομικών ιδιαιτεροτήτων τους, ως αυτοτελή ομάδα και να την αντιπαραθέσει προς όλες τις άλλες σλαβικές γλώσσες".

Ο κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας, πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στρατηγήματα, Δολιότητες και Διεθνές Δίκαιο

Αντιναύργου ε.α.
Δρα Στυλιανού Χαρ. Πολίτη

Από αρχαιότατων χρόνων η προσπάθεια για την παραπλάνηση του εχθρού θεωρείτο σαν κάτι το δεδομένο. Ο στρατηγός Ξενοφών, μεγάλος ιστορικός αλλά και θεωρητικός της στρατηγικής, είχε επισημάνει: "όντως γαρ ουδέν κερδαλεώτερον εν πολέμω απάτης", δηλαδή είναι αλήθεια ότι τίποτα δεν φέρνει περισσότερα οφέλη στον πόλεμο από την εξαπάτηση του εχθρού. Πολλά χρόνια αργότερα συναντάμε στην Ιστορία το στρατηγό δούκα Ουέλινγκτον, περίφημο για τα στρατιωτικά του προσόντα, ο οποίος διακρινόταν "για την εξαιρετική ικανότητα του να δίνει εσφαλμένες εντυπώσεις για τις κινήσεις του και να μπορεί έτσι να εξαπατά τον εχθρό". Οδηγίες για τη σχεδίαση και την εφαρμογή τέτοιων παραπλανητικών ενεργειών βρίσκουμε στο βιβλίο "Η Τέχνη του Πολέμου" του Sun Zu. Σύμφωνα με τον συγγραφέα που ήταν Κινέζος στρατηγός και έζησε τέλη του βου με αρχές 5ου π.Χ. αιώνα, η επιτυχία στο πόλεμο στηρίζεται στην εξαπάτηση του εχθρού και "τα στρατιωτικά τεχνάσματα οδηγούν στη νίκη". Στο σύγγραμμα αυτό δίνοντας ο ίδιος περισσότερες εξηγήσεις επισημαίνει: "Όταν είμαστε σε θέση να επιτεθούμε πρέπει να φαινόμαστε αδύναμοι. Όταν αναπτύσσουμε δραστηριότητες πρέπει να φαινόμαστε ότι αδρανούμε. Όταν βρισκόμαστε κοντά πρέπει ο εχθρός να νομίζει ότι είμαστε μακριά και όταν είμαστε μακριά ο εχθρός πρέπει να νομίζει ότι είμαστε κοντά. Προσπαθούμε να δελεάσουμε τον εχθρό για να τον οδηγήσουμε σε λάθος ενέργειες."

Κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στην εξαπάτηση αυτού του είδους ονομάστηκε γενικά στρατήγημα που σύμφωνα με τον Αδαμάντιο Κοραή σημαίνει: "Σόφισμα στρατηγού σκοπόν έχοντος να νικήσει τον εχθρόν ή να μη νικηθεί απ' αυτόν". Εδώ παρατηρούμε να χρησιμοποιείται μεταφορικά η λέξη "σόφισμα" για να δηλώσει την πανούργο επιπόνηση. Η λέξη αυτή στην κυριολεξία δηλώνει τον λάθος συλλογισμό που μοιάζει ή φαίνεται λογικός και χρησιμοποιείται εκούσια για εξαπάτηση. Την χρησιμοποιούσαν μεταφορικά και οι αρχαίοι. Κάθε ενέργεια λοιπόν με σκοπό την εξαπάτηση του εχθρού ονομάστηκε αρχικά στρατήγημα και ουσιαστικά ταυτίστηκε με τη δολιότητα που επίσης σημαίνει κάθε πράξη για εξαπάτηση καθώς και κάθε πανούργο τέχνασμα. Θέλοντας να εντάξουμε το στρατήγημα σε μια από τις αρχές του πολέμου θα πρέπει να το εντάξουμε στον αιφνιδιασμό. Με αυτό ο εχθρός αποκτά εσφαλμένες εντυπώσεις και κατά τη μάχη βρίσκεται προ εκπλήξεων. Αξίζει όμως να σημειώσουμε ότι ο Μέγας Αλέξανδρος αρνήθηκε γενικά να χρησιμοποιήσει τεχνάσματα στο πεδίο της μάχης. Στην μάχη μάλιστα των Γαυγαμήλων (1), ο στρατηγός Παρμενίων πρότεινε να επιτεθούν οι Έλληνες τη νύκτα και να αιφνιδιάσουν τους συντριπτικά πολυαριθμότερους Πέρσες. Τότε ο βασιλιάς και αρχιστράτηγος όλων των Ελλήνων απάντησε με το αγέ-

ρωχο ύφος του: "αισχρόν είναι κλέψαι την νίκην, αλλά φανερώς και άνευ σοφίσματος χρήναι νικήσαι Αλέξανδρον". Δηλαδή "είναι ντροπή να κλέψω την νίκη. Πρέπει να νικήσω φανερά και χωρίς τεχνάσματα".

Πολύ αργότερα από τον Sun Zu, ο Sextus Julius Frontinus τον 1ο μ. Χ. αιώνα συνέγραψε οδηγίες για την κατάσταση στρατηγημάτων ταξινομώντας τα σε κ α τ η γ ο ρ ί ε ς (2) .

Λίγο αργότερα ο Πολύαινος(3) σε σύγγραμμα του πραγματοποίησε μια σημαντική καταγραφή στρατηγημάτων από προγενέστερους συγγραφείς. Σε αυτή τη συλλογή διαπιστώνουμε για άλλη μια φορά την ταύτιση στρατηγήματος και δολιότητας και μάλιστα τη χρήση του όχι μόνο για εξαπάτηση του εχθρού αλλά και για την ανύψωση του ηθικού του στρατεύματος. Παρ' όλα αυτά στην αρχαιότητα και μάλιστα στον Όμηρο βλέπουμε να αποδοκιμάζονται έντονα κάποιες ενέργειες που σήμερα όπως θα δούμε παρακάτω, θα τις χαρακτηρίζαμε δολιότητες και όχι στρατηγήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Δούρειος Ίππος. Το υπέροχο κατασκεύασμα που δήθεν ήταν αφιερωμένο στους θεούς αλλά έκρυβε μέσα του στρατιώτες! Αυτούς που κατέλαβαν την Τροία. Ο "Αναξ Ανδρών", Αγαμέμνων δηλαδή ο "Αρχιστράτηγος" που ενέκρινε το σχέδιο και διέταξε την εκτέλεση του τιμωρήθηκε από τους θεούς πολύ αυστηρά. Όταν γύρισε στην Πατρίδα του, δολοφονήθηκε από την άπιστη σύζυγο του και τον εραστή της με το χειρότερο τρόπο. Τιμωρία από τους θεούς όμως φαίνεται να ήταν και ο αρχικός λόγος των περιπλανήσεων του Οδυσσέα, που σαν "επιτελής", συνέλαβε την ιδέα και την εισηγήθηκε. Ο μύθος αυτός που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, επινοήθηκε προφανώς από το μεγάλο διδάσκαλο του Έθνους για να μας διδάξει ότι δεν είναι επιτρεπτή η δολιότητα στη πολεμική σχεδίαση(4). **Στο σημείο αυτό διαπιστώνουμε ότι στην Ελληνική αρχαιότητα υπήρχε μια διάκριση του τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται στην πολεμική σχεδίαση των στρατηγών.**

Ας εξετάσουμε όμως νομικά τι είναι δολιότης. Η λέξη προέρχεται από τη λέξη δόλος, λατινικά dolus. Έχει την ίδια ρίζα με τη λέξη δέλεαρ που σημαίνει το δόλωμα με το οποίο εξαπατούνται τα ψάρια και πιάνονται στο αγκίστρι. Δόλος, είναι η πρόθεση κάποιου να κάνει μια πράξη που είναι άδικη και συνιστά την αντικειμενική υπόσταση συγκεκριμένου εγκλήματος. Όπως είναι γνωστό το έγκλημα έχει δύο έννοιες την τυπική ή θετική δηλαδή τη νομική και την ουσιαστική ή πραγματική. Με την τυπική έννοια έγκλημα είναι κάθε πράξη για την οποία προβλέπεται ποινή κατά την εφαρμογή της αρχής nullum crimen, nulla poena, sine lege. Με την ουσιαστική ή πραγματική έννοια όμως το έγκλημα είναι γενικά κάθε τι που διαπράττεται χωρίς την ηθική ή με τη στρεβλή αντίληψη της ηθικής.

Αν εξετάσουμε την έννοια της δολιότητας στις πολεμικές επιχειρήσεις με την ευρεία και ουσιαστική έννοια του όρου δεν μπορούμε να μην παραδεχθούμε ότι σ' αυτή εντάσσεται κάθε είδους τεχνάσμα στη διάρκεια της μάχης. Αντίθετα με την τυπική της έννοια εκεί εντάσσονται μόνο αυτά τα τεχνάσματα που απαγορεύονται από το δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να πούμε ότι σύμφωνα με τη θεωρία του δικαίου έχουμε δύο ειδών τεχνάσματα: τα νόμιμα που είναι τα στρατηγήματα και τις δολιότητες που είναι παράνομες. Κατά συνέπεια η σχέση μεταξύ στρατηγήματος και δολιότητας είναι σαφέστατη. Σκοπός και στις δύο περιπτώσεις είναι η εξαπάτηση του εχθρού με μια βασική διαφορά. Το στρατηγήμα δεν χρησιμοποιεί απαγορευμένες από το διεθνές δίκαιο ενέργειες. Η δολιότης κάνει ακριβώς το αντίθετο. Αυτό όμως είναι ένα παράδοξο στοιχείο του διεθνούς δικαίου, αφού παρουσιάζονται πράξεις που αποσκοπούν στην εξαπάτηση άλλοτε σαν νόμιμες και άλλοτε σαν παράνομες. Δεν θα πρέπει να μας παραξενεύει όμως γιατί από τη φύση του το δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων εμφανίζεται στο σύνολο του, σαν σχήμα οξύμωρο καθώς είναι το δίκαιο που διέπει τον πόλεμο, δηλαδή μια παράνομη κατάσταση.

Έχοντας υπόψη μας λοιπόν τη θεωρία και ειδικά τις Γενικές Αρχές του δικαίου των ενόπλων συγκρούσεων μπορούμε εύκολα να διακρίνουμε τη διαφορά μεταξύ στρατηγήματος και δολιότητας έχοντας κατά νου τι απαγορεύεται από τις διεθνείς συμβάσεις αλλά και τι δεν συνάδει με την Αρχή του Ιπποτισμού (Chivalry) που είναι μια από τις τρεις βασικές Γενικές Αρχές του δικαίου του πολέμου. Σημαντικό είναι το άρθρο 37 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου Ι στις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 που απαγορεύει τη χρήση δόλου. Ειδικότερα μάλιστα απαγορεύει τη χρήση δόλου για το φόνο, τον τραυματισμό και τη σύλληψη του αντιπάλου όπως και κάθε ενέργεια που δημιουργεί γενικά ένα αίσθημα εμπιστοσύνης, για να κάνει τον αντίπαλο να νομίσει ότι υποχρεούται να παράσχει προστασία και στην πραγματικότητα αποσκοπεί στην εξαπάτηση του. Το ίδιο άρθρο όμως δεν απαγορεύει τα τεχνάσματα του πολέμου (ruses of war), δηλαδή τις ενέργειες που χωρίς να παραβιάζουν κανένα κανόνα του διεθνούς δικαίου, αποσκοπούν στην παραπλάνηση του αντιπάλου ή την παρότρυνσή του σε απερίσκεπτες ενέργειες.

Οι στρατιωτικοί ελιγμοί στο πεδίο της μάχης, η απόκρυψη των στρατευμάτων ή και πλοίων και η αιφνιδιαστική τους επέμβαση, η νόμιμη δράση των υποβρυχίων, η χρήση από τους μαχητές υλικών παραλλαγής και η προσθήκη στην αμφίεση τους φυτών από την εποχιακή χλωρίδα για να μη διακρίνονται από το περιβάλλον, οι παραπλανητικές κινήσεις των πολεμικών πλοίων, η αφή σ' αυτά παραπλανητικών φώτων(5), η έκδοση παραπλανητικών σημάτων που θα υποκλαπούν από τον εχθρό καθώς και η με κάθε άλλο τρόπο διοχέτευση ανακριβών πληροφοριών που θα τον οδηγήσουν σε εσφαλμένες εκτιμήσεις αποτελούν στρατηγήματα. Το ίδιο ισχύει και για την ηλεκτρονική παραπλάνηση που είναι ένα είδος "παραλλαγής", όπως και οι ηλεκτρονικές παρεμβολές που χρησιμοποιούνται για την άμυνα από κατευθυνόμενα βλήματα ή γενικά για την

παρεμπόδιση της χρήσεως του ηλεκτρονικού φάσματος από τον εχθρό.

Αντίθετα δολιότης μπορεί να χαρακτηριστεί η παραπειστική χρήση των συμβόλων που είναι καθιερωμένα για να διακρίνουν ότι απολαμβάνει προστασία σύμφωνα με το δίκαιο του πολέμου. Δηλαδή η χρήση από μάχιμες μονάδες ή μαχητές των συμβόλων του Ερυθρού Σταυρού, θρησκευτικών συμβόλων κ.λ.π., η δόλια αίτηση ελέους, δηλαδή για παράδειγμα, το να προσποιηθεί κάποιος ότι παραδίδεται και την κατάλληλη στιγμή αυτός ή κρυμμένος συνεργός του να εξαπολύσει επίθεση εναντίον αυτών που προσέρχονται να τον συλλάβουν και η καταδρομή με πλοία που εμφανίζονται σαν εμπορικά. Δολιότης είναι επίσης και η παράβαση των όρων παράδοσης καθώς και πολλές άλλες ενέργειες που ούτε μπορούμε να καταγράψουμε αυτές που έχουν συμβεί ούτε να προβλέψουμε αυτές που θα μπορούσαν να συμβούν στο μέλλον.

Καλό είναι στο σημείο αυτό να αναφέρουμε επιγραμματικά και μόνο μερικά παραδείγματα από την Ιστορία. Με στρατηγήμα ο Μιλτιάδης πέτυχε αιφνιδιαστική διπλή υπερκέραση των Περσών στο Μαραθώνα. Στρατηγήμα ήταν και η διοχέτευση πληροφοριών στους Πέρσες από τον ίδιο τον στρατηγό των Αθηναίων Θεμιστοκλή. Αυτές οι πληροφορίες τους οδήγησαν σε εσ-

φαλμένες ενέργειες με αποτέλεσμα τη νίκη στη Σαλαμίνα. Οι Αθηναίοι στρατηγοί(6) Θρασύλος και Διότιμος στις επιχειρήσεις του Πελοποννησιακού Πολέμου έδεσαν τα πλοία ανά δύο υψώνοντας ιστία μόνο στο ένα για να φαίνεται από μακριά μισή η δύναμη του στόλου. Ο Αλκιβιάδης στη ναυμαχία του Κυζίκου(7) απέκρυψε τα μισά πλοία του στόλου του και με τα υπόλοιπα παρέσυρε το σπαρτιάτη αντίπαλο του Μίνδαρο στην ανοικτή θάλασσα με όλα τα πλοία του. Την κατάλληλη στιγμή απέπλευσαν από τον όρμο όπου ήταν κρυμμένα τα υπόλοιπα και τον αιφνιδίασαν. Ο Αριστείδης για να παραπλανήσει το Διονύσιο που πολιορκούσε την Καυλωνία(8) έσβησε τη νύκτα όλα τα φώτα στα πλοία του και τοποθέτησε άλλα πάνω σε πλωτήρες που τους άφησε στη θάλασσα να παρασυρθούν από το ρεύμα. Τα πλοία του Διονυσίου κινήθηκαν προς τους φωτεινούς πλωτήρες ενώ τα πλοία του Αριστείδα κινήθηκαν προς άλλη κατεύθυνση και απομακρύνθηκαν. Ο βασιλιάς Τήμενος της Αργολίδας θέλοντας να καταλάβει το Ρίο διοχέτευσε στους Πελοποννήσιους ψευδείς πληροφορίες ότι δήθεν ναυλοχεί με το στόλο του στη Ναύπακτο και η πρόθεση του είναι να πλεύσει στον Ισθμό. Οι Πελοποννήσιοι κάνοντας εσφαλμένη εκτίμηση καταστάσεως έσπευσαν στον Ισθμό αφήνοντας το Ρίο

αφύλακτο. Ο Αθηναίος στρατηγός Κώνων χρησιμοποίησε πλοίο όμοιο με το δικό του και με τα δικά του διακριτικά σημεία τοποθετώντας το στην αντίθετη κατεύθυνση σε σχέση με τη δική του θέση. Ο εχθρός νομίζοντας ότι αυτό είναι η ναυαρχίδα συγκέντρωσε εκεί τις δυνάμεις του για να δεχθεί αιφνιδιαστική επίθεση από άλλη κατεύθυνση και να νικηθεί. Ο στρατηγός Επαμεινώνδας δημιούργησε από τη νύκτα πυκνό καπνό σαν ομίχλη για να διέλθει το στράτευμα του αθέατο από τη γέφυρα του Σπερχείου που την επιτηρούσαν από μακριά οι Θεσσαλοί.(9) Χαρακτηριστική περίπτωση δολιότητας που αναφέρεται σαν "στρατήγημα" από τον Πολύαινο, είναι η ανακατάληψη του Γυθείου το 362 από το σπαρτιάτη στρατηγό Ίσαδα. Πολεμιστές με κρυμμένα εγχειρίδια εμφανίσθηκαν σαν αθλητές εισερχόμενοι στην πόλη που βρισκόταν στην κατοχή των Θηβαίων. Επειδή οι Αρχαίοι Έλληνες τιμούσαν ιδιαίτερα του αθλητές τους δέχθηκαν ανύποπτοι με ενθουσιασμό. Την κατάλληλη στιγμή οι δήθεν αθλητές όμως τους επετέθησαν φονεύοντας απροετοίμαστους και άοπλους τους εχθρούς τους. Παραδείγματα υπάρχουν και στη νεώτερη Ιστορία μας Ο σημαντικότερος ήρωας της Ελληνικής Επανάστασης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, χρησιμοποίησε πολλές φορές στρατηγήματα. Στη μάχη των Δελβενακίων για παράδειγμα, χρησιμοποίησε ματισμό πάνω σε πασσάλους με τέτοιο τρόπο που να φαίνεται ότι υπάρχουν μαχητές. Με αυτό το τέχνασμα εξαπάτησε τον Μαχμούτ Πασά, το γνωστό "Δράμαλη" και νίκησε την πανίσχυρη στρατιά του.

Στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου χρησιμοποιήθηκαν τα "μεταμφιεσμένα" πλοία που έφεραν πυροβόλα και ανθυποβρυχιακό εξοπλισμό (antisubmarine equipment). Ήταν το δόλωμα για να προσελκύουν τα γερμανικά υποβρύχια κυρίως από τους Βρετανούς. Στο Ηνωμένο Βασίλειο έφεραν την κωδική ονομασία "Q-ships" και ήταν επίσης γνωστά σαν "Πλοία Δολώματα" (Decoy Vessels), "Πλοία Ειδικών Υπηρεσιών" (Special Service Ships) και "Μυστηριώδη Πλοία" (Mystery Ships). Τα αντίστοιχα πλοία των Γερμανών τα αποκαλούσαν "Επιδρομικά Εμπορικά Πλοία" (Merchant Raiders). Τέτοια ήταν τα "ORION", "PYTHON", "KORMORAN" και το "ATLANTIS", που έφεραν όλα τα εξωτερικά γνωρίσματα του εμπορικού πλοίου. Προσέγγιζαν ανυποψίαστα πλοία και την κατάλληλη στιγμή αποκάλυπταν τα πυροβόλα τους για να τα αιχμαλωτίσουν ή για να τα βυθίσουν. Απ αυτά, το τελευταίο, δηλαδή το "ATLANTIS", με Κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Bernhard Rogge, είναι το πιο γνωστό λόγω της εξαιρετικά μεγάλης εγκληματικής του δράσεως. Όπως είναι γνωστό σύμφωνα με το 2ο άρθρο της Συμβάσεως της Χάγης του 1907, όταν τα εμπορικά πλοία μετατρέπονται σε πολεμικά, οφείλουν να φέρουν τα εξωτερικά διακριτικά σημεία των πολεμικών πλοίων της εθνικότητας τους. Το γεγονός ότι στην Ιστορία πολλές φορές έχουν χρησιμοποιηθεί δήθεν αθώα εμπορικά πλοία σε ρόλο επιδρομικού, όπως στην περίπτωση που αναφερόμεθα ή στην περίπτωση των βρετανικών πλοίων ταχείας μεταμφιέσεως "Q", δεν μπορεί να μας πείσει ότι αυτή η πρακτική συνοδεύεται από την απαραίτητη opinio juris που θα δικαιολογούσε τέτοιες ενέργειες.(10) Επίσης καλό είναι να θυμηθούμε ότι σύμφωνα με το δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων,

η αρχή της αμοιβαιότητας δεν θα πρέπει να έχει εφαρμογή ούτε και στην περίπτωση που ο αντίπαλος χρησιμοποιεί τη δολιότητα(11). Ο προβληματισμός μας όμως είναι στο εάν η δολιότης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ανταπόδοση δολιότητας στο πλαίσιο αντιποίνων. Εκτιμώ ότι αυτό μπορεί να γίνει αποκλειστικά και μόνο εναντίον στρατιωτικών στόχων και κάτω από ενδεδειγμένες προϋποθέσεις.

Γενικά υπάρχουν πολλά παραδείγματα από την Ιστορία και είναι γνωστό σε όλους μας ότι σχεδόν όλοι οι στρατοί έκαναν χρήση στρατηγημάτων αλλά και δολιότητων. Στο μέλλον όμως η δολιότητα πρέπει να εξαφανισθεί από τη μάχη, διότι αναμφίβολα αποτελεί έγκλημα πολέμου. Βέβαια η εξαπάτηση του εχθρού θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό παράγοντα της επιτυχημένης στρατηγικής. Το γεγονός αυτό όμως δεν μπορεί να παρακάμπτει την σημαντικότερη υποχρέωση μας για πιστή εφαρμογή εθιμικών και συμβατικών κανόνων του δικαίου του πολέμου ούτε και να μας απομακρύνει από την τήρηση της Αρχής του Ιπποτισμού. Η δολιότητα σαν έγκλημα πολέμου, θα πρέπει να ενταχθεί στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου όχι μόνο σαν παράβαση διατάξεων των συμβάσεων που ισχύουν σήμερα αλλά και σαν μια σοβαρή παραβίαση των εθιμικών κανόνων.

1. Τοποθεσία κοντά στα αρχαία Αρβηλα, τη σημερινή πόλη Ερμίλ του βορείου Ιράκ κοντά στον ποταμό Τίγρη. Το όνομά της σημαίνει καταυλισμός καμήλων. Εκεί, το 331 π.Χ., έγινε μία από τις σημαντικότερες μάχες μεταξύ των Ελλήνων, με βασιλιά τον Μέγα Αλέξανδρο και των Περσών, με βασιλιά το Δαρείο Γ'. Νικητές ήταν οι Έλληνες

2. Ο Sextus Julius Frontinus, Ρωμαίος στρατιωτικός και μηχανικός. Γεννήθηκε περί το 35 μ.Χ. και πέθανε περί το 103 μ.Χ. Κατέλαβε σημαντικά δημόσια αξιώματα και διετέλεσε Έπαρχος, και Διοικητής. Συνέγραψε διάφορα έργα τεχνικά σχετικά με την ύδρευση της Ρώμης και τη συντήρηση του δικτύου, θεωρητικά για τη στρατηγική καθώς και για την στρατιωτική πειθαρχία και την ηθική συμπεριφορά του στρατιώτη στον πόλεμο. Το σημαντικό έργο του με τίτλο: Στρατηγήματα, (The Stratagems) έχει μεταφραστεί το έτος 1986 από το Στρατηγό, Γ. Ευαγγελάτο, αλλά δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα.

3. Μεγάλος Έλληνας δικανικός ρήτορας στην Ρώμη. Η οικογένεια του καταγόταν από τη Μακεδονία. Γεννήθηκε τον 2ο μ.Χ. αιώνα στη Νικομήδεια, το σημερινό Izmit. Τη συλλογή των στρατηγημάτων την αφέρισε στους Αυτοκράτορες Μάρκον Αντωνίνον και Λευκίον Ουίρον.

4. Το πιθανότερο είναι ότι η Τροία καταλήφθηκε με χρήση εξελεγμένης πολιορκητικής μηχανής. Σύγχρονοι μελετητές αμφισβήτησαν με σοβαρά επιχειρήματα όσα γράφει ο Όμηρος για το Δούρειο Ίππο. Το ίδιο είχε αμφισβητήσει και ο Πausanias. Βλ. ΛΙΣΜΑΝΗ Δ., "Παραλειπόμενα της Ναυτικής Προϊστορίας, Μύθοι και Αλήθειες", Ναυτική Επιθεώρηση, τεύχος 555, Δεκέμβριος 2005- Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2006, σελ. 195-7.

5. Η ποσότητα των φωτών καταστρώματος στα πλοία, δεν αποτελεί εξωτερικό γνώρισμα του πολεμικού πλοίου. Κατά συνέπεια η μετακίνηση τους ή η αύξηση τους ή η ελάττωση τους δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη.

6. Στην Αρχαία Αθήνα δεν υπήρχε διάκριση στρατηγού και ναυάρχου. Υπήρχαν μόνο στρατηγοί που διοικούσαν οι ίδιοι τότε τον στρατό ξηράς και ποτέ το ναυτικό.

7. Σημαντική Ελληνική πόλη στη νοτιοανατολική πλευρά της ομώνυμης χερσονήσου παρά τον Ελλήσποντο (Δαρδανέλια). Στη ναυμαχία της Κυζίκου το 410 π.Χ. κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, οι Αθηναίοι κατέστρεψαν ολόκληρο τον πελοποννησιακό στόλο.

8. Αποικία Πελοποννησίων στη Καλαβρία της Σικελίας, το σημερινό Monasterace marina.

9. Βλ. ΖΑΧΑΡΗ Β. "Στρατηγήματα", Διατριβή επι Στρατιωτικών Θεμάτων Γενικού Ενδιαφέροντος, έκδοση Σ.Σ.Ε., Αθήνα 1954, σελ. 94 et seq, ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ., "Πολυαίον Στρατηγήματα" Γενική Στρατιωτική Επιθεώρησης, μηνιαία έκδοση Γενικού Επιτελείου Στρατού, αριθμός 4 και 5, τεύχη Απριλίου και Μαΐου 1961 και ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Κ. Ε., Η Ναυτική Τακτική των Αρχαίων Ελλήνων, Ιούλιος Αύγουστος, Αθήνα 2005, σελ. 47-59.

10. Παρ' όλα αυτά και είναι απορίας άξιο ότι ο Bernhard Rogge όχι μόνο δεν καταδικάστηκε από Διεθνές Δικαστήριο όπου παραπέμφθηκε αλλά και εξελέγη μέχρι το βαθμό του Αντιναυάρχου!

11. Cf. U.S.N., The Commander's Handbook on the Law of Naval Operations, p. 6-3. όπου στην παράγραφο 6.2.4. αναγράφεται ότι: Reciprocity: Some obligations under the law of armed conflict are reciprocal in that they are binding on the parties only so long as both sides continue to comply with them. A major violation by one side will release the other side from all further duty to abide by that obligation. The concept of reciprocity is not applicable to humanitarian rules of law that protect the victims of armed conflict, that is, those persons protected by the 1949 Geneva Conventions.

ΟΙ ΣΤΑΘΕΡΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Της Κρίστου-Εμίλιο Ιωαννίδου
Συγγραφέως - Ναυτικού
Μέλους ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ.

Από τα κείμενα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων συμπεραίνεται ότι οι αρχαίοι Έλληνες πριν και κατά την διεξαγωγή μιας ναυμαχίας μελετούσαν (πολλές φορές με ιδιαίτερη ανάλυση) τους παράγοντες οι οποίοι μπορούσαν να επηρεάσουν τους τρόπους ενεργείας τους. Υπήρχε από τότε η μεθοδικότητα και η γνώση ότι θα έπρεπε να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή /εξέταση στα χαρακτηριστικά της περιοχής στην οποία θα διεξάγονταν οι επιχειρήσεις καθώς και στους παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις δυνατές ενέργειες.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

α) γενικοί παράγοντες (πολιτικοί, οικονομικοί, & ψυχολογικοί)
β) σταθεροί παράγοντες (υδρογραφία, έδαφος και τοπογραφία, κλίμα & καιρικές συνθήκες, τόποι και αποστάσεις κ.λ.π.) και
γ) εξέταση σχετικής μαχητικής ισχύος (μελέτη αριθμού δυνάμεων που θα αντιπαραταχθούν κλπ.)

Κατά τους σταθερούς παράγοντες εξετάζεται η υδρογραφία (βάθη, ρεύματα, παλίρροια, ναυτιλιακοί κίνδυνοι), το έδαφος και η τοπογραφία (διαμόρφωση ακτογραμμής, νησιώτικα συμπλέγματα), το κλίμα και οι καιρικές συνθήκες, οι τόποι και οι αποστάσεις, οι συνθήκες υγιεινής, τα μόνιμα αμυντικά έργα, οι γραμμές εφοδιασμού και οι επικοινωνίες. Στις περισσότερες ναυμαχίες υπήρχε η γνώση και η εκμετάλλευση των παραγόντων αυτών καθώς και των συνδυασμών τους. Η πλέον χαρακτηριστική μελέτη των σταθερών παραγόντων ενδέχεται να ήταν εκείνη περί Γεωγραφίας / καιρού. Ο τρόπος εκμετάλλευσής της γινόταν με σκοπό να βελτιστοποιηθεί η χρήση της διαθέσιμης ισχύος (σε συνδυασμό με την εκάστοτε επιλεγόμενη ιδέα ενεργείας).

"γιατί θα είχαν μεγάλο πλεονέκτημα εκείνοι που θα αγωνίζονταν με λίγα πλοία εναντίον πολύ περισσότερων στα στενά"

[πολλά γαρ πλεονεκτήσειν εν ταις στενοχωρίαις τους

ολίγοις σκάφεσι διαγωνιζομένους προς πολλαπλασίας ναυς] (Διοδώρου Σικελιώτου, ΙΑ' 15,4)

Αυτό φάνηκε ότι ήταν το πρώτο μάθημα που πήραν οι Έλληνες, όταν κατά την ναυμαχία της Λάδης (499 π.Χ. Μιλήτου άλωσις), με την συντριπτική τους ήττα από τους Πέρσες κατανόησαν το πρώτο δίδαγμα που αφορά την εκμετάλλευση του γεωγραφικού χώρου. Στην εν λόγω ναυμαχία τα περσικά πλοία κινούνταν πολύ άνετα στην ευρύτητα του κόλπου της Μιλήτου με αποτέλεσμα να επικρατήσουν πολύ εύκολα στα λίγα πλοία του ελληνικού στόλου που είχαν απομείνει. Αυτό για τους ηττημένους ήταν μια οδυνηρή απόδειξη ελλείψεως μελέτης της Περιοχής Επιχειρήσεων. Αργότερα όμως με τις ναυμαχίες στο Αρτεμίσιο και στην Σαλαμίνα απέδειξαν ότι ήταν όχι μόνο άριστοι μαθητές ναυτικής τακτικής αλλά και δάσκαλοι του ναυτικού πολέμου.

Κατά την ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.) έγινε παραδειγματική στην ιστορία επιλογή της Περιοχής Επιχειρήσεων σε σχέση με τις Εχθρικές Δυνατότητες. Η αριθμητική υπεροχή των περσικών πλοίων εξουδετερώθηκε στα περιορισμένα ύδατα της Σαλαμίνας. Ο δυσανάλογα μεγάλος αριθμός των περσικών πλοίων δεν αποτελούσε πλέον απειλή αφού αναγκαστικά στριμώχθηκε ενώ ταυτόχρονα εξαφανίστηκε η συνοχή του καθώς δεν υπήρχαν ικανότητες ελιγμού με αποτέλεσμα στο τέλος να επικρατήσει σύγχυση. Επί πλέον εκμεταλλεζόμενοι οι Έλληνες τις καιρικές συνθήκες (ισχυροί ΒΔ άνεμοι) δημιούργησαν συνθήκες δυσμενών πλευσεων στον εχθρικό στόλο ο οποίος δεν έλαβε σοβαρά υπ' όψιν τον παράγοντα γεωγραφίας/ καιρού.

Συνδυασμούς από τους σταθερούς παράγοντες (και όχι μόνο) αντλούμε από πολλές ναυμαχίες.

Κατά την ναυμαχία της Κυζίκου (410 π.Χ.) ο Αλκιβιάδης εκμεταλλεύτηκε τον παράγοντα έδαφος & τοπογραφία για να προκαλέσει τον ναύαρχο του Σπαρτιατικού στόλου Μίνδαρο σε ναυμαχία αφού ο τελευταίος φοβόταν να αναμετρηθεί βλέποντας τον υπεράριθμο στόλο του Αλκιβιάδου(1). Έτσι σκέφτηκε να

χωρίσει τον στόλο του σε τρεις μοίρες. Εκείνος προχωρούσε μπροστά με κατεύθυνση προς τον σπαρτιατικό στόλο ενώ αντιθέτως, ο Θηραμένης και ο Θρασύβουλος, οι οποίοι διοικούσαν τις δύο άλλες μοίρες, πήραν κατεύθυνση για το λιμανάκι του ακρωτηρίου Αρτάκη. Το λιμανάκι αυτό (θέση κλειδί για εφεδρείες /αποβατικές επιχειρήσεις κ.ο.κ) ήταν ιδανικό μέρος για να μην είναι ορατοί από το σημείο που θα πορευόταν ο στόλος του Μινδάρου.

Ο αρχηγός των Λακεδαιμόνιων είδε τον αθηναϊκό στόλο να έρχεται επιθετικά προς το μέρος του, με λιγότερα πλοία από τα δικά του, και τότε ξανοίχτηκε με όλα του τα πλοία για να τον αντιμετωπίσει.

Ο στόλος του Αλκιβιάδου έδειξε τάχα ότι φοβήθηκε την δύναμη του αντιπάλου κι οπισθοχώρησε παρασέρνοντας με αυτόν τον τρόπο τον Μίνδαρο, ο οποίος τον κατεδίωκε στα ανοιχτά. Όταν ξανοίχτηκε ο σπαρτιατικός στόλος αρκετά, τότε ο Αλκιβιάδης έκανε απότομη αναστροφή και ήρθε αντιμέτωπος με τον εχθρό, ενώ ταυτόχρονα ο Θηραμένης και ο Θρασύβουλος κινήθηκαν προς την Κύζικο, αποκλείοντας έτσι την υποχώρηση του εχθρικού στόλου προς την πόλη.

(Πλουτάρχου, Αλκιβιάδης, 28 /Διοδώρου Σικελιώτου, ΙΓ' 50,)

Κάτι ανάλογο συναντούμε και κατά την ναυμαχία της Χίου (201 π.Χ Φίλιππος Ε' Μακεδών εναντίον ενωμένου στόλου Περγαμηνών & Ροδίων). Οι σύμμαχοι εκμεταλλεύτηκαν την ύπαρξη των Οινουσών (θέση κλειδί για κάλυψη ενεργειών εχθρού και απειλή επικοινωνιών) στις επιχειρήσεις τους. Όταν ο Φίλιππος πολιορκούσε την πόλη της Χίου, έφθασαν από τον βορρά οι ενωμένοι στόλοι Περγαμηνών και Ροδίων τους οποίους δεν μπόρεσε να αντιληφθεί εγκαίρως γιατί καλύπτονταν από τις νήσους Οινούσες. Οι θαλάσσιες επικοινωνίες των Μακεδόνων στα βόρεια της Χίου απειλήθηκαν σοβαρά ενώ ταυτόχρονα η κάλυψη των στόλων από τις Οινούσες βοήθησαν στον αιφνιδιασμό. Αργότερα όμως, ο Φίλιππος εκμεταλλεύτηκε μια συστάδα νήσων ανατολικά για υποστήριξη (θέση κλειδί για κάλυψη εφεδρειών). Αφού άφησε τον στόλο του ο οποίος υποχωρούσε νότια με τάξη, με μια μοίρα του κι επιβιβαζόμενος σε πολεμικό σκάφος, καιροφυλακτούσε στα δύο μικρά αυτά νησιά στα ανατολικά. Ο Μακεδονικός Στόλος αντεπιτέθηκε κατά των Ροδίων στα δυτικά και ταυτόχρονα κατά των Περγαμηνών στα ανατολικά επιτυγχάνοντας έτσι τον αιφνιδιασμό και μετέπειτα την επικράτηση (Πολύβιος, Ιστορία ΙΣΤ).

Ένα παράδειγμα εξέτασης τόπων & αποστάσεων, γραμμών μεταφορών & ανεφοδιασμού καθώς κι ευκολίας βάσεων, αντλούμε, μεταξύ άλλων, κατά την ναυμαχία που διεξήχθη στους Αιγός Ποταμούς (405 π.Χ.). Οι Αθηναίοι, όταν πληροφορήθηκαν ότι

έχασαν την Λάμψακο, αμέσως έπλευσαν προς την Σηστό, πήραν τρόφιμα και αγκυροβόλησαν στους Αιγός Ποταμούς, απέναντι από την Λάμψακο που είχαν αγκυροβολήσει οι εχθροί.

Εκεί τελικώς ήταν και το μέρος όπου διεξήχθη η τελική αναμέτρηση

Το μέρος όπου επιλέχτηκε να γίνει η αναμέτρηση ήταν ακατάλληλο για τους Αθηναίους γιατί:

- α) υπήρχε μόνο παραλία χωρίς λιμάνι
- β) υπήρχε έλλειψη επαρκών τροφίμων και νερού για τους 36.000 που επέβαιναν στα πλοία
- γ) θα έπρεπε να διαθέσουν δυνάμεις για ανεφοδιασμό από την Σηστό
- δ) θα έπρεπε να εκτελούν καθημερινά διαδρομή εικοσιτεσσάρων μιλίων, όσο απέχει δηλαδή από τους Αιγός ποταμούς μέχρι την Σηστό. (Πλουτάρχου Λύσανδρος, 10).

Αντιθέτως, ο Πελοποννησιακός Στόλος είχε ως βασικό πλεονέκτημα το γεγονός ότι βρισκόταν σε μέρος από όπου μπορούσε να παρακολουθήσει τον εχθρό, (καθημερινή παρακολούθηση ενεργειών του αντίπαλου στόλου με μικρά ταχύπλοα σκάφη) ήταν ξεκούραστος και διέθετε μόνιμη βάση (η οποία παρείχε υποστήριξη Διοικητικής Μερίμνης).

Η διεξαγωγή των επιχειρησιακών σχεδιάσεων μαρτυρεί ότι πράγματι υπήρξαν άτομα ικανά και διορατικά, τα οποία σε κάποιες ναυμαχίες διακρίθηκαν, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην εξέταση των σταθερών παραγόντων και την μετέπειτα εξαγωγή των συμπερασμάτων δίχως να πέσουν στην παγίδα να καταγράψουν ως συμπεράσματα στοιχεία τα οποία αποτελούσαν γεγονότα, κάτι που ακόμα και σήμερα αποτελεί κίνδυνο για την σχεδίαση μιας επιχειρήσεως. Για παράδειγμα μετά την εξέταση των βαθών ενός λιμένα, το συμπέρασμα που θα έπρεπε να διατυπωθεί δεν ήταν ότι ο λιμένας είχε μεγάλη βάθος γιατί αυτό αποτελούσε ήδη ένα γεγονός. Το σχετικό συμπέρασμα που έπρεπε να εξαχθεί βασισμένο στα γεγονότα "βάθος, εύρος και ρεύματα του λιμένος", ήταν το πώς θα επηρεάζονταν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο της Αποστολής τους, με λίγα λόγια εάν ή όχι ο εχθρός μπορούσε, για παράδειγμα, να αποκλείσει το στόμιο του λιμένος με αλυσίδες, κλείθρα ή περιπολίες πολεμικών πλοίων για να απαγορεύσει την διέλευση πλοίων επιφανείας.

Σε τέτοιες, διεξοδικά, μελετημένες επιχειρήσεις πολέμου, δίδεται πολλές φορές σημασία και στον παράγοντα "συνθήκες υγιεινής". Οι συνθήκες υγείας εξαρτώνται/επηρεάζονται από τις κλιματολογικές συνθήκες, την διαθεσιμότητα/κατάσταση ποσίου ύδατος, τις επιδημίες στις περιοχές που πρόκειται να προσεγγιστούν και την λήψη μέτρων, την διαθεσιμότητα νοσηλείας κλπ.

Μια πολύ καλά σχεδιασμένη επιχείρηση που βασίστηκε ακριβώς στην σωστή μελέτη/καταγραφή /διεξαγωγή συμπερασμάτων των σταθερών παραγόντων αποτελεί, μεταξύ άλλων, η προσπάθεια των Συρακουσίων στον Μεγάλο Λιμένα (414 -413 π.Χ.) να εκμεταλλευτεί τα στοιχεία του λιμένα (γεγονός) ώστε να προξενήσει βλάβες στον εχθρό (συμπέρασμα). Έτσι λοιπόν, μπορούμε ενδεικτικά να πούμε ότι κατά την εν λόγω ναυτική επιχείρηση μελετήθηκαν οι σταθεροί παράγοντες σε σημεία όπως:

α) Στενότητα του χώρου.

Ο χώρος μέσα στον οποίο διεξαγόταν η ναυμαχία ήταν πολύ περιορισμένος. Δεν υπήρχε χώρος για εμβολισμούς και τακτικές. Οι Αθηναίοι δεν μπορούσαν να αξιοποιήσουν όποια επιδεξιότητα είχαν αποκτήσει τόσα χρόνια.

β) Η γύρω περιοχή ήταν ελώδης. Παράγων που λειτούργησε κατασταλτικά στα αθηναϊκά πληρώματα τα οποία είχαν εξαντληθεί από λοιμικό νόσημα (Θουκυδίδου, Ιστοριών, Ζ' 47) [Συνθήκες Υγιεινής]

γ) Εκμετάλλευση βαθών. Τοποθέτηση πασσάλων και ειδικότερα κρυφίων πασσάλων οι οποίοι επειδή ακριβώς δεν εξείχαν πάνω από την θαλασσία επιφάνεια δεν ήταν ορατοί και προκαλούσαν ζημιές στα σκάφη(2).

δ) Αποκλεισμός εντός του λιμένος. Οι Συρακουσίοι αγκυροβόλησαν τριήρεις, καθώς και άλλα πλοία κατά μήκος της γραμμής του λιμένος, τα γεφύρωσαν με σανίδες και τα έδεσαν με σιδερένιες αλυσίδες.

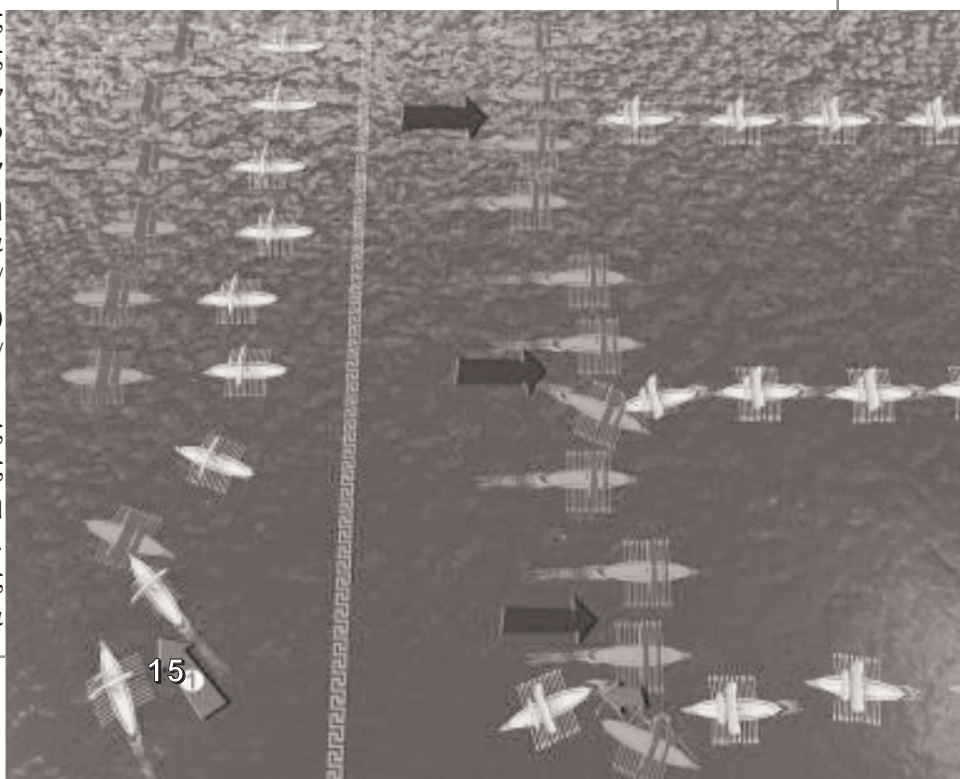
Όσο αφορά στις ευκολίες επικοινωνιών περιοχής, τα συστήματα τους δεν αποτελούνταν από μόνιμα πολιτικά και στρατιωτικά έργα υποδομής τηλεπικοινωνιών, όπως θα λέγαμε με μια σύγχρονη έννοια. Σε γενικές γραμμές, επιτυγχάνονταν είτε μέσω επιστολών είτε δια ζώσης φωνής. Η επιτυχής διαβίβασή τους και η μυστικότητα τους ήταν απόλυτα εξαρτημένες από την αποστολή έμπιστων ανθρώπων. Σπουδαίο ρόλο κατείχε τόσο η κάλυψη των αναγκών επικοινωνιών της επιχείρησης (διαβίβαση εντολών/ πληροφοριών προς τα κατώτερα κλιμάκια και λήψη εντολών / πληροφοριών από τα ανώτερα κλιμάκια) όσο και η ασφάλεια εκπομπών / επικοινωνιών.

Κατά την ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ.) η ανακατάληψη της Ψυτάλλειας ήταν πολύ σημαντική κίνηση για την διακοπή επικοινωνιών του εχθρού. Για να κατανοηθεί η σημαντικότητα της Ψυτάλλειας θα πρέπει πρώτα να

αναφέρουμε, ότι πολύ σωστά οι Πέρσες, αρχικώς, επέλεξαν να κάνουν κατάληψη σε αυτό το νησί. Όχι μόνο γιατί προάσπιζε τα νώτα του περσικού στόλου. Η Ψυτάλλεια, μαζί με τις Αττικές Ακτές και τις θέσεις που βρίσκονταν οι Διοικητές των περσικών μοιρών δημιουργούσε ένα τρίγωνο με το οποίο θα ήταν εφικτή η επικοινωνία του περσικού στόλου, ώστε ανάλογα με την εξέλιξη της ναυμαχίας να υπήρχε έγκαιρη ειδοποίηση για αναπροσαρμογή θέσεων και κινήσεων. Αυτό το τρίγωνο θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως ένα σύγχρονο σύστημα υποτυπώσεως και αναμεταδόσεως της τακτικής εικόνας του εχθρού. Οπότε η Ψυτάλλεια, αποτελούσε θέση κλειδί στο σύστημα αυτό και όπως πολύ σωστά επισήμανε ο Πλωτάρχης Γ. Κατσούλης του Π.Ν.: *"Θα πρέπει δηλαδή να θεωρήσουμε την Ψυτάλλεια ως ισοδύναμο ανάλογο ενός νευραλγικού σημείου σε ένα σύγχρονο σύστημα C3ISR"*. (Περιοδικό "Ναυτική Επιθεώρηση" τεύχος 555 σελ. 247) Άρα, η ανακατάληψη της Ψυτάλλειας δύναται να θεωρηθεί ένα επιτυχημένο χτύπημα των Ελλήνων στο εχθρικό σύστημα διοικήσεως και ελέγχου.

Όσο αφορά την μυστικότητα, οι πληροφορίες έπρεπε να κινούνται με ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην υπάρχει "διαρροή" αλλά ούτε και οι ίδιοι να πέσουν θύματα παραπληροφορήσεως. Για την τήρηση εχεμύθειας της διαβίβασεως μιας πληροφορίας σημαντικό έργο προσέφεραν ευφυέστατα τεχνάσματα τα οποία πολλές φορές χρησίμευαν ως εναλλακτικοί τρόποι επικοινωνιών ώστε να περιοριστούν οι δυνατότητες υποκλοπών του εχθρού. Ένας τέτοιος τρόπος ήταν η κρυπτογραφία, η οποία βασίζεται στην αρχή της υιοθέτησης ενός μυστικού κώδικος επικοινωνίας μεταξύ πομπού και δέκτη ικανού να αποκρύπτει την σημασία του μηνύματος σε τρίτους.

Δύο ενδεικτικά παραδείγματα αντλούμε από

τις αρχές του 5ου π.Χ. αιώνα. Όταν ο Ξέρξης αποφάσισε να εκστρατεύσει κατά της Ελλάδος, ο Δημάρατος (3) που βρισκόταν στα Σούσα και το είχε πληροφορηθεί, θέλησε να μεταδώσει την είδηση στους Λακεδαιμόνιους, δίχως να αποκαλυφθεί ο πληροφοριοδότης. Μηχανεύτηκε το εξής: Σε μια πινακίδα έξυσε το κερί της και έγραψε στο ξύλο της την απόφαση του Ξέρξου. Κατόπιν άλειψε το κερί επάνω στα γράμματα για να φαίνεται ότι στέλνεται άγραφη ώστε να μην υποψιαστούν τίποτε οι φύλακες. Όταν έφθασε η πινακίδα στην Λακεδαίμονα, δεν μπορούσαν οι Λακεδαιμόνιοι να καταλάβουν τίποτε μέχρι την στιγμή που η σύζυγος του Λεωνίδα, Γοργώ, υποψιάστηκε τι συνέβη και συμβούλευσε να ξύσουν το κερί. Κατά αυτόν τον τρόπο, διάβασαν τις πληροφορίες οι Λακεδαιμόνιοι και τις έστειλαν και στους υπόλοιπους Έλληνες (Ηροδότου, Ιστοριών, Ζ' 239)

Παρόμοια περίπτωση συνέβη και με τον τύραννο της Μιλήτου Ιστιαίο ο οποίος προθυμοποιήθηκε να βοηθήσει στην εξέγερση μηχανεύοντας έναν τρόπο μυστικής διαβίβασης πληροφοριών. Πήρε ένα δούλο, του ξύρισε την κεφαλή και έγραψε πάνω σε αυτήν διαστίξεως το μήνυμά του. Αφού πέρασε ο καιρός και μάκρυναν οι τρίχες της κεφαλής του δούλου, έστειλε τότε ο Ιστιαίος τον δούλο του στον Αρισταγόρα με την εντολή να ξυρίσει ο Αρισταγόρας την κεφαλή του δούλου και να διαβάσει τα όσα του παραγγέλνει. Έτσι, ο Αρισταγόρας με την ενίσχυση των Αθηναίων και των Ερετριών προκάλεσε την επανάσταση. (Ηροδότου, Ιστοριών, Ε' Τερψιχόρη, 35).

Φυσικά δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε την γνωστή μέθοδο κρυπτογραφίας, την σκυτάλη των Λακεδαιμονίων, την ξύλινη κυλινδρική ράβδο επάνω στην οποία τυλιγόταν στενή ταινία από περγαμηνή, με τρόπο ώστε στην σχηματιζόμενη κυλινδρική επιφάνεια να γραφόταν το μήνυμα το οποίο όταν ξετυλιγόταν το μόνο στοιχείο που ήταν ορατό ήταν άτακτα γράμματα δίχως νόημα. Την ξετυλιγμένη ταινία έστελναν σε στρατηγούς, ναυάρχους κ.ο.κ. οι οποίοι όταν την παρελάμβαναν την τύλιγαν στην δική τους σκυτάλη που είχαν προμηθευτεί και διάβαζαν τις πληροφορίες / εντολές. (Πλουτάρχου, Λύσανδρος / Ξενοφώντος, Ελληνικών, Ε', ΙΙ, 37)

Ένα άλλο σύστημα επικοινωνιών ήταν οι φρυκτωρίες. Η λέξη προέρχεται από το ρήμα φρυκτωρέω που σημαίνει σηματοδοτώ, ειδοποιώ δια φρυκτών (πυρσών). Η φρυκτωρία ήταν η νυχτερινή φρουρά η οποία έδιδε σήματα δια πυρσών. Με τους φρυκτούς, τους αναμμένους δαυλούς, μεταβιβάζονταν ειδικά κωδικοποιημένα σήματα από το ένα παρατηρητήριο στο
ά λ λ ο .
Αυτό το είδος φωτισμάνσεως είχε ευρεία χρήση ήδη από τον 12ο αι. π.Χ. (Τρωϊκός πόλεμος) τόσο στην

ξηρά όσο και στην θάλασσα.

"Και κατά την διάρκεια της νύχτας έλαβαν δια φρυκτωρίας (φωτισμάνσεως) την είδηση ότι πλησίαζε αθηναϊκός στόλος εξήντα πλοίων..."

[και υπό νύκτα αυτοίς εφρυκτωρήθησαν εξήκοντα νηες Αθηναίων...] (Θουκυδίδου, Ιστοριών, Γ' 80)

Μια κατατοπιστική περιγραφή για τον τρόπο που λειτουργούσαν οι φρυκτωρίες μας παραδίδει ο αρχαίος συγγραφέας Ονάσανδρος:

"Πράγματι στις φρυκτωρίες, αφού ο πρώτος ανάμει τη φωτιά, ο δεύτερος δίνει σήμα στον επόμενο, ο τρίτος στον τέταρτο, ο τέταρτος στον πέμπτο, ο πέμπτος στον έκτο και ένας - ένας όλοι ακολουθούν τον άλλον. έτσι, σε λίγη ώρα και μέσα από απόσταση πολλών σταδίων, το σήμα που έστειλε ο πρώτος γίνεται γνωστό απ' όλους"

"και γαρ εκείνων, όταν ο πρώτος άρη τον φρυκτόν, ο δεύτερος τω ματ' αυτόν επύρσευσεν, είθ' ο τρίτος τω τετάρτω, και τέταρτος πέμπτω, και πέμπτος έκτω και καθ' ένα πάντες αλλήλοις, ώστ' εν οξει δια μήκους σταδίων το σημανθέν υπό του πρώτου πάντας επιγνώναι" (Οναςάνδρου, Στρατηγικός, 25)

Σε αυτό όμως το σύστημα επικοινωνίας ήταν δυνατόν να συμβούν λάθη κατά την διαβίβαση εντολών / πληροφοριών, όπως επίσης και το φαινόμενο της παραπληροφόρησης, δηλαδή της σκοπίμου λανθασμένης σηματοδοτήσεως προς όφελος των πολεμίων. Αυτή η σκόπιμη ενέργεια καλούνταν "παραφρυκτωρείν" (Αρποκρατίων, Λέξεις των Δέκα Ρητόρων)

Η χρησιμοποίηση/εκμετάλλευση των προαναφερομένων σταθερών παραγόντων συνιστά μια διαχρονική απαίτηση η οποία, ακόμα και σήμερα, αποτελεί ένα από τα ζητούμενα της επιχειρησιακής σχεδίασης. Οι αρχαίοι Έλληνες υπήρξαν πρωτοπόροι στον τομέα αυτό.

ΠΗΓΕΣ:

Διοδώρου Σικελιώτου, Ιστορική Βιβλιοθήκη, εκδ. Κάκτος

Ηροδότου, Ιστοριών, εκδ. Πάπυρος.

Θουκυδίδου, Ιστοριών, εκδ. Γεωργιάδης.

Ξενοφώντος, Ελληνικών, εκδ. Πάπυρος

Οναςάνδρου, Στρατηγικός. εκδ. Γεωργιάδης

Πλουτάρχου, Λύσανδρος, εκδόσεις Κάκτος.

1.Ο στόλος του Αλκιβιάδου απαρτιθόμυσε 86 πλοία ενώ του Μινδάρου 60 (Ξενοφώντος, Ελληνικών Α' 1, 13)

2.Αρχικά οι Αθηναίοι, χρησιμοποιώντας τους δύτες, πριόνιζαν τους πασσάλους όμως ταυτόχρονα οι Συρακούσιοι τους τοποθετούσαν πάλι. (Θουκυδίδου, Ιστοριών, Ζ' 25)

3. Βασιλιάς της Σπάρτης ο οποίος αργότερα τάχθηκε στο πλευρό του Πέρση βασιλιά Δαρείου & μετέπειτα του Ξέρξη. Παρείχε σοφότερες συμβουλές για την εκστρατεία κατά της Ελλάδος τις

"ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ"

Του Αντιναύρχου ε.α. Π. Καβαλιέρου Π.Ν.

Μέχρι πρόσφατα, τα περιβαλλοντικής φύσεως θέματα και συγκεκριμένα τα αφορώντα στη διαθεσιμότητα και διαχείριση των υδάτινων πόρων, εθεωρούντο δευτερεύουσας σημασίας και χαμηλής προτεραιότητας, σε σύγκριση με τα πολιτικοστρατιωτικά, τόσο στο εσωτερικό των κρατών, όσο και στις διεθνείς σχέσεις. Σήμερα όμως με ορατές πλέον τις συνέπειες του φαινομένου του θερμοκηπίου η κατάσταση έχει αρχίσει να αλλάζει ριζικά.

Χαρακτηριστικές είναι οι εξελίξεις ενός από τα σοβαρότερα αίτια του φαινομένου αυτού, που είναι η ενεργειακή παραγωγή, η οποία σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα αυξάνεται κατά 5%, τουλάχιστον, ετησίως. Ο σημερινός αυτός ρυθμός αύξησης της ενεργειακής παραγωγής, ιδιαίτερα της προερχόμενης από τους μη φιλικούς προς το περιβάλλον ενεργειακούς πόρους (υδατάνθρακες, λιθάνθρακες, φυσικό αέριο), οι οποίοι ευθύνονται για την ανάλογη σοβαρή ατμοσφαιρική ρύπανση, επιτείνει το φαινόμενο του θερμοκηπίου και προμηνύει ριζική αλλαγή των κλιματικών αλλαγών ολόκληρου του πλανήτη. Μέχρι τέλους του 2010, οι θερμοκρασίες, εκτιμάται ότι θα έχουν μέση αύξηση τουλάχιστον 1oC (2oC μέχρι το 2030), με μεγαλύτερη αύξηση στα υψηλότερα γεωγραφικά πλάτη, από αυτές που επικρατούσαν πριν αρχίσει η συσσώρευση των θερμοκηπικών αερίων.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, σε σύγκριση με το σημερινό κλιματικό σύστημα, σύμφωνα με σοβαρές επιστημονικές έρευνες και εκτιμήσεις, οι θερμοκρασίες θα έχουν αυξητική τάση, αξιοσημείωτη στις περιοχές των μέσων γεωγραφικών πλατών, και εντονότερη στις αρκτικές περιοχές, ιδιαίτερα τον χειμώνα, με συνέπεια την επίσπευση της ήδη επιτελούμενης τήξεως των πάγων.

Σε μια, ως ανωτέρω, γενική αυξητική θερμοκρασιακή τάση θα λάβουν χώρα και άλλες αλλαγές του κλίματος συμπεριλαμβανομένης της ανακατανομής του ποσού βροχόπτωσης σε πολλές περιοχές. Η σημαντική τάση θέρμανσης στα υψηλά γεωγραφικά πλάτη θα αυξήσει το ποσό βροχόπτωσης στις παράκτιες περιοχές ενώ θα το μειώσει αισθητά σε πολλές εσωτερικές ηπειρωτικές. Κατά συνέπεια οι συνθήκες υγρασίας, πάνω από εκτεταμένες περιοχές θα αλλάξουν με αποτέλεσμα η άγονη υποτροπική ζώνη να μετακινηθεί σε υψηλότερα γεωγραφικά πλάτη και πολλές χώρες να δοκιμαστούν από σοβαρές ξηρασίες (πιθανές χώρες/περιοχές που θα αντιμετωπίσουν σχετικό πρόβλημα Καλιφόρνια, Ισπανία, Εγγύς και Μέση Ανατολή, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία).

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι υπάρχει διογκούμενο πρόβλημα ανεπάρκειας νερού παγκοσμίως, το οποίο επιδεινώνεται από τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της γης και την επιτεινόμενη τάση εξάρτησης των καλλιεργειών από την άρδευση, λόγω εξάντλησης των επιφανειακών υδάτων, μείωσης της στάθμης των ποταμών και συσσώρευσης αλάτων στο έδαφος.

Η Αφρική ήδη υποφέρει από τις συνέπειες της εξάντλησης των υδάτινων πόρων και παρουσιάζει πολλές πιθανές εστίες σύγκρουσης. Μια από τις πιο σημαντικές είναι η λεκάνη του ποταμού Οκαβάνγκο, στην οποία η Ναμίμπια έχει εκδηλώσει πρόθεση να εκτρέψει μέρος των υδάτων του ποταμού για ύδρευση της πρωτεύουσάς της, στην οποίαν αντιτίθενται οι γειτονικές της Μποτσουάνα και Αγκόλα.

Η εκμετάλλευση του Νείλου έχει οδηγήσει, επίσης, σε τριβές μεταξύ Αιγύπτου και των λοιπών χωρών τις οποίες διασχίζει, όπως είναι η Αιθιοπία, το Σουδάν και η Ουγκάντα. Αλλά και οι εσωτερικές διαμάχες που ήδη μαίνονται σε περιοχές όπως το Τσάντ και το Νταρφούρ, εκτός από τις εθνοκοιτησκευτικές διαφορές οφείλονται σε σημαντικό βαθμό στον μεταξύ τους ανταγωνισμό για το νερό που γίνεται όλο και πιο έντονος με τον αυξανόμενο ρυθμό εξαντλήσεως των υδάτινων πόρων.

Η Ασία, εξ άλλου, με πλέον του 60% του παγκόσμιου πληθυσμού και μόλις το 35% του ανανεώσιμου πόσιμου νερού παρουσιάζει σοβαρό πρόβλημα ανεπάρκειας νερού, το οποίο επιδεινώνεται από την επιτεινόμενη τάση εξάρτησης των καλλιεργειών από την άρδευση, και αναμένεται να αποτελέσει επίκεντρο σοβαρών κρίσεων στο αμέσως προσεχές μέλλον. Η υφιστάμενη σήμερα κατάσταση δημιουργεί σοβαρά σημεία τριβής μεταξύ Κίνας, Ινδίας και Πακιστάν.

Παράδειγμα αποτελεί η εκμετάλλευση των υδάτων του ποταμού Βραχμαπούτρα ο οποίος έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ Ινδίας και Κίνας. Η Ινδία π.χ. έχει κατηγορήσει την Κίνα ότι δεν της παρέσχε τις απαιτούμενες πληροφορίες που θα μπορούσαν να την βοηθήσουν να προλάβει καταστροφικές πλημμύρες που αντιμετώπισε.

Ανάλογα προβλήματα που παρουσιάζονται στη λεκάνη του ποταμού Ινδού, μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν αντιμετωπίζονται προς το παρόν με σχετική συμφωνία που υπεγράφη μετά από 17 χρόνων προσπάθειες από την κήρυξη της ανεξαρτησίας τους το 1960, η οποία όμως χρειάζεται αναθεώρηση.

Το πρόβλημα των υδάτινων πόρων είναι ιδιαίτερος εμφανές στο χώρο της Μέσης Ανατολής, όπου το 90% των εδαφών του αποτελούν άνυδρες ή ημιάνυδρες περιοχές. Το γεγονός αυτό αν συνδυαστεί με την μεγάλη τάση αύξησης του πληθυσμού των χωρών της Μέσης Ανατολής τότε η λειψυδρία είναι δυνατό να καταστεί σημαντικός παράγοντας αστάθειας, δεδομένου ότι το 75% του πληθυσμού θα αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα υδροδότησης και θα δημιουργήσει επιπλέον σοβαρές εστίες τριβών μεταξύ των χωρών της περιοχής.

Είναι γνωστή η μακροχρόνια διαμάχη Ισραήλ, Παλαιστίνης και Ιορδανίας για τους υδάτινους πόρους του ποταμού Ιορδάνη, ο οποίος παρέχει στο Ισραήλ το 1/3 του πόσιμου νερού του. Η ουσία της διαφοράς στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις μεταξύ Ισραήλ και Συρίας, που τις καθιστά δυσκολότερες, είναι ότι τα υψίπεδα του Γκολάν αποτελούν την κύρια πηγή του ποταμού Ιορδάνη.

Γνωστές είναι επίσης οι τριβές μεταξύ της Τουρκίας και της Συρίας λόγω των σχεδίων της πρώτης να κατασκευάσει φράγματα στον Ευφράτη που οδήγησε τις δύο χώρες στο χείλος της σύρραξης το 1998.

Απόδειξη της σοβαρότητας του προβλήματος ανεπάρκειας του νερού στο χώρο της Μέσης Ανατολής αποτελεί το γεγονός ότι από τις 37 στρατιωτικές επιχειρήσεις που είχαν, παγκοσμίως, ως έναυσμα θέματα εκμετάλλευσης νερού κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα, οι 30 έλαβαν χώρα στη Μέση Ανατολή.

Και στο χώρο της Βαλκανικής η κατάσταση είναι επίσης προβληματική. Λόγω της έλλειψης πρωτογενών ενεργειακών πηγών, τα Βαλκανικά κράτη εστιάζουν την προσοχή τους στην ηλεκτρική ενέργεια, αφ' ενός για την κάλυψη των αυξανόμενων δυνατοτήτων παραγωγής της και αφ' ετέρου στη μετεξέλιξή τους σε ενδιάμεσους σταθμούς παραγωγής και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, προς Κεντρική και Δυτική Ευρώπη, με εκμετάλλευση των πρωτογενών ενεργειακών πόρων Καυκάσου-Κασπίας. Στα πλαίσια αυτά λόγω των αυξημένων απαιτήσεων και της ανεπάρκειας του νερού, εντάσσεται άμεσα η χρήση των υδάτων των διασυνοριακών ποταμών (όπως οι Δούναβης, Έβρος, Άρδας, Νέστος και Αξιός) και λιμνών (όπως η Δοϊράνη και οι Πρέσπες), αλλά και η προστασία του περιβάλλοντος. Η αλληλεξάρτηση των Βαλκανικών χωρών σ' αυτούς τους δύο τομείς (χρήση υδάτων και προστασία περιβάλλοντος), που είναι προφανής, προκαλεί αντιπαράθεσεις μεταξύ τους, οι οποίες καλύπτουν όλο το φάσμα του τρόπου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε συσχετισμό με τους χρησιμοποιούμενους ενεργειακούς πόρους.

Σε ότι αφορά τα ύδατα των διασυνοριακών ποταμών και λιμνών, λόγω της υπερεκμετάλλευσης από τις χώρες των πηγών τους, αλλά και τις ενδιάμεσες, σε υδροηλεκτρικά φράγματα, εκτιμάται

ότι θα αποβεί μακροπρόθεσμα σε βάρος των χωρών των εκβολών και θα δυσχεράνει τη γενικότερη συνεργασία στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής. Στις ανωτέρω απαιτήσεις για νερό θα πρέπει να προστεθούν και οι σχετικές για τη λειτουργία των ήδη υφισταμένων πυρηνικών εργοστασίων (κυρίως του Κοζλοντούϊ της Βουλγαρίας) και των νέων που θα κατασκευαστούν, σε συσχετισμό και με το φαινόμενο της λειψυδρίας που πλήττει κατά καιρούς τη Χερσόνησο του Αίμου.

Κατόπιν των ανωτέρω θεωρείται δεδομένο ότι το πρόβλημα των υδάτινων πόρων θα αναδειχθεί σε κυρίαρχο ζήτημα της διαβαλκανικής συνεργασίας κατά την προσεχή δεκαετία.

Από τα ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι η κρίση στον τομέα των υδάτινων πόρων, η οποία επιδεινώνεται διαρκώς έχει πολλών ειδών επιπτώσεις. Πρώτα προκαλεί πτώση του βιοτικού επιπέδου των κοινωνιών και μειώνει την ποιότητα και ποσότητα της αγροτικής παραγωγής λόγω της ελλιπούς υδροδότησης των καλλιεργειών. Επίσης πυροδοτεί πολιτικό αναβρασμό τόσο στο ενδοκρατικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, όπου η δυνατότητα διακοπής ή περιορισμού της ροής των υδάτων ως και ο έλεγχος της ρύπανσής του θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για άσκηση διπλωματικής πίεσης. Σε πολλές περιπτώσεις η λειψυδρία αποτελεί ζήτημα ζωτικής σημασίας και κατ' επέκταση ζήτημα επιβίωσης για πολλά από τα εμπλεκόμενα κράτη, που μπορεί να οδηγήσει σε σκληρό ανταγωνισμό με πιθανή εξέλιξη σε συγκρούσεις και πολέμους, στο προσεχές μέλλον, αλλά και σε μαζικές μεταναστεύσεις.

Καθίσταται επομένως επιτακτική η ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων τόσο σε ενδοκρατικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Μερικά ενδεικτικά, σε ενδοκρατικό επίπεδο, είναι : Περιορισμός της υπεράντλησης και της πτώσης του υδροφόρου ορίζοντα, ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές με περιορισμό των ανεξέλεγκτων γεωτρήσεων, κατάλληλη διαχείριση προσφοράς και κατανάλωσης, ενίσχυση του υδροφόρου ορίζοντα, κατασκευή εγγυοβελτιωτικών έργων, δημιουργία ταμιευτήρων, κατασκευή φραγμάτων και αυστηρό έλεγχο της ρύπανσης των υδάτων και του υδροφόρου ορίζοντα.

Σε περιφερειακό επίπεδο και σε ότι αφορά τη συνεκμετάλλευση των υδάτων των διασυνοριακών ποταμών και λιμνών, έγκαιρη σύναψη συμφωνιών ή αναθεώρησής τους, που να καλύπτουν πλήρως τα αφορώντα στον έλεγχο της ροής, παροχής πληροφοριών και αποφυγής ρύπανσης για να αποφευχθούν οι επιπτώσεις σε βάρος των χωρών των εκβολών.

Για τα Ευρωπαϊκά κράτη, μέλη της ΕΕ και ειδικότερα τα Βαλκανικά είναι ενδεδειγμένη η πλήρης εφαρμογή της σχετικής οδηγίας.

"AQUATIC RESOURCES"

By Vice Admiral (ret) Peter Kavalieros H.N.

Up to recently, environmental nature subjects and more specifically those regarding the availability and management of aquatic resources, were considered of secondary importance and of lower priority compared to subjects of a politico-military, not only in the interior of states, but also in the field of international relations. Today, however, with the consequences of the greenhouse effect phenomenon becoming more and more visible by the day, things have begun to change radically.

Typical are the developments with regard to one of the more serious reasons behind this phenomenon, which is no other than the production of energy that according to statistical data currently available has increased by at least 5% annually. The current rate of the increase of energy production, particularly of that emanating from energy resources that are not friendly to the environment such as, carbohydrates, coal, as well as natural gas and are also responsible for the largest portion of the most serious atmospheric pollution, intensifies the greenhouse effect phenomenon and it foreshadows a radical change of the climatic conditions of the entire planet. By the end of the year 2010, the planet's temperature is expected to have an average rise of at least 1 degree Celsius and 2 degrees by the year 2030, with the worst affected areas those situated in higher geographical latitudes.

Under these conditions and according to most valid current scientific data, the average temperature will continue to rise at medium latitudes and even more so at higher ones, such as the Arctic and Antarctic regions, particularly during the winter, accelerating the even as we speak increased melting of the ice-pack.

A supposed increase of the average temperature, such as the aforementioned one, could cause other climatic changes like a shift in the annual percentage of rainfall at quite a few regions. A potential increase of the average temperature at high latitudes could significantly increase for its decrease in continental ones. That in turn will cause a shift in the average percentage of humidity in many regions resulting in the barren hypo-tropical zone moving at higher geographical latitudes, causing serious draught problems to many countries, such as the South West part of the United States, Spain, the Near and Middle East, Australia and New Zealand. As a result, it is most likely that the international community is going to face a continuously increasing problem of lacking sufficient water resources, which is bound to get worse by the rapid increase of the planet's population, the tendency of agriculture to depend more and more on irrigation due

to the exhaustion of surface water resources, the rapid reduction of the level of rivers and finally, by the unremitting accumulation of salts on the soil surface.

The aforementioned issue is also making its appearance in the Balkan peninsula, as a result of the lack of primary energy sources and insufficient water supplies coupled with an ever increasing demand and last but not least the need for protecting the environment. The relevant as well as obvious interdependence of the Balkan countries in these two areas, namely the use of waters and environmental protection, is often a cause for strife, which covers the whole spectrum of electrical energy production in conjunction with the use of available energy resources. Available data strongly indicates that the potential utilization of aquatic resources. Available data strongly indicates that the potential utilization of aquatic resources is bound to be a major issue of inter-Balkan politics and co-operation during the next decade.

A potential crisis with regard to aquatic resources, the availability of which is bound to worsen with time, can have many different types of repercussions. One, it causes the overall standard of living of the societies of the countries involved to fall and it severely hampers the quality and quantity of rural production due to the insufficient water supplies available for cultivation. Two, it fires political unrest on the intrastate level as well as on the regional level, where the potential for restricting or even interrupting the flow of water and for the establishing of environmental controls can be an effective tool for exercising diplomatic pressure. Third, in most cases, water shortage constitutes a question of vital importance and even survival for most of the states involved, especially those situated in the estuaries, that could spark intense competition, which could likely end up in conflict, as well as mass population movements.

It is therefore imperative to take some immediate steps on the intrastate and on the regional level. On the intrastate level : restrictions on the extensive use of existing water supplies, especially in coastal areas; strict control over drillings; effective management of relevant demand and supply; creation of the best possible infrastructure, including the construction of dams, storage tanks etc; and finally the placement of severe environmental controls. On the regional level : effective management of the utilization and environmental protection of existing aquatic resources through the signing of bilateral and multilateral international agreements; states that are members of the European Union should take all steps necessary for the prompt and full implementation of the relevant EU Directive.

ΨΤΟΝ ΑΠΟΗΧΟ ΤΗΣ ΕΞΙΧΝΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΓΩΓΗΣ - ΟΜΗΡΙΑΣ ΤΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΥ Γ. ΜΥΛΩΝΑ¹⁾

(Τα λάθη των απαγωγέων και η επιτυχία της Ελληνικής Αστυνομίας)

Του Υποστρατήγου ΕΛ.ΑΣ ε.α. Π. Λάγγαρη
Πρώην Υποδιευθυντού της Αντιτρομοκρατικής Υπηρεσίας της ΕΛ.ΑΣ

Ιστορικό

Αισθήματα ανακούφισης και ικανοποίησης προκάλεσε, στην κοινή γνώμη, η είδηση της σύλληψης του διαβόητου κακοποιού Βασίλη Παλαιοκώστα, την 20-8-2008, από αστυνομικούς της Ασφάλειας Θεσσαλονίκης, σε διώροφη νοικιασμένη εξοχική κατοικία στη Σουρωτή Θεσσαλονίκης, για την απαγωγή του μεγαλοεπιχειρηματία και Προέδρου του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ), 49χρονου Γιώργου Μυλωνά. Η Αστυνομία οδηγήθηκε στην εξιχνίαση της υπόθεσης αυτής, που συνετάραξε το πανελλήνιο, μέσω μέρους των προσημειωθέντων χαρτονομισμάτων που είχαν δοθεί ως λύτρα στους απαγωγείς και είχαν εντοπιστεί από την Ασφάλεια Χανίων στα Χανιά, κατά τη διάθεσή τους στην αγορά, από 27χρονο σερβιτόρο, μέλος της σπείρας των απαγωγέων, που συνελήφθη.

Η απαγωγή του Γ. Μυλωνά έγινε νυχτερινές ώρες της 9-6-2008 έξω από το σπίτι του, στο Πανόραμα Θεσσαλονίκης, ενώ επέστρεφε μόνος με το Ι.Χ.Ε αυτοκίνητό του, από τρεις ενόπλους κουκουλοφόρους. Ύστερα από εξουθενωτική ομηρία 13 ημερών στο κρησφύγετο της συμμορίας, στην Σουρωτή Θεσσαλονίκης, ο βιομήχανος απελευθερώθηκε με την καταβολή λύτρων, περί τα 10 εκατομμύρια ευρώ, από τα 30 που απαίτησαν αρχικά οι απαγωγείς.

Τα λάθη των απαγωγέων

Όπως προέκυψε από την παρουσίαση της εξιχνίασης της απαγωγής του βιομηχάνου Γ. Μυλωνά, που έγινε στις 21-8-2008, στο κτίριο της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης από τον Υφυπουργό Εσωτερικών κ. Παναγιώτη Χηνοφώτη, τον Αρχηγό της ΕΛ.ΑΣ κ. Βασίλειο Τσιατούρα και τον Διευθυντή Ασφάλειας Θεσσαλονίκης Ταξίαρχο κ. Δημήτριο Παπαδόπουλο, ο οποίος πρωταγωνίστησε στην εξιχνίαση της υπόθεσης, η "μεγάλη ζωή" που έκαναν τα μέλη της συμμορίας πρόδωσε τους τέσσερις βασικούς δράστες της απαγωγής. Τα χρήματα που ξόδευαν χωρίς προφυλάξεις σε καζίνο και νυχτερινά κέντρα, οι καταθέσεις σε τράπεζες χιλιάδων ευρώ από τα λύτρα που ήταν προσημειωμένα και κυρίως το μεγαλύτερο λάθος, του συλληφθέντος σερβιτόρου από

τα Χανιά, να αγοράσει πολυτελέστατο τζιπ αξίας 82.000 ευρώ, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στον εντοπισμό των δραστών της απαγωγής του Γ. Μυλωνά. Λάθος, ως εκ τούτου, και η υπέρμετρη διεύρυνση της σπείρας με μέλη ανεξέλεγκτα.

Από την προσεκτική μελέτη της όλης υπόθεσης προκύπτουν και άλλα λάθη των δραστών, που, αξιοποιηθέντα κατάλληλα από την Αστυνομία, οδήγησαν στον εντοπισμό και τη σύλληψή τους. Όπως :

* Μέγα λάθος του Β. Παλαιοκώστα να ξανατολμήσει απαγωγή με απαίτηση λύτρων στον ίδιο χώρο με την απαγωγή του επιχειρηματία Αλέξανδρου Χαίτογλου, που διέπραξαν μαζί με τον αδελφό του Νίκο, το Δεκέμβριο του 1995. Φυσικό και μοιραίο ήταν να επικεντρωθούν στο πρόσωπό του οι έρευνες της Αστυνομίας, με πιθανότητα σχεδόν βεβαιότητας ως κυρίου υπόπτου, δια της μεθόδου του "Modus Operandi", δηλαδή επανάληψη εγκλήματος δια του ίδιου τρόπου ενεργείας, καθόσον και οι δύο απαγωγές (Μυλωνά - Χαίτογλου) ήταν κατά βάση σχεδόν "καρπός" στην ουσία τους.

* Άλλα λάθη του Β. Παλαιοκώστα ήταν το γεγονός, ότι ήλθε επ'αρκετόν σε προσωπική επαφή και συνομιλία με τον απαχθέντα Γ. Μυλωνά κατά τη διάρκεια της ομηρίας του, η οποία έλαβε χώρα σε σπίτι πλησίον του αεροδρομίου "Μακεδονία" απ'όπου ο απαχθείς άκουγε το βόμβο των αεροπλάνων. Τις λεπτομέρειες αυτές, όπως και άλλα στοιχεία, κατόρθωσε και συγκράτησε ο απαχθείς και στη συνέχεια κατέθεσε στην Αστυνομία μετά την απελευθέρωσή του, πληροφορίες πολύτιμες, που οδήγησαν τις αστυνομικές αρχές στο χώρο που έπρεπε να κινηθούν, στρέφοντας εκεί τις έρευνές τους.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα, ότι η στάση και συμπεριφορά που επέδειξε ο Γ. Μυλωνάς, καθ'όλη τη διάρκεια της απαγωγής και της ομηρίας του, ήταν η απολύτως ενδεδειγμένη για την περίπτωση. Αφού ξεπέρασε εύκολα το φυσιολογικό πρώτο "σοκ" και παρά την ψυχική και σωματική του ταλαιπωρία, κατόρθωσε να κρατήσει την ψυχραιμία και την αυτοκυριαρχία του, να αποδεχθεί την κατάσταση στην οποία περιήλθε, αποφεύγοντας τυχόν αλόγιστες κινήσεις και "ηρωισμούς" και γενόμενος "συνεργάσιμος" με τους απαγωγείς του άφησε τον

χρόνο να κυλήσει υπέρ αυτού. Με τον τρόπο αυτό δεν διασφάλισε μόνο την επιβίωσή του, αλλά, επιστρατεύοντας την παρατηρητικότητα του, απομνημόνευσε πληροφορίες χρήσιμες, τις οποίες έθεσε υπόψη των αστυνομικών αρχών μετά την απελευθέρωσή του, και οι οποίες οδήγησαν στον εντοπισμό και την σύλληψη των απαγωγέων του.

Η επιτυχία της ΕΛ.ΑΣ

Η Ελληνική Αστυνομία, ως συνήθως, δέχθηκε ευθύς εξ αρχής έντονη αμφισβήτηση σχετικά με την επάρκειά της και την ικανότητα να διασφαλίσει τη Δημόσια Τάξη και να εγγυηθεί την ασφάλεια και την προσωπική ελευθερία των πολιτών, ως και να διαλευκάνει πλήρως την υπόθεση, ένεκα πάγιας προκατάληψης και δυσμενούς διάθεσης πολλών δημοσιογράφων που δημιούργησαν θορυβωδώς αρνητικό κλίμα. Παρά ταύτα, σε σύντομο χρονικό διάστημα, με μεθοδικότητα, συντονισμένες ενέργειες των κατά τόπους και καθ'ύλην υπηρεσιών της και μοναδική επαγγελματική επάρκεια, προέβη στην εξάρθρωση της σπείρας και στη σύλληψη των μελών αυτής και του καταζητούμενου δραπετή Β. Παλαιοκόστα, για ένα είδος σοβαρού εγκλήματος, όπως οι απαγωγές-ομηρίες με απαίτηση λύτρων, στην εξιχνίαση του οποίου η ΕΛ.ΑΣ έχει παράδοση επιτυχιών συνεχή. Συγχαρητήρια λοιπόν στην Ελληνική Αστυνομία για την επιτυχία της αυτή.

Αναμφισβήτητα πρόκειται για μία από της μεγαλύτερες επιτυχίες της Ελληνικής Αστυνομίας στον τομέα καταστολής του οργανωμένου εγκλήματος.

Η αποτελεσματικότητα αυτή της ΕΛ.ΑΣ δεν συνετέλεσε μόνο στην πλήρη διάλυση της εγκληματικής ομάδας του Β. Παλαιοκόστα, ανακόπτοντας περαιτέρω την κακοποιό δράση της αλλά επιπλέον :

* Προκάλεσε μεγάλη ανακούφιση στην καταρρακωθείσα ψυχολογία του απαχθέντος βιομηχάνου και των στενών συγγενών του.

* Εμπέδωσε το κλονισμένο αίσθημα ασφάλειας των πολιτών σε μια εποχή που η εγκληματικότητα γενικώς (και διεθνώς) καλπάζει και η Αστυνομία στάθηκε ανίσχυρη να εμποδίσει την εξάπλωσή της.

* Απέτρεψε την "βιομηχανοποίηση" μελλοντικών απαγωγών-ομηριών με απαίτηση λύτρων, αποθαρρύνοντας τυχόν επίδοξους μιμητές.

* Αποκλείει την ιδέα ανάπτυξης "ιδιωτικοποιημένης" αστυνομικής προστασίας, με ότι αυτό δυσμενές συνεπάγεται για την κοινωνία και την ελληνική πολιτεία, γιατί η ΕΛ.ΑΣ δηλώνει παρούσα!

* Ανόρθωσε, τέλος, το τραυματισμένο γόητρο της Ελληνικής Αστυνομίας, από ανεπιτυχείς επιχειρήσεις σύλληψης και αποδράσεις προκλητικές του καταζητούμενου μεγαλοκακοποιού Β. Παλαιοκόστα (π.χ. κινηματογραφική απόδρασή του με ελικόπτερο από τις φυλακές Κορυδαλλού, τον Ιούνιο 2006), όπως και του αδελφού του Νίκου.

A BRIEF INFORMATION ON THE ESTABLISHMENT, OPERATION AND OBJECTIVES OF THE HELLENIC INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES

The Hellenic Institute for Strategic Studies (HEL.I.S.S.), a non-profit organization, was founded in October 1994, stationed in Piraeus. In August 9, 1997 the headquarters of the Institute was transferred in Athens.

The Institute came into being by a number of Flag/General retired Officers of the Hellenic Armed Forces and has been aggrandized after the participation of personalities coming from communities such as Academic, Diplomatic, Business, Journalism and from those specialized on international affairs.

The aim of HEL.I.S.S. is to be employed with questions that bring up issues of strategic importance in a geopolitical-geostrategic environment. More specifically:

▶ To carry out, study, research and analyze issues of military strategy significance, of economic aspect, of the human actions that impact negatively against nature and further subjects concerning problems rising in the Hellenic sovereignty, the Balkan peninsula, the existing territorial extent of the European Union, its foreseen enlargement of tomorrow, the general area of the Mediterranean and the Black Seas and/or any other area that may be deemed as necessary.

▶ To examine Security issues of the above regions.

▶ To hand in proposals to either government bodies or privates, that are based on studies-analyses on all the above.

Objectives are achieved by:

▶ Carrying out research by HEL.I.S.S. members or independent specialists.

▶ Presenting issues and their analyses in the form of lectures, seminars or press releases, publishing special notes or bulletins and journals and organizing presentations at home and abroad.

▶ Cooperation with government bodies, organizations and other respective domestic or foreign foundations/institutions in order to analyze matters of common interest and exchange information on all relative fields.

During the last years, HEL.I.S.S. has carried out studies for the Ministries of Foreign Affairs and National Defense, has organized congresses under the auspices of the Ministries of Aegean, Culture and Development as well as studies and congresses concerning subjects of National interest and Defense programs. Special congresses for the Defense programs of the Hellenic Armed Forces took place in 1999, 2001, 2003, 2005 and 2007.

An intense preparation is under way for the presentation of the Institute for its international congress "Strategy 2009".

Τύποι Ηγεσίας στον Πολιτικό του Πλάτωνος (Types of Leadership in Plato's Politicus)⁽¹⁾

Αντώνης Μακροδημήτρης
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Στον Κωνσταντίνο Δεσποτόπουλο
Ακαδημαϊκό

Η σημασία της ηγεσίας είναι γνωστή από αρχαιοτάτων χρόνων. Συνυφασμένη αρχικά με την στρατιωτική τέχνη, τη στρατηγική, επεκτάθηκε σταδιακά με τη δημιουργία και άνθιση των αρχαιοελληνικών πόλεων, ώστε να αναφέρεται γενικότερα στην τέχνη του κυβερνάν. Καθίσταται, δηλαδή, πρόδηλος ο ρόλος της πολιτικής ηγεσίας στην ορθή διακυβέρνηση της πόλεως, παράλληλα με την στρατηγική ηγεσία ιδίως για τις πολεμικές επιχειρήσεις. Εξάλλου, η πολεμική δεν είναι παρά μέρος της γενικότερης πολιτικής τέχνης, κατά τον πλατωνικό Πρωταγόρα ("*πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐκ ἔχον, ἢς μέρος πολεμική*", 322 b). (2)

Στους νεώτερους χρόνους με τη δημιουργία των εθνικών κρατών και τη διαμόρφωση του κρατικού-διοικητικού μηχανισμού, αλλά και τη δυναμική εμφάνιση και τον πολλαπλασιασμό των επιχειρηματικών και κρατικών οργανισμών, η ηγεσία προσέλαβε μια ευρύτερη διάσταση και περιεχόμενο. Γίνεται, πλέον, αντιληπτή ως ικανότητα ή τέχνη λήψης αποφάσεων υπό συνθήκες αβεβαιότητας καθώς και ως ικανότητα έμπνευσης και καθοδήγησης ανθρώπων για την επίτευξη συλλογικών σκοπών.

Μολονότι το φαινόμενο της ηγεσίας έχει κατά κόρον ερευνηθεί σε διάφορες επιστημονικές πειθαρχίες (ψυχολογία, κοινωνιολογία, πολιτική και διοικητική επιστήμη, κλπ.), η καλύτερη πηγή γνώσης τελικά είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι που άσκησαν ηγεσία - οι ηγέτες. Στο ερώτημα ποιος είναι ο ηγέτης, η απάντηση είναι αξεδιάλυτα συνδεδεμένη με τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτή την υπόθεση. Με τον όρο αυτό (ηγέτης) εννοούμε συνήθως προσωπικότητες της πολιτικής, οικονομικής, πολιτισμικής ή θρησκευτικής ζωής, που με το έργο και τις επιλογές τους άφησαν το στίγμα τους στη συλλογική μνήμη και τις αναφορές, θετικές ή αρνητικές. Γιατί, βέβαια έχουν κατά καιρούς δοθεί και πολύ λανθασμένες απαντήσεις στο ζήτημα αυτό, όπως τουλάχιστον διδάσκει η ιστορική εμπειρία. Ας σκεφθούμε "ηγέτες" όπως ο Χίτλερ, ο Στάλιν, ο Μάο, ο Μουσολίνι, κλπ.

Το ζήτημα, λοιπόν, της ηγεσίας και μάλιστα

της πολιτικής ηγεσίας έχει απασχολήσει παλαιόθεν την πολιτική φιλοσοφία. Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό. Ενώ και ο Ξενοφών στον *Οικονομικό* του προβληματίζεται έντονα για τις προϋποθέσεις της αποτελεσματικής και ιδίως της νομιμοποιημένης διοίκησης και ηγεσίας. Καταλήγει δε ότι άρχει κανείς και ηγείται καλύτερα με την πειθώ και όχι με τη βία, εάν δηλαδή άρχει με τη βούληση των αρχομένων ("*εθελόντων άρχειν*"). Όστε η βασική πρόκληση για τον ηγέτη είναι πώς να διαμορφώσει αυτό το κλίμα ή περιβάλλον της εθελούσιας συμμόρφωσης - "*τους εργαστήρας και προθύμους παρασκευάζειν και πείθεσθαι εθελοντάς*"). Τούτο θα έχει ως συνέπεια την απομέρους των αρχομένων διαρκή επιτέλεση του έργου, που τους έχει ανατεθεί ακόμα και αν απουσιάζει ο ηγέτης - "*ένθα δε λελυμένους και εθελοντάς τε εργάζεσθαι και παραμένειν*".

Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε ειδικότερα με τον τρόπο που αντιμετωπίζει το ζήτημα της ηγεσίας ο Πλάτων στον *Πολιτικό* του. Ένα έργο της ύστερης μάλλον περιόδου της παραγωγής του,⁽³⁾ στο οποίο προβληματίζεται ιδιαίτερα για τους τύπους ή τα υποδείγματα ηγεσίας που προσιδιάζουν σε μια δημοκρατική πολιτεία. Στην *Πολιτεία*, έργο της πνευματικής ακμής του, ως πλέον κατάλληλους ηγέτες στην ιδεατή πόλη ("*τη εν λόγοις κειμένη, επει γης γε ουδαμού ...αυτήν είναι*", 592 a 11-12) θεωρεί τους φιλοσόφους - βασιλείς. Δηλαδή, ηγέτες που καθώς είναι επιφορτισμένοι με την μέγιστη υπευθυνότητα για την προαγωγή των κοινών συμφερόντων της πολιτικής ενότητας που υπηρετούν, θα έπρεπε να διαθέτουν τα ανάλογα πνευματικά και ηθικά εφόδια και προσόντα, τις κατάλληλες γνώσεις και ικανότητες. Και το κυριότερο, να είναι οι ίδιοι "*της αληθείας ... φιλοθεάμονες*" (*Πολιτεία*, 475 e 4). Στον *Πολιτικό* του, επίσης, ο Πλάτων θα θεωρήσει ως αναγκαία συνθήκη για το ορθό πολίτευμα οι πολιτικοί άρχοντες να είναι αληθινοί επιστήμονες: "*τους άρχοντας αληθώς επιστήμονας*" (293 c 8).

Για το σκοπό αυτό όφειλαν, συνεπώς, να είναι πολύ αυστηρά επιλεγμένοι, κατ' αξίαν, και

συστηματικά εκπαιδευμένοι, ώστε να είναι δια βίου πλήρως αφοσιωμένοι στο κοινό και όχι στο ίδιο συμφέρον ("*φύλακες νόμων τε και πόλεως*", *Πολιτεία*, 421 a 5). (4) Εκτιμώντας ότι ο κόσμος δεν θα αλλάξει, η πολιτεία δεν θα δει του ήλιου το φως και των δεινών δεν θα υπάρξει παύση, όπως ρητά αναφέρει εκεί (*Πολιτείας Ε' 473 d*), "*εάν μη ή οι φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν εν ταις πόλεσιν ή οι βασιλείς τε νυν λεγόμενοι και δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε και ικανώς*". Γιατί μόνο αν συμπέσει "*δύναμις τε πολιτική και φιλοσοφία*" θα υπάρξει ελπίδα για τα ανθρώπινα.

Δυο χιλιάδες περίπου χρόνια αργότερα ένας άλλος μεγάλος φιλόσοφος, ο Kant, θα διαπιστώσει στο δοκίμιό του περί της *Διαρκούς Ειρήνης*, που δημοσιεύτηκε το 1795, ότι, φευ, ούτε οι φιλόσοφοι θα βασιλεύσουν ούτε οι βασιλείς είναι ποτέ δυνατό να φιλοσοφήσουν γνησίως και ικανώς. Το μόνο που είναι ίσως εφικτό και αναγκαίο είναι να αφήσουμε τους φιλοσόφους ελεύθερους να ακούγονται και να απευθύνονται στο λαό, ενίοτε δε να μιλούν τη γλώσσα της αλήθειας και στους ηγήτορες (*speaking truth to power*). (5)

Επιστρέφοντας στον Πλάτωνα, στους Νόμους, έργο της ωριμότητάς του, διακατέχεται πλέον από μεγαλύτερη απαισιοδοξία ως προς την δυνατότητα των ανθρώπων να επιλέγουν την κατάλληλη ηγεσία, αλλά και ως προς την ικανότητα των ηγετών να ασκούν την εξουσία με σωφροσύνη και δικαιοσύνη ("*το μετά νου και τέχνης δικαιοτάτον*"). Οπότε καταλήγει να εμπιστεύεται περισσότερο τους τεθειμένους νόμους, το θετό δίκαιο, θα λέγαμε σήμερα, που έστω ως "*δεύτερος πλους*" καθιστά δυνατή την κοινωνική τάξη και ευρυθμία. Αναθέτει δε την ερμηνεία των νόμων στον Νυκτερινό Σύλλογο ("*των νύκτωρ συλλεγομένων σύλλογον*", Νόμοι, 908 a) ένα συμβούλιο γερόντων, μια Γερουσία ή Ανώτατο Δικαστήριο, κατά την σύγχρονη εκδοχή, ως εγγύηση για την εφαρμογή τους (Τσάτσος, 1970: 164επ.).

Στον *Πολιτικό* του, όμως, έργο που συμβατικά τοποθετείται ανάμεσα στα δύο άλλα (μετά την *Πολιτεία*, αλλά πριν από τους *Νόμους*), ο Πλάτων προβληματίζεται ιδιαίτερα σε μια εντυπωσιακή άσκηση πνευματικής διαλεκτικής ("*διαλεκτικωτέροις γίγνεσθαι*") για τη δυνατότητα σύνδεσης και σύνθετης μεταξύ της γνώσης και της πράξης κάτι που δεν είναι διόλου εύκολο ή προφανές. (6) Αρκεί να δείξουμε εντελώς προκαταρκτικά τους τέσσερις πιθανούς τύπους σχέσεων.

α. Η αληθής γνώση συνδέεται με το έργο των *φιλοσόφων* και αποβλέπει στην αναζήτηση και ανεύρεση της αλήθειας.

β. Η γνήσια πράξη συνδέεται με το έργο των *πολιτικών* και αποσκοπεί στην ευημερία της πόλης, την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος και ιδίως την αποκατάσταση της δικαιοσύνης στην οποία

συλλήβδην κάθε άλλη αρετή συμποσούται, κατά τον Αριστοτέλη μαθητή και συνεχιστή του Πλάτωνα ("*εν δε δικαιοσύνη συλλήβδην πασ' αρετή ένι*", *Ηθικά Νικομάχεια*, 1129 b 29-30).

Απέναντι σε αυτούς του δύο καθαρούς ή θετικούς τύπους της γνώσης (φιλοσοφία) και της πράξης (πολιτική) αναφύονται ενίοτε οι ψευδείς ή παραφθαρμένοι τύποι ή "παρεκβάσεις" των μορφών τους, θα λέγαμε αξιοποιώντας τη γνωστή μεθοδολογική κατηγορία του Αριστοτέλη (*Πολιτικά*, 1279 b). Ήτοι, αφ' ενός μεν, η σοφιστεία που δεν αποζητά την αληθινή γνώση, όπως η φιλοσοφία, αλλά τον εντυπωσιασμό, την επίφαση και όχι την ακρίβεια του αληθούς. Και αφ' ετέρου η δημαγωγία στην πολιτική σφαίρα όπου ο δημαγωγός ή δημεγέρτης, ο λαϊκιστής θα λέγαμε σήμερα, δεν υπηρετεί τα πραγματικά συμφέροντα της πόλης, αλλά κολακεύει και εφησυχάζει τον κόσμο προκειμένου να διατηρηθεί ο ίδιος στην εξουσία.

Η αναλυτική διάκριση μεταξύ των τεσσάρων τύπων διασύνδεσης της γνώσης με την πράξη υποδηλώνει την εγγενή, κατά τον Πλάτωνα, τάση να συμπίπτει η αληθινή γνώση με την γνήσια πράξη (φιλόσοφος-πολιτικός), και αντιστρόφως η επιφανειακή ή ψευδής γνώση με την νόθα ή ανεύθυνη πράξη (σοφιστής-δημαγωγός). Τουτέστιν, οι θετικοί τύποι γνώσης και πράξης συνέλκονται μεταξύ τους αλληλοϋποστηρίζοντας και αλληλενεργώντας (η αληθινή φιλοσοφική γνώση με τη γνήσια πολιτική πράξη). Κάτι ανάλογο, ωστόσο, συμβαίνει και με τους νόθους ή αρνητικούς τύπους, μια και αυτοί τείνουν να συμπίπτουν και να αλληλεργούν: η σοφιστεία με τη δημαγωγία, ο λαϊκισμός με τις μισές αλήθειες ή μάλλον με τα ψέματα, την κολακεία και τις αυταπάτες.

Ιδού, λοιπόν, η μείζων πρόκληση της πολιτικής ηγεσίας και της πνευματικής εγρήγορσης, της πολιτικής φιλοσοφίας: πώς να προσεγγίσει τους καθαρούς και θετικούς τύπους και πώς να απομακρύνει τους νόθους ή σφαλερούς τύπους, που είναι επικίνδυνοι όπως τα βράχια και οι ύφαλοι για το σκάφος της πολιτείας.

Γιατί όπως γράφει σχεδόν ποιητικά στους Νόμους (758 a 6) ο Πλάτων, έτσι πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την πολιτεία ως σκάφος σε παραγμένα νερά και να κρίνουμε αναλόγως την επιδεξιότητα, την τέχνη του κυβερνήτη σε αυτή: "*Ναυς τε εν θαλάσση πλέουσα πόλις δε ωσαύτως εν κλύδωνι των άλλων πόλεων*". Στον *Πολιτικό* του είχε ήδη προειδοποιήσει ο Πλάτων, όπως θα δούμε παρακάτω, ότι αν δεν υπάρχει αυτή η ξεχωριστή κυβερνητική ικανότητα και τέχνη, οι πόλεις χάνονται και βυθίζονται όπως τα πλοία: "*πολλάι μιν ενίοτε και καθάπερ πλοία καταδύόμεναι διόλλυνται και διολώλασι και έτι διολούνται δια την των κυβερνητών και ναυτών μοχθηρίαν των περί τα μέγιστα μεγίστην*

ἀγνοίαν εὐληφώτων" (302 b).

II

Στον Πολιτικό του Πλάτωνος ο Σωκράτης χρησιμοποιεί με τρόπο διαλεκτικό τρία εντυπωσιακά παραδείγματα, τρία εναλλακτικά υποδείγματα για να περιγράψει σε αναλυτικό επίπεδο τους αντίστοιχους τύπους ηγεσίας. Πρόκειται για τρεις μεταφορές που έχουν σφραγίσει έκτοτε την πολιτική σκέψη και φαντασία. Πράγματι οι μεταφορικές ιδέες του ηγέτη ως ποιμένα, θεραπευτή και υφαντή, στις οποίες θα αναφερθώ εκτενέστερα στη συνέχεια, είναι εξαιρετικά χρήσιμες τόσο για την σκέψη, όσο και για την πράξη. Αφ' ενός μεν γιατί είναι δύσκολο να αντιμετωπίσουμε τα μείζονα ζητήματα που απασχολούν τους ανθρώπους με τρόπο αφαιρετικό, δίχως παραδείγματα από την κοινή εμπειρία. Ο λόγος είναι ότι κινδυνεύει τότε η σκέψη μας να μείνει στο κενό, να χαθεί από την αντίληψη και το νου μας, όπως τα όνειρα μόλις ξυπνούμε το πρωί: *"χαλεπόν μη παραδείγμασι χρώμενον ικανώς ενδείκνυσθαί τι των μειζόνων, κινδυνεύει γαρ ημών έκαστος οίον όναρ ειδώς άπαντα πάντ' αυ πάλιν ώσπερ ύπαρ αγνοείν"* (Πολιτικός, 277d). (7)

Αφ' ετέρου δε, διότι με τους παραδειγματικούς αναλυτικούς τύπους όπως έδειξε πολύ αργότερα και ένας μεγάλος Γερμανός κοινωνιολόγος ο Μάξ Βέμπερ, οργανώνεται όχι μόνο η αντίληψή μας για την πραγματικότητα, τις εμπειρικές καταστάσεις που ποικίλουν εξαιρετικά, αλλά και οι ερμηνείες που δίνουμε σε αυτές και κυρίως ο τρόπος που τις αντιμετωπίζουμε, δηλαδή η δική μας πράξη και συμπεριφορά. *"Ουδέν εν τη αισθήσει ή μη πρότερον εν τη νοήσει"*, θα έλεγε ο Γνωστικός. Ενώ ο Καρτέσιος, ο πατέρας του Cogito έθετε την σκέψη ως προϋπόθεση της πράξης: *"Για να πράττει κανείς ορθά, πρέπει να μπορεί να σκέπτεται και να κρίνει ορθά"*. Τέλος, αλλ' όχι έλασσον, κατά τον Παρμενίδη, *"ταυτόν εστίν νοείν και είναι"*.

Ας επιστρέψουμε, όμως, στις μεταφορικές ιδέες του Πλάτωνος περί πολιτικής ηγεσίας και ας τις εξετάσουμε διαδοχικά:

α. Ο (πολιτικός) ηγέτης ως ποιμήν - ποιμανδρός

Πρόκειται για μια ιδέα που είναι οικεία ήδη στον Όμηρο, αλλά και στους προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης. Ενώ και στην χριστιανική θρησκευτική παράδοση η εικόνα του Καλού Ποιμένα είναι διάχυτη. Κατ' αυτή τη μεταφορική ιδέα, όπως την εκθέτει προσφέροντας τον σχετικό ορισμό στον Πολιτικό του (261 d) ο Πλάτων: *"τον γε πολιτικόν ευρήσομεν ...ιπποφορβώ τε και βουφορβώ μάλλον*

προσεεικότα" (δηλαδή, θα βρούμε τον πολιτικό να μοιάζει μάλλον με βοσκό ή ποιμένα αγέλης αλόγων ή βοδιών).(8)

Αξίζει ίσως να παρατηρηθεί προεισαγωγικώς ότι η ιδέα αυτή για το ρόλο και την φύση του πολιτικού (ηγέτη) ως ποιμένα ανθρώπων (ποιμανδρου) δεν είναι μόνο διάχυτη ανά τους αιώνες και τις πολιτικές κουλτούρες(9), αλλά μοιάζει να επιβιώνει ακόμα και ως την εποχή μας. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα. Θα περιοριστώ σε ένα που εμφανίζεται να εγείρει αξίωση εγκυρότητας πέραν πάσης ίσως αμφιβολίας. Πρόκειται για τον Νέλσονα Μαντέλα. Στην αυτοβιογραφία του με τίτλο *"Long Walk to Freedom"*, αναφέρει πως κάποτε ένας τοπικός φυλετικός ηγέτης τού περιέγραψε ως εξής το ρόλο του αρχηγού και της καθοδήγησης: *"A leader, he said, is like a shepherd - ο ηγέτης είναι σαν το βοσκό, τον ποιμένα. Στέκει πίσω από το κοπάδι κι αφήνει τα πιο έξυπνα και υγιή ζώα (the most nimble) να πάνε μπροστά και τ' άλλα ν' ακολουθούν από πίσω δίχως να συνειδητοποιούν ότι όλα καθοδηγούνται τελικά από εκείνον"*.

Η μεταφορά αυτή δείχνει την αξία της καθοδήγησης με ήπια μέσα, αλλά αφ' υψηλού, δηλαδή από κάποιον ανώτερης τάξης που οδηγεί άλλα κατώτερα του.

Τούτο είναι και το πιο αδύνατο σημείο, το κείριο ελάττωμα αυτής της ιδέας. Αν πρόκειται για ανώτερης τάξεως όντα που καθοδηγούν και κατευθύνουν άλλα κατώτερά τους στην κλίμακα της οντολογίας (λ.χ. άνθρωπος απέναντι στα ζώα, άλογα ή βόδια), τότε είναι ίσως ορθή.

Όπως και αν επρόκειτο οι άνθρωποι να καθοδηγούνται από τους θεούς. Εάν, δηλαδή, οι τελευταίοι αναμινγνύονταν ενεργότερα στα ανθρώπινα και επενέβαιναν στη ζωή των θνητών, κατά *"το σχήμα το του θείου νομέως"* (Πολιτικός, 275 c). Τότε οι άνθρωποι ορθώς επίσης ίσως θα έπρατταν αν υπάκουαν στα κελεύσματα των θεών. Όπως τα ζώα υπακούουν τους ανθρώπους και αυτοί τα ποιμένουν ως όντα κατώτερης οντολογικής κατηγορίας. Πράγματι, η ιεραρχία των όντων είναι οργανωμένη ως εκ της φύσεως κατ' αξιολογική κλίμακα (scala naturae), στην κορυφή της οποίας στέκει ο άνθρωπος. Όπως το έθεσε ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά του, *"τα μεν γαρ ήμερα των αγρίων βελτίω την φύσιν, τούτοις δε πάσιν βέλτιον άρχεσθαι υπ' ανθρώπου"* (1254 b 10). Ο άνθρωπος, λοιπόν, υπερτερεί σε σύγκριση με όλα τα άλλα όντα, με την εξαίρεση, βέβαια, του θεού. Γιατί απέναντι σ' εκείνον (τον Θεό) ακόμα και σοφότερος μοιάζει με ένα πίθηκο σε σχέση με τον άνθρωπο, όπως το έθεσε επιγραμματικά ο Ηράκλειτος (*"ανθρώπων ο σοφώτατος προς θεόν πίθηκος φανείται και σοφία και κάλλει και τοις άλλοις πάσιν"*, απ. 83).

Ο άνθρωπος υπερέρχει, όμως, έναντι των ζώων ιδίως ως προς την πολιτική του ιδιότητα και

ικανότητα: είναι "φύσει ζών πολιτικόν", κατά τον κλασικό ορισμό του Αριστοτέλη (*Πολιτικά*, 1278 b 17). Η ξεχωριστή αυτή ανθρώπινη ικανότητα αναφέρεται συγκεκριμένα στη δυνατότητα της λογικής οργάνωσης της πολιτικής ζωής από τους ίδιους τους ανθρώπους, που στην προσπάθειά τους αυτή επινοούν τους ανάλογους θεσμούς και τις διαδικασίες με ποικίλλουσα κάθε φορά αποτελεσματικότητα και επιτυχία. Σε κάθε περίπτωση οι κυβερνώντες είναι άνθρωποι προερχόμενοι εξ ανθρώπων - και όχι θεοί επί των ανθρώπων.

Εάν, όμως, τούτο συνέβαινε και ο θεός γινόταν ο ίδιος ποιμένας ανθρώπων και τους επιστατούσε ο ίδιος άμεσα ("θεός ένειμεν αυτούς αυτός επιστατών", 271e), όπως τώρα οι άνθρωποι "άλλα γένη φανλότερα αυτών νομεύσουσι", τότε η ιδέα του ηγήτορα ως ποιμένα θα ήταν ενδεχομένως ορθή. Ίσως μάλιστα υπήρξε κάποτε μια τέτοια κατάσταση θεϊκής ποιμαντορίας επί των ανθρώπων στο απώτερο παρελθόν, στον Παράδεισο, στον κήπο της αθωότητας του ανθρώπου. Τότε που δεν υπήρχαν ούτε πόλεις ούτε κτήσεις γυναικών και παιδών και όλοι ζούσαν ειρηνικά με τους καρπούς της γης δίκαια μοιρασμένους ανάμεσά τους.(10)

Όμως, αλίμονο, όλα αυτά κάποτε τελείωσαν, "πάντων τούτων χρόνος τελεύωθη", γράφει στον *Πολιτικό* (272 d) και ο παράδεισος χάθηκε. Paradise Lost. Ο δε θεϊκός κυβερνήτης του κόσμου αποσύρθηκε στη σιωπή του αφήνοντας τον κόσμο των ανθρώπων να αυτοκυβενάται: "του παντός ο μεν κυβερνήτης οίον ηδαλίων οίακος αφέμενος εις την αυτού περιωπήν απέστη, τον δε δη κόσμον πάλιν ανέστρεψεν ειμαρμένη τε και σύμφορος επιθυμία".

Το ζήτημα, λοιπόν, είναι εάν και κατά πόσον προσφέρεται η μεταφορική ιδέα του ποιμένα για την πολιτική ηγεσία σε αυτόν τον εκπεπτωκότα έστω κόσμο των ανθρώπων, όπου οι άρχοντες δεν είναι άλλης οντολογικής κατηγορίας υπάρξεις, αλλά άνθρωποι εξ ανθρώπων που μοιάζουν πολύ μεταξύ τους και από πολλές απόψεις. "Τους δ' ενθάδε νυν όντας πολιτικούς τοις αρχομένοις ομοίους τε είναι μάλλον πολύ τας φύσεις και παραπλησιαίτερον παιδείας μεταληφθείναι". Άρχοντες και αρχόμενοι μετέχουν της ίδιας γενικής παιδείας και κουλτούρας. Οπότε δεν προσιδιάζει να γίνονται οι αρχόμενοι αντιληπτοί ως ποιμνιο - ένα ανθρώπινο κοπάδι. Ούτε οι ηγέτες τους ως ποιμένες - βοσκοί ανθρώπων.(11)

Αν πρόκειται μάλιστα για δημοκρατικό πολίτευμα, που συγκροτείται με βάση την αρχή της πολιτικής ισότητας των πολιτών ("ίσον έχουν έκαστον των πολιτών", Αριστοτέλους, *Πολιτικά*, 1317 b), οι κυβερνώντες εκλέγονται από τους κυβερνώμενους, εναλλάσσονται περιοδικά από αυτούς και λογοδοτούν σε αυτούς ("εν μέρει άρχεσθαι και άρχειν", κατά τον Αριστοτέλη και πάλι, *Πολιτικά*, 1317 b). Βασικό τότε έργο και αποστολή των εκάστοτε κυβερνητών δεν

είναι μόνο να ταΐζουν τα ζώα ("ουχί ίππων είναι τροφόν ουδ' άλλων θηρίων" 267d), αλλά πρωτίστως να μεριμνούν για τη συλλογική ευημερία της ανθρώπινης κοινότητας ("ανθρώπων κοινοτροφικήν επιστήμην") μετά λόγου γνώσεως, με συστηματικότητα, οργάνωση και πειθαρχία. Γιατί ο άνθρωπος δεν ζει μόνο μέσα στη φύση, αλλά κυρίως τελεί εν κοινωνία και μάλιστα πολιτική κοινωνία.

Στην περίπτωση, συνεπώς, που άνθρωποι κυβερνούν και ηγούνται ανθρώπων και ο άνθρωπος καθίσταται το μέτρο όλων των κοινωνικών φαινομένων ("πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος", κατά τη γνωστή Πρωταγόρειο ρήση, Βλαστός, 1993: 111επ.), μάλλον δεν προσφέρεται η ιδέα του ποιμένος-ποιμανδρου, όσο και η αντίληψη της πολιτικής και της διακυβέρνησης ως ποιμαντορίας.(12) Πολλώ μάλλον αν πρόκειται για δημοκρατική διακυβέρνηση και πολιτεία ίσων, ελεύθερων και αυτοκυβερνώμενων πολιτών, που μετέχουν ισότιμα στον διάλογο, την πολιτική και τον πολιτισμό. Κατά τούτο το ανθρώπινο είδος διαφέρει ουσιωδώς των άλλων βιολογικών ειδών, των ζώων, "το μεν ανθρώπινον, ετέρου δε των συμπάντων θηρίων εν" (*Πολιτικός*, 263c). Εξάλλου, στους ανθρώπους όλους είναι αδιαφόριστα μοιρασμένες οι θεμελιώδεις αρετές ή προϋποθέσεις της πολιτικής ζωής, ήτοι το αίσθημα της δίκης και της αιδούς, της σωφροσύνης και της δικαιοσύνης, κατά τον πλατωνικό Πρωταγόρα ("δίκην δη και αιδώ ...επί πάντα νείμω; Επί πάντα, έφη Ζεύς, και πάντα μετεχόντων", 322 c-d, Δεσποτόπουλος, 1978: 49, 1980: 29, Ψυχοπαίδης, 1999: 25). Τούτα τα καίρια ηθικά συναισθήματα, της δίκης και της αιδούς συντελούν αντιστοίχως στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος στοιχειώδους οργάνωσης των σχέσεων και συνεργασίας μεταξύ των πολιτών. Είναι "πόλεων κόσμοι και δεσμοί φιλίας συναγωγοί", άρα επιφέρουν την ηθική ενότητα της πολιτείας, τη "σύμπνοια και ομόνοια των πολιτών, ώστε να ζουν στη χώρα τους χωρίς έχθρα, τουλάχιστον μεταξύ τους" (Δεσποτόπουλος, 1978: 51).

Όπως είναι εξ' άλλου γνωστό, τους αρχαίους Έλληνες διέκρινε ένα αίσθημα υπεροχής όχι μόνο έναντι των ζώων, που ήταν κατώτερης τάξεως όντα, αλλά και έναντι άλλων φυλών ή εθνών ανθρώπων, τη γλώσσα και τα ήθη και έθιμα των οποίων δεν κατανοούσαν, αλλά και δεν συμερίζονταν: "το μεν ελληνικόν ως εν από πάντων αφαιρούντες χωρίς σύμπαν δε τοις άλλοις γένεσιν, απείροι ούσι και αμείκτοις και ασυμφώνις προς άλληλα, βάρβαρον μια κλήση προσείποντας αυτό" (*Πολιτικός*, 262 d). Εξάλλου, ένας από τους βασικούς λόγους που οι Έλληνες αισθάνονταν ότι υπερτερούσαν έναντι των άλλων λαών της εποχής τους ήταν ότι, κατά τη γνώμη τους, εκείνοι εμπιστεύονταν περισσότερο τις αισθήσεις, τις εντυπώσεις και τα επιφαινόμενα, παρά τον λόγο, τη συστηματική σκέψη και την κριτική

ανάλυση: *"των βαρβάρων εστί ψυχών ταις αλόγοις αισθήσεσι πιστεύειν"* (Τσάτσος, 1970: 42). (13)

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι ο πολιτικός (ηγέτης) δεν μπορεί να γίνεται αντιληπτός σύμφωνα με την μεταφορική ιδέα του ποιμένα, του βοσκού ανθρώπων (ποιίμανδρος). Γιατί η πολιτική είναι μια πολύ πιο σύνθετη και απαιτητική τέχνη από την απλή διατροφή και αναπαραγωγή των ζώων. Ιδίως η τέχνη της διακυβέρνησης των ανθρώπων που τελούν σε πολιτική κοινωνία αναφέρεται κυρίως στη συνολική επιμέλεια της κοινότητας: *"επιμέλεια δε γε ανθρωπίνης συμπάσης κοινωνίας"* (276c). Επιμέλεια και όχι απλά διατροφή και αναπαραγωγή. Η πολιτική (επιστήμη και πράξη) δεν περιορίζεται μόνο στο ζην, αλλά αποσκοπεί στο ευ ζην, θα τονίσει αργότερα ο Αριστοτέλης (*"γινόμενη μεν του ζην ένεκεν, ούσα δε του ευ ζην"*, Πολιτικά, 1252 b 13). *"Τέλος μεν πόλεως το ευ ζην"*, θα προσθέσει εμφατικά (Πολιτικά, 1280 b, 39, 1278 b 22, 1252 b 31). Πράγμα που σημαίνει ότι το ευ ζην ακόμα και στο ατομικό επίπεδο δεν είναι εφικτό εκτός πόλεως, στην προ-κοινωνική κατάσταση (των ζώων ή των θεών), αλλά μόνο στο πλαίσιο της πολιτικής οργάνωσης, σκοπός της οποίας είναι η προαγωγή του κοινού καλού, *"η ευτυχία της κοινότητας των πολιτών"* (Kullmann, 2003: 15, 33επ.). Η απώτερη επιδίωξη είναι ο έλλογος και αξιοπρεπής βίος μέσα στην πόλη, που καθιστά για τον καθένα εφικτή την ευδαιμονία, *"του μεταλαμβάνειν ευδαιμονίας"* όπως ήδη προέβλεπε ο Πλάτων (Πολιτεία, 421 c 5).

Ιδού η θεμελιώδης διαφορά που καθιστά απρόσφορη και απαράδεκτη την εικόνα του ποιμένα για την πολιτική τέχνη και ηγεσία. Στα ζώα είναι αναγκαία η διατροφή και αναπαραγωγή τους και για τούτο μεριμνά και φροντίζει ο ποιμένας, ο βοσκός τους. Στους ανθρώπους και μάλιστα στην πολιτική κοινωνία είναι αναγκαία, πέρα από τη διατροφή και την αναπαραγωγή, η γενικότερη επιμέλεια για τη συνοχή και διατήρηση της κοινότητας, το γενικό καλό, την ευημερία και τη δικαιοσύνη. Ποια είναι, λοιπόν, η πιο πρόσφορη, η πιο κατάλληλη μεταφορική ιδέα για το ρόλο του πολιτικού ως επιμελητή του γενικού καλού; Πάντως όχι αυτή του ποιμένα, που παρά τη διάδοσή και την επιρροή της ο Πλάτων από νωρίς την εγκαταλείπει.

β. Ο πολιτικός ως ιατρός - θεραπευτής

Σύμφωνα με τη δεύτερη μεταφορική ιδέα για τη σκιαγράφηση του ρόλου του πολιτικού, την οποία υποβάλλει σε κριτική ανάλυση στην πραγματεία του ο Πλάτων, ο πολιτικός δεν μπορεί να γίνει αντιληπτός ως ένας βοσκός ανθρώπων, αλλά απλώς ως ένας ιατρός. Ένας θεραπευτής που ασκεί την τέχνη και προσφέρει σε αυτούς τη γνώση του, σύμφωνα με τη

δική τους βούληση και επιθυμία. Έτσι με τη συμβουλή και τη "θεραπεία" που τους προσφέρει, βοηθά να εξέλθουν από τα δεινά της ασθένειας που τους ταλαιπωρούν.

Ο καλός πολιτικός, που γίνεται αντιληπτός και στην Πολιτεία ως αγαθός ιατρός και νομοθέτης της πόλεως, μεριμνά σαν τον μελισσοουργό για την διατήρηση της κυψέλης αλώβητης από τα προβληματικά στοιχεία (περιλαμβανομένων των κηφήνων) και τις παθολογικές καταστάσεις (*"ώ δη και δει τον αγαθόν ιατρόν και νομοθέτην πόλεως μη ήττον σοφόν μελιττουργόν πόρρωθεν ευλαβείσθαι.."*, 564 c 1-2). (14)

Πρόκειται για έναν ανθρώπινο και όχι θείο θεραπευτή, του οποίου η τέχνη παρέχεται εκούσια και γίνεται ελεύθερα αποδεκτή από τα μέλη της ομάδας της κοινότητας στην οποία απευθύνεται. Ο πολιτικός είναι *"εθελούσιος, εκούσιος, συναινετικός και όχι βίαιος θεραπευτής των ανθρώπινων κοινοτήτων"* (Καστοριάδης, 2001: 95).

Σύμφωνα με αυτή τη δεύτερη μεταφορική ιδέα περί του πολιτικού στον Πλάτωνα, η πολιτική γίνεται αντιληπτή ως έλλογη φροντίδα των κοινών υποθέσεων. Και συνίσταται πρωτίστως στη διαρκή περίθαλψη, τη συστηματική επιμέλεια και μάλιστα προληπτικού και όχι μόνο κατασταλτικού χαρακτήρα για τις συλλογικές υποθέσεις και τα κοινά προβλήματα της συγκεκριμένης ανθρώπινης κοινωνίας.

Απορρίπτεται, συναφώς, η ιδέα περί του πολιτικού ως ένα είδος υπερ-ανθρώπου που κυβερνά αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα αυτούς που τυγχάνει να τελούν σε καθεστώς κυριαρχίας υπ' αυτόν. Προκρίνεται, αντίθετα, η ιδέα και η μεταφορική εικόνα του πολιτικού ως *"ανθρώπινου επιμελητή"* (276 d) των κοινών υποθέσεων, που ασκεί την τέχνη του εκουσίως και με την θέληση εκείνων προς τους οποίους απευθύνει και συμβουλές ή θεραπείες του: *"την δε εκούσιον και εκουσίω"* (276 e). Στοιχείο που τονίζει τη διάσταση της ελευθερίας της αυτοκυβέρνησης και του αυτοκαθορισμού. Κάτι το απολύτως θεμελιώδες στο πολίτευμα της δημοκρατίας, το οποίο διέπεται από τις αρχές της ισοπολιτείας, της ισηγορίας, των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του καθενός.

Το ζήτημα, ωστόσο, και τα προβληματικά στοιχεία που ανακύπτουν και από αυτή τη μεταφορική ιδέα, τα οποία εξετάζονται ενδελεχώς σε αντίστοιχα χωρία της πραγματείας του Πλάτωνος, δεν είναι λίγα ούτε αμελητέα.

Κατ' αρχάς ανακύπτει το ερώτημα πώς θα μπορέσουν να διακρίνουν οι άνθρωποι και να επιλέξουν τον αληθινό και γνήσιο θεραπευτή και επιμελητή των κοινών συμφερόντων της πόλης από τον σαγηνευτικό μάγο, τον γητευτή, *"των σοφιστών μέγιστον γόητα"*, όπως αποκαλείται στον Πολιτικό

(291 c). Δηλαδή, αυτόν που προσποιείται έντεχνα και ενίοτε παραπειστικά ότι διαθέτει μια γνώση που στην πραγματικότητα δεν κατέχει ("*οι προσποιούνται μεν είναι πολιτικοί και πείθουσι πολλούς, εισί δε ουδαμώς*" 292 d). Πώς θα διακρίνουν τον ερασιτέχνη ή τον τσαρλατάνο αλχημιστή από τον επαίοντα και γνώστη ιατρό και θεραπευτή. Πώς θα μπορέσουν να διακρίνουν τον αληθινό προστάτη και υπερασπιστή του δημοσίου συμφέροντος από τον μεταμφιεσμένο τύραννο, όπως αναφέρει ο Πλάτων σχετικά και στην Πολιτεία του ("*εκ προστάτου επί τύραννον*", 565 d).

Εν τούτοις, η διάκριση αυτή είναι χρήσιμη και κρίσιμη, είναι απολύτως αναγκαία, "*ει μέλλομεν ιδείν εναργώς το ζητούμενον*" (Πολιτικός, 291 c). Γιατί δεν υπάρχει ίσως τίποτα πιο επικίνδυνο στη δημοκρατία από τους δημαγωγούς πολιτικούς, που μπορεί να παρασύρουν το λαό με την κολακεία και τη ρητορική τους σαγήνη σε λανθασμένες επιλογές επιβλαβείς για το δημόσιο συμφέρον. Μία εξ αυτών, όχι η μικρότερη σε σημασία, είναι η καταστροφή της ίδιας της δημοκρατίας και η επιβολή τυραννικού καθεστώτος. Κατά τον Αριστοτέλη, "*σχεδόν οι πλείστοι των αρχαίων τυράννων εκ δημαγωγών εγένοντο*" (Πολιτικά, 1305 a 9).⁽¹⁵⁾

Το κριτήριο της διάκρισης δεν μπορεί, βέβαια, να είναι άλλο από αυτό της κατοχής της πραγματικής γνώσης ή της "επιστήμης" της πολιτικής και όχι της εσφαλμένης αντίληψης περί αυτής. Είναι δε ορθή ή αληθινή η γνώση, όταν ασκείται "*κατά τέχνην*" (Πολιτικός, 293 a 10). Δεν εκπλήσσει και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην παρούσα ανάλυση ότι το χαρακτηριστικό παράδειγμα που προβάλλεται σχεδόν άμεσα στη σχετική επιχειρηματολογία στις αμέσως επόμενες αράδες του ίδιου χωρίου δεν είναι άλλο από αυτό των ιατρών και της τέχνης τους: "*τους ιατρούς δε ουχ ήκιστα νενομίκαμεν πάντως ουδέν ήττον ιατρός φαμέν, έωσπερ αν επιστατούντες τέχνη*" (293 b).⁽¹⁶⁾

Εντούτοις, όπως είναι παγκοίως γνωστό παλαιόθεν και σήμερα, η πραγματική ή αληθινή γνώση της επιστήμης της διακυβέρνησης και της πολιτικής σπανίζει εξαιρετικά. Σπανίζει πολύ περισσότερο, φοβάται ο Πλάτων, και από αυτή την επαρκή γνώση των ιατρικών μεθόδων και των φαρμάκων. Μια γνώση και επιστήμη που είναι και η ίδια ασταθής και ευμετάβλητη, επισφαλής και πρόσκαιρη, όχι μόνο τότε, στον καιρό του Πλάτωνος, αλλά ακόμα και σήμερα.

Αν αυτά ισχύουν για την ιατρική επιστήμη, για την πολιτική και κυβερνητική επιστήμη που είναι και τέχνη, όπως άλλωστε και η ιατρική, γίνεται ακόμα πιο απαισιόδοξος. Διερωτάται εάν την αληθινή γνώση ή επιστήμη της πολιτικής μπορούν να την αποκτήσουν οι πολλοί, το πλήθος των πολιτών: "*πλήθος γε εν πόλη τείνειν την επιστήμην δυνατόν είναι κτήσασθαι;*" (292ε). Φοβάται ότι η απάντηση

είναι αρνητική.

Μπορεί το θεμέλιο της εξουσίας στη δημοκρατία να ανήκει στους πολλούς, στο πλήθος των πολιτών, (17) αλλ' όχι κατ' ανάγκη και αυτό της γνώσης και της επιστήμης. Εάν, όμως, δεν μπορούν οι πολλοί να αποκτήσουν την αληθινή ιατρική επιστήμη, πώς θα αποκτήσουν την πολιτική τέχνη και επιστήμη, που μάλλον είναι πολύ πιο σύνθετη και απαιτητική απ' την πρώτη; Είναι σα να λέγαμε ότι ο καθένας από τους επιβάτες ενός πλοίου [ή και αεροπλάνου, με τα σημερινά δεδομένα] μπορεί και να γίνει κυβερνήτης ανά πάσα στιγμή και να διοικήσει με τρόπο ορθό και αποτελεσματικό, με την ίδια δεξιοτεχνία και προσήλωση στο κοινό συμφέρον, όπως ο κανονικός κυβερνήτης.

Στη δημοκρατία, ωστόσο, που έχει ριζώσει σ' ένα τόπο και είναι αρκετά ώριμη από τη σκοπιά της ποιότητας πολιτικής κουλτούρας, δεν αποκλείεται οι πολίτες να είναι επαρκώς εξοικειωμένοι με την πολιτική διαδικασία ("*τα πολιτικά μη ενδεώς γνώναι*", κατά την έκφραση του Περικλή, Β, 40). Το ζήτημα είναι αν αρκεί αυτή η στοιχειώδης ενημέρωση και γνώση για την αποτελεσματική και υπεύθυνη άσκηση της εξουσίας προς το κοινό όφελος. Ή μήπως, αντιθέτως, η ενασχόληση του πλήθους των πολιτών με την πολιτική μοιραία δεν έχει παρά έναν ερασιτεχνικό χαρακτήρα; Ακόμα και αν όλοι διαθέτουν πρόσβαση και δικαίωμα συμμετοχής, αλλά και μερίδια των θεμελιωδών προϋποθέσεων ή αρετών, όπως αυτές της δίκης και της αιδούς (Πρωταγόρας, 322 b, 323 a).

Από πρώτη, τουλάχιστον, άποψη, η ένταση αν όχι και η αντινομία μεταξύ δημοκρατίας και φιλοσοφίας μοιάζει να είναι προφανής. Σε βαθύτερο, ωστόσο, επίπεδο αποκαλύπτεται όχι μόνο ότι η φιλοσοφία "*αναπτύχθηκε και γεννήθηκε στη δημοκρατία*" (Δεσποτόπουλος, 1978: 13), αλλ' ότι η πρώτη συντελεί στην περαιτέρω εξέλιξη της ποιότητας και του περιεχομένου της δεύτερης με την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος σε αυτήν. Κατά τον Αριστοτέλη, μάλιστα, έστω και ως αισιόδοξη εκδοχή, δεν αποκλείεται σε ορισμένες περιπτώσεις το σύνολο των πολιτών να μπορεί να οδηγηθεί σε καλύτερες αποφάσεις και ορθότερες κρίσεις από ό,τι η ατομική σκέψη κάποιων επιμέρους προσώπων: "*τους γαρ πολλούς, ων έκαστος εστιν ού σπουδαίος ανήρ, όμως ενδέχεται συνελθόντες είναι βελτίους εκείνων, ουχ ως έκαστον, αλλ' ως σύμπαντες*" (Πολιτικά, 1281 a 44επ.). Ακόμα και αν οι πολίτες δεν είναι ίσως σε θέση να παραγάγουν οι ίδιοι άμεσα την καλύτερη πολιτική ή νομοθεσία σε κάποιο ειδικό τομέα των δημοσίων υποθέσεων, δεν χάνουν όμως για τούτο την ικανότητα να την κρίνουν. Πολλώ μάλλον αν τα αποτελέσματα και οι συνέπειες της εφαρμογής της τους αφορούν άμεσα ή έμμεσα, εφόσον επηρεάζουν τη δική τους κατάσταση, τα

δικαιώματα και τις συμπεριφορές τους. Οπότε η γνώμη τους έχει πάντα αξία και σημασία. Δεν αποκλείεται, μάλιστα, η συλλογική σοφία να αποδειχθεί ενίοτε ανώτερη από την ατομική νοημοσύνη και ικανότητα, ακόμα και σε ζητήματα αισθητικής τάξεως (Kullmann, 2003: 102επ.).

Ο Πλάτων, από τη σκοπιά του, καταλήγει στην απαισιόδοξη διαπίστωση ότι την πραγματική, την αληθινή ικανότητα και γνώση της ορθής διακυβέρνησης δεν θα την βρούμε διάχυτη στον κόσμο, στην πολιτική κοινωνία. Αλλά θα πρέπει μάλλον να την αναζητήσουμε -ακόμα και στην δημοκρατία- σε έναν ή δύο, το πολύ σε λίγους ανθρώπους: *"την μεν ορθή αρχήν περί ένα τινά και δύο και παντάπασιν ολίγους δεί ζητείν, όταν ορθή γίνηται"* (293a). Η κατάσταση γίνεται, βέβαια, ακόμη χειρότερη στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία διαπιστωθεί ότι οι κρίσιμες πολιτικές αρετές ή προϋποθέσεις της ορθής και καλής διακυβέρνησης δεν σπανίζουν ή απουσιάζουν μόνο από το πλήθος των ανειδίκευτων περί τα πολιτικά πολιτών, που ούτως ή άλλως μάλλον σπάνια και κατ' εξαίρεση λαμβάνουν οι ίδιοι ενεργά μέρος στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας, ακόμα και στο πλαίσιο τους δημοκρατικού πολιτεύματος, αλλά ακόμα και από εκείνους που υποτίθεται ότι είναι κατά θέση ή τεκμήριο οι πλέον αρμόδιοι ή κατάλληλοι για την πολιτική διαχείριση και την λήψη των τελικών αποφάσεων. *"Η έλλειψη των αναγκαίων χαρισμάτων και ικανοτήτων, ηθικών και πολιτικών, στους κατόχους της πολιτικής εξουσίας έχει συνέπειες ολέθριες για την ολική τύχη της πολιτείας"*, θα συμπεράνει συναφώς ο καθηγητής Δεσποτόπουλος (1978: 36).

Στην ευτυχή περίπτωση, όμως, που εντοπιστούν οι κατάλληλοι πολιτικοί, όπως και οι καλοί γιατροί, μικρή σημασία έχει πώς ακριβώς αυτοί ασκούν την τέχνη ή την επιστήμη τους, με αλήθειες ή κάποια συγγνωστά ψέματα (*"lordly lies"*, τα αποκαλεί ο Πόππερ, 2003: 249, 442), με αυστηρότητα ή επιείκεια. Έτσι κι αλλιώς οι αποδέκτες των συνταγών τους, οι ασθενείς ή θεραπευόμενοι μικρή έχουν γνώση και ικανότητα ή ακόμα και διάθεση να ελέγξουν κριτικά και μετά λόγου γνώσεως τα φάρμακα και την θεραπεία που τους προσφέρεται. Αρκεί η θεραπεία να μην αποδειχθεί φαρμακεία και το φάρμακο φαρμάκι.

Εδώ έγκειται και η βασική αδυναμία και της δεύτερης μεταφορικής ιδέας του πολιτικού ως ιατρού και θεραπευτή. Αφενός, γιατί η πολιτική γίνεται εμμέσως πλην σαφώς αντιληπτή ως μια διαδικασία ασθένειας, ως νόσος που πρέπει να θεραπευτεί.(18) Και αφετέρου, γιατί το κοινό προς το οποίο απευθύνεται και εν τέλει υπηρετεί, εκλαμβάνεται ως κάτι το παθητικό και αδαές, ως "ασθενείς" και

ανίκανοι να κρίνουν την θεραπεία που λαμβάνουν υποτίθεται εκουσίως. Κάποιοι άλλοι κατέχουν, μια γνώση που εκείνοι δεν κατέχουν οπότε οφείλουν να πειθαρχήσουν και να ακολουθήσουν επακριβώς τις συνταγές και τη δοσολογία των φαρμάκων. Ακόμα και "να μπουν στο γύψο", αν είναι για το καλό τους! Ο νοών νοετώ!

Φυσικά και αυτή η μεταφορική ιδέα περί της πολιτικής ηγεσίας ως σχέσης μεταξύ ιατρού και ασθενή δεν είναι άγνωστη ανά τους αιώνες και τους λαούς. Η πολιτική, γενικά, γίνεται τότε αντιληπτή ως *"η ιστορία μιας ασθένειας"* ή παρακαμής, ο δε πολιτικός ως γιατρός - *"ένας θεραπευτής, ένας σωτήρας"*, παρατηρεί συναφώς ο Πόππερ (2003: 89) Ίσως πολλοί να έχουν ακούσει πολιτικούς, ακόμα και πρώην πρωθυπουργούς να δηλώνουν δημόσια - προφανώς μη έχοντας διαβάσει τον Πλάτωνα και την ειρωνική του προειδοποίηση - ότι γνωρίζουν την ασθένεια των δεινών της πόλης και γνωρίζουν οι ίδιοι την θεραπεία.

Το ζήτημα, φευ, είναι ότι δεν έχουν την ίδια πάντα γνώση και αντίληψη και οι πολίτες που δεν μπορεί να υποτιμούνται ως άρρωστοι και αδαείς περί τα κοινά, ιδίως στη δημοκρατία, όπου υποτίθεται ότι οι πολίτες αυτοδιοικούνται και αυτοκυβερνώνται (*"δήμος γαρ κρατεί"*, *"κύριον είναι μάλλον το πλήθος"*, Αριστοτέλους, *Πολιτικά*, 1281 a). Στη δημοκρατία το θεμέλιο της εξουσίας δεν ανήκει στους λίγους αλλά στους πολλούς, θα υπενθυμίσει στον Επιτάφιο Λόγο του ο Περικλής (*"δια το μη ες ολίγους, αλλ' ες πλείονας οικείν"*, Θουκυδίδης, Β, 37). Συνάμα όλοι διαθέτουν μερίδια της πολιτικής αρετής (*"αιδώ τε και δίκην"*) και είναι εξίσου αρμόδιοι και κατάλληλοι αν όχι για τη λήψη συγκεκριμένων τελικών αποφάσεων, τουλάχιστον για τη συμβουλή και την έκφραση γνώμης περί αυτών (περιλαμβανομένης της έγκρισης ή της απόρριψής τους): *"όταν δε εις συμβουλήν πολιτικής αρετής ίωσιν, ...εικότως άπαντος ανδρός ανέχονται, ως παντί προσήκον τάτης γε μετέχειν της αρετής, ή μη είναι πόλεις"* (Πλάτωνος, *Πρωταγόρας*, 323 a).

Ίσως δεν παρέλκει, εξάλλου, να σημειωθεί ότι στην Απολογία Σωκράτους, έργο της πρώιμης Πλατωνικής περιόδου, δηλώνεται με σαφήνεια ότι 'ο ανεξέταστος βίος είναι ανάξιος για να τον ζήσει ο άνθρωπος' (*"ανεξέταστος βίος ού βιωτός ανθρώπω"*, 38 a). Πράγμα που επί της αρχής, τουλάχιστον, ισχύει για τον κάθε άνθρωπο, και όχι μόνο τους εκλεκτούς. Κατ' αντίστροφη φορά του συλλογισμού, ο κάθε άνθρωπος διαθέτει το δικαίωμα και τη δυνατότητα, αν όχι και το καθήκον, της εξέτασης, της κριτικής διερεύνησης και του ελέγχου ή της αξιολόγησης της ζωής του σε ατομική και συλλογικό επίπεδο. Τουτέστιν, ο ανεξέταστος βίος δεν προσιδιάζει στον άνθρωπο, τον κάθε άνθρωπο, που έχει ασκήσει τη σχετική δυνατότητα. Διανοίγεται, έτσι, σημειώνει ο

καθηγητής Βλαστός (1993: 54, 176), "κατά το Σωκρατικό όραμα, ο φιλοσοφικός τρόπος ζωής στους πάντες" και όχι μόνο στους λίγους και τους εκλεκτούς.

Στις περιπτώσεις, ωστόσο, εκείνες στις οποίες οι πολιτικοί, που γίνονται κατ' αρχήν αντιληπτοί ως φύλακες ή ιατροί, εκτρέπονται από το κύριο έργο τους και μεταστρέφονται από επίκουροι και υπερασπιστές των κοινών συμφερόντων σε εκμεταλλευτές και δυνάστες, δεν μεταβάλλεται μόνο η δική τους φύση, αλλά αλλοιώνεται και η μορφή του πολιτεύματος. "Αντί συμμάχων ευγενών δεσπότες αγρίους αφομοιωθώσιν", γράφει στην Πολιτεία του ο Πλάτων (416 b 3). Και λίγο πιο κάτω προσθέτει ακόμη πιο emphaticά: "αντί κυνών λύκοις ομοιωθήναι... τοις προβάτοις κακουργείν". Βέβαια, όπως είναι γνωστό, η μεταστροφή του φύλακα σε δυνάστη, η μετατροπή του υπηρέτη σε αφέντη είναι γενικότερο φαινόμενο στην ανθρώπινη πολιτική και κοινωνική εμπειρία. Η εξέγερση ή μάλλον το πραξικόπημα των φυλάκων θέτει το ζήτημα του περιορισμού και της προληπτικής αποτροπής του ενδεχομένου της από μέρους τους αυθαίρετης κατάληψης και νόσφισης δημόσιας εξουσίας, που δεν τους ανήκει. Γιατί όπως το έθετε χαρακτηριστικά ο Λατίνος ποιητής Ιουβενάλης, πρέπει πάντοτε να ανησυχούμε και να μεριμνούμε ποιος θα μάς φυλάει από τους ίδιους τους φύλακες ("*sed quis custodiet ipsos custodes?*").(19)

Πάσχει, εξάλλου, η ιδέα περί του πολιτικού ως ιατρού και θεραπευτή κατά το ότι αν ο ιατρός ή θεραπευτής δεν είναι ο πραγματικά κατάλληλος και αληθινά γνώστης αυτής της επιστήμης -κάτι που εξ ορισμού οι 'ασθενείς' του δεν είναι σε θέση να κρίνουν και να εκτιμήσουν, διαφορετικά θα ήταν οι ίδιοι ιατροί του εαυτού τους- τότε ενδέχεται με την θεραπεία και τις συνταγές του να κάνει μεγαλύτερο κακό παρά καλό. Η ψευδοθεραπεία ίσως αποδειχθεί χειρότερη από την ασθένεια. Ή, όπως το λένε οι Αγγλοσάξονες, "*the cure is worse than the disease*".

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι η σπάνια ή η δυσκολία εντοπισμού των αληθινά κατάλληλων θεραπευτών ή πολιτικών επιστημόνων και επιμελητών των κοινών υποθέσεων, όσο και η κάπως υποτιμητική αντίληψη των πολιτών ως ασθενών, καθιστά και αυτή τη μεταφορική ιδέα απρόσφορη για τη δημοκρατία. Πράγμα που μας οδηγεί στην τρίτη μεταφορική ιδέα με την οποία ολοκληρώνει την πραγματεία του ο Πλάτων.

γ. Ο πολιτικός ως υφαντής

"Ο περί της υφαντικής λόγος"

Σύμφωνα με την τρίτη μεταφορική ιδέα περί του Πολιτικού, αυτός θα πρέπει να γίνει αντιληπτός όχι πλέον ως ποιμένας ούτε ως ιατρός αλλά ως υφαντής των κοινών υποθέσεων της πόλεως. Και η πολιτική τέχνη ως μια τέχνη υφαντική. Μια τέχνη και ικανότητα σύνθεσης, εναρμόνισης και συνδυασμού στοιχείων ακόμα και ετερόκλητων από τα οποία προκύπτει ένα σχέδιο, ένα τελικό αποτέλεσμα.

Αυτό που κάνει ο πολιτικός, σύμφωνα με την πολύ πιο μετριοπαθή ιδέα του υφαντή, είναι να συντονίζει και να εναρμονίζει τις διάφορες τέχνες, τα επαγγέλματα και τις δραστηριότητες στην πόλη. Το κάνει δε τούτο με τρόπο ώστε να μην απειλείται ούτε η δική τους ιδιαιτερότητα, η ξεχωριστή φύση και αξία του καθενός επί μέρους στοιχείου ή παραγωγικής δραστηριότητας (στον πρωτογενή, τον δευτερογενή ή τον τριτογενή τομέα της οικονομίας, θα λέγαμε σήμερα), αλλά ούτε και η συνοχή και η αρμονία του όλου.

Σε αυτήν (την πόλη), όπως είχε ήδη δείξει στην Πολιτεία του ο Πλάτων, κανείς δεν είναι αυτάρκης - "*γίνεται, τοίνυν ... πόλις ... επειδή τυχάνει ημών έκαστος ουκ αυτάρκης, αλλά πολλών ων ενδεής*", (369 b 6-7). Στο πλαίσιο της πολιτικής κοινωνίας όλοι αλληλεξαρτώνται ανταλλάσσοντας ο ένας προς τον άλλο αγαθά και υπηρεσίες προς αμοιβαίο όφελος και εξ ανάγκης ("*παραλαμβάνων άλλος άλλον, επ' άλλου, τον δ' επ' άλλου χρεία, πολλών δεόμενοι...*", 9-10). Ακόμα μεγαλύτερη είναι η ανάγκη, αλλά και η δυσκολία, του συντονισμού και της εναρμόνισης των δραστηριοτήτων, όσο εντονότερη είναι η δυναμική της κοινωνικής διαφοροποίησης στον παραγωγικό και τον κοινωνικό τομέα. Γιατί η διαφοροποίηση αυξάνει το μέγεθος μιας οργάνωσης ή ενός συστήματος, εφόσον πολλαπλασιάζονται τα μέλη του ή τα στοιχεία που το συγκροτούν, πράγμα που με τη σειρά του μειώνει ή καθιστά προβληματική τη συνοχή και την εναρμόνιση της λειτουργίας τους.

Στο πλαίσιο της πολιτικής κοινωνίας οι πολίτες εξειδικεύονται σε ορισμένα κάθε φορά έργα ή δραστηριότητες προκειμένου να μεγιστοποιήσουν την απόδοσή τους, αλλά και την ανταλλακτική αξία και χρησιμότητα των προϊόντων τους. Σε αυτό ακριβώς έγκειται το νόημα της αγοράς και του νομίματος για τις αγοραπωλησίες αγαθών και υπηρεσιών: "*...πωλούντες καιωνόμενοι. Αγορά δη ημίν και νόμισμα σύμβολον της αλλαγής ένεκα...*" (Πολιτεία, 371 b 7-8).(20) Έτσι, οι πολίτες εξειδικεύονται ή αφοσιώνονται σε ορισμένα έργα, εστιάζουν την προσοχή και τη δραστηριότητά τους σε αυτά και αποφεύγουν να κατατρύβονται περί πολλά με τρόπο ερασιτεχνικό ή ελάχιστα καρποφόρο για τους ίδιους αλλά και τους άλλους. Όπως διατυπώνει με τρόπο κλασσικό το σχετικό επιχείρημα στην Πολιτεία ο

Πλάτων, "το αυτού έκαστος εις ων έπραττε και ουκ επολυπραγμόνει" (433 d 5).

Η δικαιοσύνη, ως κεντρική οργανωτική αρχή στην πολιτεία, αναφέρεται ακριβώς, κατά τον Πλάτωνα, στη βέλτιστη κατανομή των έργων και δραστηριοτήτων σε αυτήν, ώστε να διασφαλίζεται ο συντονισμός, η συνάφεια και η συμπληρωματικότητά τους: "το τα αυτού πράττειν και μη πολυπραγμονείν δικαιοσύνη εστί" (Πολιτεία, 433 a 8-9). Από αυτές τις διαφορές συντίθεται η κοινωνική και πολιτική ζωή. "Ού γαρ γίνεται πόλις εξ ομοίων", θα διευκρινίσει συναφώς ο Αριστοτέλης (Πολιτικά, 1261 a 1).

Το ζήτημα είναι, ακριβώς, η εναρμόνιση και ο συντονισμός, η συνύφανση αυτών των διαφορετικοτήτων. Πράγμα που είναι ευχερέστερο να συμβεί όχι σε ένα άπειρο ή χασοτικό, αλλά εντός ορισμένου κάθε φορά πλαισίου ή ορίων, ώστε να υπάρχει η απαραίτητη συμμετρία: "όσην δει το μέγεθος την πόλιν ποιείσθαι ...", θα υπογραμμίσει συναφώς ο Πλάτων, "μέχρι ού αν θέλει αυξομένη είναι μια, μέχρι τούτου αύξειν, πέραν δε μη" (Πολιτεία, 423 b 6-9). Τουτέστιν, η διόγκωση του μεγέθους μιας πόλης πέρα από ένα όριο (ασυμμετρία) απειλεί να επιφέρει ή να εκθρέψει τη διάλυσή της στα εξ ων συνετέθη, την απουσία της αναγκαίας μεταξύ τους συνοχής.

Άρα, η πολιτική οργάνωση μπορεί να μη γίνεται εξ ομοίων, όπως επεσήμανε ο Αριστοτέλης,(21) αλλά προϋποθέτει και καλλιέργει τις διαφορές και την πολυπλοκότητα, τις αντιθέσεις και τις ανταλλαγές. Δεν πρέπει, όμως, εξ αυτού του λόγου να αφηθεί να διασπαστεί σε πολλές πόλεις, αλλά να παραμείνει μία, τονίζει ο Πλάτων.(22) Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι τόσο η υπέρμετρη αύξηση της πολυπλοκότητας οδηγεί σε διάλυση του πολιτικού ιστού (κατά τον Πλάτωνα), όσο και υπέρμετρη ελάττωσή της στην αναίρεσή του (κατά τον Αριστοτέλη).

Το μέγα έργο της προώθησης της διαφοροποίησης και της διασφάλισης του συντονισμού, ώστε να είναι κατάλληλα οργανωμένη η μεταξύ τους εξισορρόπηση και συμπληρωματικότητα, είναι η πεμπουσία του ρόλου της πολιτικής ("πάντα συνυφαίνουσα ορθότατα", Πολιτικός, 305 e 4). Πρόκειται για μια ιδέα τη σημασία της οποίας θα αντιληφθεί, φυσικά, ο Αριστοτέλης, ο κορυφαίος των μαθητών και συνεχιστών του Πλάτωνος, και θα την αξιοποιήσει δημιουργικά χαρακτηρίζοντας στο δικό του πλέον έργο την πολιτική ως την πλέον περιεκτική και αρχιτεκτονική από όλες τις επιστήμες ή τέχνες. Δηλαδή, την πιο σχεδιαστική και συντονιστική από όλες τις άλλες: "δόξειε δ' αν της κυριωτάτης και μάλιστα αρχιτεκτονικής. Ταύτη δ' η πολιτική φαίνεται" (Ηθικά Νικομάχεια, 1094 a 26 - 27).

Απολύτως συναφής είναι η ιδέα του πολιτικού ως σχεδιαστή και εγγυητή της εφαρμογής των νόμων. Βέβαια, κατά την πλατωνική αντίληψη, οι νόμοι δεν είναι παρά ο 'δεύτερος πλους', the second best.(23) Όταν απουσιάζει ή είναι δυσεύρετος ο πραγματικά κατάλληλος και σοφός πολιτικός άρχων - αυτός που δεν κηδεμονεύεται από νόμους, αλλά νόμος και τέχνη είναι η επιστήμη του ("την τέχνην νόμον παρεχόμενος" Πολιτικός, 297 a 3), αφού μπορεί να αποφασίζει και να ενεργεί με γνώμονα "το μετά νου και τέχνης δικαιώτατον" (Πολιτικός 297 b) - αν δεν είναι, λοιπόν, εφικτός ο πρώτος πλους, τότε οι θεσπισμένοι νόμοι, το θετικό δίκαιο, με την κατάλληλη και σώφρονα εφαρμογή τους μπορεί να διασφαλίσουν μια προσεγγιστική απομίμηση των αρχών και των επιλογών, στις οποίες θα προέβαινε εάν υπήρχε ο απόλυτα δίκαιος άρχων και κυβερνήτης, (Taylor, 1992:460, Τσάτσος, 1970: 138επ., 159).

Οι νόμοι ως "μιμήματα της αληθείας" (Πολιτικός, 300 c) αναζητούν τη λύση στα προβλήματα την οποία θα έδινε ο ίδιος ο αρχικός νομοθέτης (ο ιδεατά δίκαιος άρχων) αν ήταν εκεί. Με τα λόγια του Αριστοτέλη, με τη νομοθεσία επιδιώκεται να προσδιοριστεί ως κανόνα της κοινωνικής συμπεριφοράς που ρυθμίζεται "ό καν ο νομοθέτης αυτός αν είπεν εκεί παρών και ει ήδει, ενομοθέτησεν αν" (Ηθικά Νικομάχεια, 1137 b 22).

Κατά μια πιο θετική, ωστόσο, εκδοχή της σημασίας των νόμων - έστω και ως δεύτερος πλους - στην αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων, αρκεί να αναφερθεί ότι οι ίδιοι επαίρονταν για τη διάθεσή τους να υποτάσσονται εθελούσια στο νόμο και όχι στα κελεύσματα των εκάστοτε εξουσιαζόντων. "Τοις νόμοις μάλλον εθέλοντές τε και δυνάμενοι δουλεύειν", όπως έγραφε στην Έβδομη Επιστολή του ο ίδιος ο Πλάτων (337 a).

Η ιστορία βρίθει από παραδείγματα. Ας θυμηθούμε την έκπληξη της Άτσσας στους Πέρσες του Αισχύλου όταν πληροφορείται από τον αγγελιαφόρο ότι οι Έλληνες δεν γονατίζουν όχι μόνο μπροστά στους βασιλείς, τους οποίους συχνά αμφισβητούν (Τσάτσος Θ.Δ., 1970: 38), αλλά ούτε μπροστά στους θεούς. Ας θυμηθούμε το παράδειγμα του Σόλωνα, του "διαλλακτή και της πολιτείας διορθωτή" (Πλούταρχος, Βίοι Παράλληλοι, Σόλων, 14. 2, 16. 3), ο οποίος αφού θέσπισε τους πρώτους θεμελιώδεις νόμους για τη δημόσια και ιδιωτική ζωή στους Αθηναίους, αποχώρησε από την πολιτική σκηνή ταξιδεύοντας στο εξωτερικό. Ήθελε να υποβάλλει, έτσι, την ιδέα στους συμπολίτες τους να σέβονται το νόμο καθ' αυτόν, προσαρμόζοντας αναλόγως τη συμπεριφορά τους ("ορθώς εθίζοντος του νομοθέτου τους πολίτας", 18. 5).(24) Ας θυμηθούμε τον Σωκράτη, που μολονότι διαφωνεί με μια προφανώς άδικη κρίση των συμπολιτών του,

προτιμά να μη παραβεί το νόμο, δηλαδή την καταδίκη του από το δικαστήριο, έστω και αν η στάση του αυτή, μια φιλοσοφημένη στάση προσήλωσης στην αέναη αναζήτηση της αρετής, οδηγούσε στην θανάτωσή του.

Ας θυμηθούμε, τέλος, το γλαφυρό παράδειγμα που αναφέρει στις Ιστορίες του ο Ηρόδοτος. Ο Ξέρξης, βέβαιος για τη νίκη του απέναντι στους Έλληνες ρωτά τον Δημάρατο απορώντας πώς θα αμυνθούν οι Έλληνες αφού δεν έχουν κάποιο μονάρχη να τον φοβούνται και να τους καθοδηγεί. Έχουν έναν, του απαντά ο Δημάρατος, που τον φοβούνται πιο πολύ από ότι εσένα οι Πέρσες. Και ποιος είναι αυτός; Ρωτά ο Ξέρξης. Είναι ο νόμος, αποκρίθηκε ο Δημάρατος.(25)

Την πρωτοκαθεδρία, λοιπόν, έχουν οι νόμοι - "δει τους νόμους είναι κυρίου, κειμένους ορθώς", θα αποφανθεί συναφώς ο Αριστοτέλης (Πολιτικά, 1282 b). Έργο του πολιτικού μετά την κατάρτιση είναι η συνεπής τήρηση και εφαρμογή τους, ώστε "μηδέποτε και μένων αυτοίς των νόμων μηδέν ποιείν παρά τα γεγραμμένα και πάτρια έθη", θα ορίσει ο Πλάτων (Πολιτικός, 301 a) - τουτέστιν, να μη συμβαίνει τίποτα που να αντιβαίνει και να είναι αντίθετο προς τους νόμους, τις γραπτές διατάξεις και τα πατροπαράδοτα έθιμα.(26) Πρόκειται για τη θεμελιώδη αρχή του κράτους δικαίου, θα λέγαμε με τη σύγχρονη ορολογία. Μια αρχή η σημασία της οποίας δεν ήταν φυσικά άγνωστη στους αρχαίους (Δεσποτόπουλος, 1978: 94επ., Σχινάς, 2008: 480επ.).

Στο πλαίσιο της αρχής αυτής, οι φορείς της πολιτικής εξουσίας γίνονται αντιληπτοί ως "φύλακες νόμου τε και πόλεως" (Πολιτεία, 421 a 5), αλλά και προασπιστές των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι ο μεν Πλάτων χαρακτηρίζει τους πολιτικούς ως "δημιουργούς ελευθερίας πόλεως" (Πολιτεία, 395 c 1), ο δε ο Ηράκλειτος σε ένα από τα καίρια αποφθέγματά του αποφαινόταν ότι οι πολίτες θα έπρεπε να υπερασπίζονται τη νομιμότητα και το δίκαιο όπως τα τείχη της πόλης τους: "μάχεσθαι χρη τον δήμον υπέρ νόμου όκως τείχεος" (Απ. 44).(27)

Ο νόμος, λοιπόν, και η νομιμότητα, έστω ως "δεύτερος πλους" ή υποκατάστατο της δίκαιης και ευθείας κρίσης της πολιτικής αρετής ("κάλλιστ' έχων ως δεύτερον", Πολιτικός, 297 e), πρέπει να τηρείται, αν πρόκειται η πολιτεία να αποφύγει την κατάπτωση και τον εκφυλισμό της. Γιατί πολιτεία "άνομος δε χαλεπή και βαρυτάτη συνοικήσει" (302 e). Συναφώς ακόμα και στην ιδεατή του Πολιτεία ο Πλάτων επαναβεβαιώσει την προτεραιότητα του δικαίου: "μέγιστον δη και αναγκαιότατον το δίκαιον" (540 e 1-2).

Εφ' όσον έχουν τεθεί με τον κατάλληλο σχεδιασμό και την περισυλλογή ("κειμένους ορθώς") οι νόμοι, καθήκον του πολιτικού είναι η εναρμόνιση

και ο συντονισμός όλων των δράσεων στο πλαίσιο και το πνεύμα των τεθειμένων νόμων. Εξ' ου και η συνάφεια της ιδέας για τον ρόλο του πολιτικού ως υφαντή, ώστε να καταστεί δυνατή η κατάστρωση μιας ιεραρχίας ή συναρμογής των διαφόρων τεχνών, επαγγελμάτων και δράσεων στην κοινωνία των πολιτών.

Εδώ ο Πλάτων προσφέρει τον πληρέστερο νομίζω ορισμό της πολιτικής σύμφωνα με το υπόδειγμα της υφαντικής τέχνης ("κατά το υφαντικής παράδειγμα"): η πολιτική γράφει είναι "η πασών τούτων άρχουσα" ...και "των νόμων και συμπάντων των κατά πόλιν επιμελουμένην και πάντα συνυφαίνουσα ορθότατα" (305e).

Κατά μια πιο σύγχρονη μεταφορική ιδέα ή εικόνα, ανάλογη με αυτή του υφαντή, αλλά πιο οικεία ίσως για εκείνους που δεν γνωρίζουν από στημόνια, λινάρια, σαΐτες και αργαλειούς, είναι αυτή του διευθυντή μιας ορχήστρας ή ενός συνόλου μουσικών οργάνων. Αυτός (ο conductor), όπως και ο πολιτικός του Πλάτωνος, δεν πράττει (μουσικά) ο ίδιος, "αλλ' άρχει των δυναμένων πράττειν" (Πολιτικός, 305 d), κατά το σχέδιο της μουσικής συμφωνίας (τους νόμους ή την παρτιτούρα).(28)

Κατ' άλλη εκδοχή, η αντίληψη του πολιτικού ηγέτη ως υφαντή κι της πολιτικής ως κατ' εξοχήν υφαντικής τέχνης υποδηλώνει ίσως την ιδέα ότι πρέπει να την εκλαμβάνουμε ως ένα έργο τέχνης, έναν καμβά πάνω στον οποίο εξυφαινονται οι μορφές και τα σχήματα, οι δομές και οι διαδικασίες της πολιτικής συνεργασίας ή και της θεμιτής αντιπαράθεσης εντός του κοινωνικοπολιτικού πλέγματος. Όπως ανέφερε, εξάλλου, ο ίδιος ο Πλάτων στην Πολιτεία, οι συνειδητοί πολιτικοί αντιλαμβάνονται κάποτε το έργο τους σαν αυτό του ζωγράφου απέναντι στον πίνακά του: "λαβόντες, ην δ' εγώ, ώσπερ πίνακα πόλιν τε και ήθη ανθρώπων..". (501 a).

Η αντίληψη της πολιτικής ως ένα ή μάλλον το μείζον έργο τέχνης μιας πολιτική κοινωνίας δεν πρέπει να εκπλήσσει, όταν υποβάλλεται εμμέσως πλην σαφώς από έναν καλλιτέχνη όπως τον Πλάτωνα, ο οποίος, βέβαια, απέφυγε συστηματικά να ομολογήσει αυτή την κλήση του ή αρετή. Ίσως γιατί εν τέλει "ο καλλιτέχνης που υπήρχε μέσα του δεν μπορούσε να εκτοπίσει τον φιλόσοφο" (Βλαστός, 1993: 100).

Κοντολογίς, η συνύφανση και ο εναρμονισμός της κοινωνικής συμβίωσης είναι ιδιαίτερα δύσκολη και απαιτητική υπόθεση. Όχι μόνο λόγω της πολλαπλότητας των στοιχείων και της περιπλοκότητας των διαδικασιών. Όσο κυρίως λόγω της ανάγκης εναρμόνισης αντιτιθέμενων συμφερόντων, αντιφατικών τάσεων και διαθέσεων.

Πάνω απ' όλα, μείζων πρόκληση για την πολιτική τέχνη και επιστήμη είναι η συμφιλίωση ή εναρμόνιση, η αμοιβαία εξισορρόπηση των βαρύτερων τάσεων και ροπών στην πόλη απ' ενός για ριζική αλλαγή και απ' ετέρου για συντήρηση και σταθερότητα. Αν η πρώτη αφεθεί ανεξέλεγκτη με το στοιχείο της τόλμης, της καινοτομίας και της ριζοσπαστικότητας, που την διακρίνει, μπορεί να οδηγήσει σε αστάθεια και συγκρούσεις, ακόμα και σε αγριότητα ή βία. Αν η δεύτερη επίσης δεν μετριαστεί, μπορεί να επιφέρει στατικότητα, συντηρητισμό, ακόμα και μαλθακότητα και τελικά υποδούλωση όχι μόνο στο εκάστοτε ισχύον, αλλά στο ευτελές και το ανυπόφορο.

Έργο του γνήσιου πολιτικού είναι, συνεπώς, η εξισορρόπηση και η στάθμιση, η συνύφανση αυτών των δύο αντιφτικών τάσεων και ορμών στην κοινωνική δομή για το κοινό καλό. Τούτο δε θα επιτευχθεί με το συνδυασμό της τόλμης και της σωφροσύνης (*"κοινωνείν ήθους ανδρείου και σώφρονος"*, Πολιτικός, 308 ε).

Έτσι, η πολιτική τέχνη και επιστήμη, σύμφωνα με την τρίτη και πιο πρόσφορη μεταφορική ιδέα του Πλάτωνος, γίνεται αντιληπτή ως μια ικανότητα ευθυπλοκίας. Αυτή καθιστά δυνατή τη *"δημιουργία αρμονικής συνύπαρξης και συντελεί στον αμοιβαίο μετριασμό του παράτολμου και του διαστακτικού χαρακτήρα"* (Καστοριάδης, 2001: 107). Η πολιτική σύνθεση, ως αρετή συνύφανσης, μπορεί να οδηγήσει στην κατάρτιση του πιο υπέροχου πλάσματος (*"μεγαλοπρεπέστατον υφασμάτων"*) στη δημόσια σφαίρα. Ενός δημόσιου βίου δικαίου και ευτυχισμένου, εξισορροπώντας και προάγοντας στην ασφάλεια και την ελευθερία. Το έργο αυτό αποτυπώνεται καλύτερα με την μεταφορική αντίληψη του πολιτικού ως υφαντή, την πληρέστερη από τις τρεις ιδέες ή υποδείγματα που εκθέτει στον Πολιτικό του ο Πλάτων. Όπως αναφέρει στο χωρίο 311 ε που οριοθετεί και την κορυφή του διαλόγου περί του Πολιτικού ο Πλάτων, τελικά ο απώτερος σκοπός της *"πολιτικής πράξεως"* δεν είναι παρά η *"ευθυπλοκία"* με βάση *"το των ανδρείων και σωφρόνων ανθρώπων ήθος"*, ώστε αφού σχεδιαστεί και καταρτιστεί το *"μεγαλοπρεπέστατον υφασμάτων και άριστον"*, μέσα σε αυτό το πλέγμα των εναρμονισμένων κοινωνικοπολιτικών σχέσεων θα συνέχεται και θα ευδαιμονεί η πολιτεία: *"...συνέχη τούτω τω πλέγματι, και καθ' όσον ευδαιμόνι προσήκει γίνεσθαι πόλει τούτου μηδαμή μηδέν ελλείπουσα άρχη τε και επιστατή"*.

Εν κατακλείδι, η πραγματεία αυτή (Πολιτικός) του Πλάτωνος ίσως δεν είναι τόσο γνωστή και διάσημη όσο η *Πολιτεία* (Hauptwerk), αλλά θέτει ζητήματα και εγείρει προβληματισμούς που όχι μόνο επηρέασαν μεταγενέστερους στοχαστές

και φιλοσόφους, αλλά εξακολουθούν νομίζω με την κατάλληλη ανάλυση και ερμηνεία τους να διατηρούν τη σημασία τους και σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Βλαστός Γρ. (1993), Σωκράτης: ειρωνευτής και ηθικός φιλόσοφος, εκδ. Εστίας, Αθήνα,
Γιατρομανωλάκης Γ. (1991), Πόλεως Σώμα, Μια Πρώιμη Ελληνική Μεταφορά και Προσωποποιία, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα,
Δεσποτόπουλος Κ.Ι. (1978), Μελετήματα Πολιτικής Φιλοσοφίας, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα,
Δεσποτόπουλος Κ.Ι. (1980), Πολιτική Φιλοσοφία του Πλάτωνος, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα,
Δεσποτόπουλος Κ.Ι. (2004), Επίλεκτα Κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, ΜΙΕΤ, Αθήνα,
Foucault M. (2001), Fear Less Speech, Semiotext(e), Low Angeles, USA,
Kant Imm. (1992), Για την Αιώνια Ειρήνη, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα,
Καστοριάδης Κ. (2001), Ο Πολιτικός του Πλάτωνα, Επτά Σεμινάρια στις ΕΗΕΣΣ, εκδ. Πόλις, Αθήνα,
Kullmann W. (2003), Η πολιτική σκέψη του Αριστοτέλη, ΜΙΕΤ, Αθήνα,
Μακρυδημήτρης Αντ. (1978), Ηράκλειτος, πολιτικός και ηθικός φιλόσοφος, αδημοσίευτη μελέτη, Αθήνα,
Μακρυδημήτρης Αντ. (2004), Προσεγγίσεις στη Θεωρία των Οργανώσεων, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα,
Μακρυδημήτρης Αντ. (2007), "Επιστήμη και Πολιτική (ο ρόλος του διανοουμένου στη σύγχρονη κοινωνία)", Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τχ. 30, 115-129,
Makrydemetres Anth. (2002), "Dealing with ethical dilemmas: thw 'ALIR' imperatives of ethical reasoning", International Review of Administrative Sciences, vol. 68, 251-166,
Mandela N. (1995), Long Walk to Freedom: The Autobiography of Nelson Mandela, Macdonald Purnell, Randburg,
Martin G. (1991), Πλάτων, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα,
Πόππερ Κ. (2003), Η ανοιχτή κοινωνία και οι εχθροί της, τομ. 1, Η γοητεία του Πλάτωνα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα,
Szlezak T.A. (2004), Πώς να διαβάζουμε τον Πλάτωνα, εκδ. Θύραθεν, Θεσσαλονίκη,
Σχινάς Γ.Μ. (2008), Ιστορία της Ελληνικής Φιλοσοφίας του Δικαίου, Β' Τόμος, Σωκράτης και Πλάτων, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή,
Taylor A. E. (1992), Πλάτων, Ο άνθρωπος και το έργο του, ΜΙΕΤ, Αθήνα,
Τσάτσος Κ. (1970), Η Κοινωνική Φιλοσοφία των Αρχαίων Ελλήνων, Β' έκδ. Εστία, Αθήνα,
Τσάτσος Θ.Δ. (1970), Ιστορία της Πολιτείας και των Πολιτικών Θεωριών, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα,
Ψυχοπαίδης Κ. (1999), Ο φιλόσοφος, Ο πολιτικός και ο τύραννος, για την πολιτική σκέψη του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, εκδ. Πόλις, Αθήνα.

1. Ανακοίνωση στο 4ο Διεθνές Συνέδριο του Διεθνούς Ιδρύματος για την Ελληνική Γλώσσα και τον Πολιτισμό με θέμα *"Δημοκρατικές Αρχές των Κλασικών Χρόνων στους σύγχρονους Θεσμούς"*, Ζάππειο, 26-28 Ιουνίου 2008.

2. Στους Νόμους, βέβαια, εκφράζεται η πιο απαισιόδοξη άποψη ότι ο πόλεμος, επίσημος ή ακήρυκτος, αποτελεί διαρκή κατάσταση στις ανθρώπινες σχέσεις (*"πόλεμος αεί πάσιν δια βίου συνεχής έστι"*, Ν 625 e), γεγονός που μοιραία επηρεάζει αναλόγως το ρόλο της πολιτικής (Δεσποτόπουλος, 1978: 152επ.).

3. Για την περιοδολόγηση της φιλοσοφικής παραγωγής του Πλάτωνα και τις αντίστοιχες ερμηνείες της αιγιματικής, από φιλοσοφικής και ηθικής σκοπιάς, προσωπικότητας του Σωκράτη, πιο πιστές στον ιστορικό Σωκράτη στην αρχή, πιο απόμακρες από εκείνον, πιο πλατωνικές στη συνέχεια (*"Σωκρατικό ζήτημα"*), βλ. Βλαστός, 1993: 90επ., 160επ., 205.

4. Οι άνθρωποι αυτοί (φύλακες του δημοσίου συμφέροντος) θα έπρεπε, κατά την πλατωνική Πολιτεία, να είναι από τη φύση τους προικισμένοι με τα χαρίσματα της μνήμης, της ευχέρειας στη μάθηση, της μεγαλοπρέπειας, της χάρις, της αγάπης, της φιλαλήθειας, της ανδρείας και της σωφροσύνης (*"φύσει εΐη μνήμων, ευμαθής, μεγαλοπρεπής, εύχαρις, φίλος τε και συγγενής αληθείας, δικαιοσύνης, ανδρείας, σωφροσύνης"*, 487 e 3-5. Επίσης 535 c 1επ., όπου τον πολιτικό χαρακτηρίζει ως *"μνήμονα και άρρατον και πάντη φιλόπονον"*). Αν αυτός είναι ο ορισμός του φιλοσόφου, τότε κατά τον Πλάτωνα σε αυτόν θα έπρεπε να ανατεθεί λόγω καταλληλότητας και αξίας η διοίκηση και η διακυβέρνηση των υποθέσεων της πόλης (*"τοις τοιούτοις ... μόνοις αν την πόλιν επιτρέποις;"*). Πέρα από αυτά τα φυσικά χαρίσματα ή τις αρετές, ο πολιτικός ηγέτης θα έπρεπε βέβαια να έχει λάβει και της αναγκαίας παιδείας (*"μαθήσεως προσηκούσης τύχει"*, Πολιτεία 492 a 2). Μια παιδεία σχεδόν δια βίου, που θα έφθανε ως τα πενήντα τους χρόνια, προκειμένου να τους δοθεί τότε η δυνατότητα άσκησης της δημόσιας εξουσίας (540 a, Τσάτσος, 1970: 133επ., 148, Δεσποτόπουλος, 1978: 37επ., 1980: 79επ., 95επ., 103επ., Πόππερ, 2003: 224επ.).

5. Το σχετικό χωρίο από το ως άνω έργο του Καντ έχει ως εξής (1992: 67-68): *"Να φιλοσοφήσουν οι βασιλείς, ή να γίνουν οι φιλόσοφοι βασιλείς, ούτε αναμένεται ούτε είναι ευκταίο: επειδή η κατοχή της εξουσίας αναπόφευκτα διαφθείρει την ελεύθερη κρίση του Λόγου. Για τη διαφώτισή τους σχετικά με το έργο τους, βασιλείς ή βασιλευόμενοι λαοί (αυτοκυβερνώμενοι σύμφωνα με νόμους ισότητας) είναι απόλυτη ανάγκη να μην αφήνουν την τάξη των φιλοσόφων να εξαφανίζεται ή να βουβαίνεται, αλλά να ομιλεί δημόσια. Από τη φύση της, η τάξη αυτή είναι ανίκανη για τη σύσταση ομάδων και συμμαχιών, κατά συνέπεια και υπεράνω υποψίας για τυχόν προπαγάνδα"*. Εξάλλου, για το ρόλο των διανοουμένων ως παρρησιαστών, βλ. Foucault, 2001, Μακρυδημήτρης, 2007. Ο Πόππερ (2003: 351) παραθέτει επίσης αντικριστά τα δύο χωρία από τον Πλάτωνα και τον Καντ στο πνεύμα της δικής του ερμηνευτικής σκοπιάς, επικριτικής για τον πρώτο και επιδοκιμαστικής για τον δεύτερο. Ο τόνος της παρούσας ανάλυσης είναι διαφορετικός.

6. Κατά τον Πόππερ (2003: 216επ.), πρόκειται για μια εκδήλωση του σωκρατικής επιρροής *"ηθικού διανοητισμού"* (moral intellectualism), που εμπνέει τη σχετική επιχειρηματολογία του Πλάτωνα και αναφέρεται ιδίως στη διασύνδεση της αρετής με τη σοφία, της γνώσης με την πράξη.

7. Η παραδειγματική ή μεταφορική χρήση των εννοιών προσλαμβάνει ενίοτε μια χροιά ειρωνευτικής απόδοσής τους (Βλαστός, 1993: 57επ., 90επ.). Τούτο είναι κάτι που μπορεί ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι συμβαίνει και στην προκειμένη περίπτωση. Έτσι, η διερεύνηση των τριών τύπων ηγεσίας ανεπίσσει μέσα σε ένα πνεύμα αρχικά ή φαινομενικά θετικής περιγραφής τους, για να ακολουθήσει κατόπιν η σταδιακή απογύμνωση (ιδίως των δύο πρώτων), ο κριτικός έλεγχος και η επαναξιόλογησή τους με βάση τις λανθάνουσες σημασίες ή παρενέργειές τους. Στο πλαίσιο ή μάλλον το πνεύμα αυτής της διανοητικής και φιλοσοφικής προδιάθεσης, ο Σωκράτης *"εννοεί αλλά και δεν εννοεί αυτά που λει"* (Βλαστός, 1993: 71-72, 182).

8. Στην πλατωνική Πολιτεία, επίσης, αυτή η μεταφορική εικόνα απαντά συχνά. Έτσι, ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο χωρίο 343 b 5-6 οι αρχόμενοι περιγράφονται ως ποίμνιο προβάτων: *"άλλως πως ηγή διανοείσθαι προς τους αρχομένους ή ώσπερ αν τις προς πρόβατα διατεθείη"*. Στα χωρία 345 c-d, εξάλλου, η πολιτική και η διακυβέρνηση παρομοιάζονται προς την ποιμαντική τέχνη και ο ηγέτης προς τον ποιμένα (*"ποιμήν έστι"*), που φροντίζει πάντα για το καλό του κοπαδιού.

9. Ο Πόππερ (2003: 369) αναφέρει πηγές σύμφωνα με τις οποίες η ιδέα του θεού ποιμένα "έχει ορφική προέλευση". Οι δε πολιτικοί ηγέτες των ανθρώπινων κοινοτήτων γίνονται αντιληπτοί ως Domini Canes: "σκύλοι

του θεού που φυλάνε το ποίμνιο". *"Γενναίους κύνες"* και *"αγέλης φύλακας"* τους χαρακτηρίζει ο ίδιος ο Πλάτων στην ιδεοτυπική κατασκευή του (Πολιτεία 375 e 2, 451 c 8 et passim)

10. Κατά τον Αριστοτέλη, σε αυτή την προ-πολιτική ή προ-κοινωνική κατάσταση, που δεν προσιδιάζει στα ανθρώπινα όντα, αυτά δεν θα ήταν παρά θηρία ή θεοί. Αν δε οι άνθρωποι απολέσουν τις πολιτικές τους αρετές και μάλιστα την κορυφαία εξ αυτών (ήτοι, το αίσθημα της δικαιοσύνης που τους διακρίνει και τη δυνατότητα λογικής οργάνωσης της πολιτικής ζωής και της εν γένει συμπεριφοράς τους απέναντι σε άλλους), μπορεί να εκφυλιστούν στα χειρότερα των ζώων (*"τελεωθείς βέλτιστος των ζώων άνθρωπος εστί, ούτω χωρισθείς νόμω και δίκης χειρίστον πάντων ...διο ανοσιώτατον και αγριώτατον άνευ αρετής"*, Πολιτικά, 1253 a 33-37), Kullmann, 2003: 39επ., 56, 103. .

11. Η πεμπτουσία της ποιμενικής ιδέας, επί της οποίας ερείδεται το αντίστοιχο ποιμενικό παράδειγμα περί της πολιτικής ηγεσίας, είναι ότι η κυριαρχία δεν ασκείται από ανθρώπους επί ανθρώπων, αλλά από ανθρώπους επί των ζώων (*"non hominem homini, sed hominem pecori"*, όπως έλεγε ο άγιος Αυγουστίνος (De Civitate Dei, xix, 15, Kullmann, 2003: 159).

12. Σύμφωνα με αυτή την ιδέα ή την ιδιαίτερα διαδεδομένη ανά τους αιώνες και τις πολιτικές κουλτούρες μεταφορική εικόνα, *"οι καλοί κυβερνήτες είτε αυτοί είναι θεοί ή ημίθεοι ή φύλακες, είναι πατριαρχικοί ποιμένες των ανθρώπων και η αληθινή πολιτική τέχνη, η τέχνη της διακυβέρνησης, είναι ένα είδος ποιμαντικής, δηλαδή, είναι η τέχνη της χειραγώγησης και συγκράτησης κάτω από έλεγχο, του ανθρώπινου ποιμνίου"* (Πόππερ, 2003: 105).

13. Εξάλλου, κατά τον Αριστοτέλη, οι βέλτιστες συνθήκες για την ανάπτυξη της πολιτικής κουλτούρας δεν βρίσκονταν ούτε στους ψυχρούς τόπους βόρεια και δυτικά της Ελλάδας (στην Ευρώπη), ούτε στα θερμά κλίματα ανατολικά και νότια αυτής. Αλλά το μέσον όπου ήταν εφικτός, τότε, ο συνδυασμός σε υψηλό βαθμό του ένθουμου με το διανοητικό" στοιχείο (Τσάτσος, 1970: 266, Kullmann, 2003: 74). Το αίσθημα της υπεροχής έναντι των αλλοεθνών (*"βαρβάρων"*), που ήταν διάχυτο μεταξύ των Ελλήνων, τουλάχιστον έως την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, οπότε εισάγεται και σε πολιτικό πλέον επίπεδο μια λογική κοσμοπολιτισμού, δικαιολογούσε, ακόμα και κατά τον Πλάτωνα της Πολιτείας, την άνιση μεταχείρισή τους σε περίοδο συρράξεων (471 b 6-7).

14. Δεν παρέλκει να σημειωθεί ότι και την κάθε μία από τις επιμέρους παραφθαρμένες μορφές των πολιτευμάτων ο Πλάτων επίσης τις περιγράφει κατά την ιατρική μεταφορά ως *"πόλεως νόσημα"*, Πολιτεία, 544 c 7. Η βιολογική γενικότερα μεταφορά για την απόδοση και ερμηνεία κοινωνικών καταστάσεων ήταν αρκετά γνωστή και συνήθης στην αρχαία ελληνική γραμματεία, αλλά και την πολιτική φιλοσοφία (Γιατρομανωλάκης, 1991, Kullmann, 2003: 20επ., 28). Δεν θα πρέπει να παραγνωρισθεί, ωστόσο, ο κίνδυνος της εμπραγμάτωσης ή *"φυσικοποίησης"* που πάντα ελλοχεύει στην υπέρμετρη χρήση του οργανισμικού παραδείγματος για την περιγραφή κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων (Μακρυδημήτρης, 2004: 263επ.).

15. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο Ισοκράτης (Περί Ειρήνης, 129), *"γένος ουδέν εστιν κακονούστερον τω πλήθει πονηρών ρητόρων και δημαγωγών"* (Δεσποτόπουλος, 2004: 154). Στο ίδιο πνεύμα ο Ευριπίδης στις Ικέτιδες υπογράμμισε: *"ήδη νοσώδες τούτο τοις αμείνοσιν/ όταν πονηρός αξίωμ' ανήρ έχη/ γλώση κατασχών δήμον/ ουδέν ων το πριν"*. Ενδεικτικό παράδειγμα από την αρχαιότητα ο Κλέων, που εξωθούσε τους Αθηναίους κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο σε αδιάλλακτη πολιτική. Ο Θουκυδίδης (Ιστοριών, Δ, 21) τον χαρακτηρίζει ως εξής: *"ανήρ δημαγωγός ..και τω πλήθει πιθανώτατος"*. *"Εστι γαρ δημαγωγός του δήμου κόλαζ"*, αποφαίνεται οριστικά ο Αριστοτέλης (Πολιτικά, 1313 b 39).

16. Μια συναφής μεταφορική ιδέα για την περιγραφή του γνησιότερου (*"αληθινότετου"*) τύπου της *"ορθής πόλεως διοικήσεως"* είναι αυτή του κυβερνήτη ενός πλοίου: *"ώσπερ ο κυβερνήτης το της νεώς και ναυτών αεί συμφέρον παραφυλάττων ... την τέχνην νόμον παρεχόμενος σώζει συνναύτας, ούτω και κατά τον αυτόν τρόπον τούτον παρά των ούτως άρχειν δυναμένων ορθή γίγνοιτ' αν πολιτεία, την της τέχνης ρώμη των νόμων παρεχομένων κρείττω"* (Πολιτικός, 297 a). Δύο, λοιπόν, από τις βασικές εικόνες *"αις αναγκαίον απεικάζειν αεί"* τους ηγέτες δεν είναι άλλες από αυτές του *"γενναίου κυβερνήτη και του αντάξιου ιατρού"* (297 e).

17. Όπως ανέφερε στον Επιτάφιο Λόγο του προς τους συμπολίτες του ο Περικλής, επαίρομενος για το αθηναϊκό πολίτευμα, *"και όνομα μεν δια το μη ες ολίγους αλλ' ες πλείονας οικείν δημοκρατία κέκληται"* (Θουκυδίδου, Ιστοριών Β, 37).

18. "Ουκοῦν ὡσπερ σώμα νοσώδες ... οὕτω δὴ καὶ ἡ κατὰ ταυτὰ ἐκείνω διακειμένη πόλις..." (Πολιτεία, 556 e 3-5).
19. Συναφές είναι εν προκειμένω το λεγόμενο "παράδοξο της ελευθερίας" (Πόππερ, 2003: 432), σύμφωνα με το οποίο "ἡ ελευθερία, με τὴν ἔννοια τῆς ἀπουσίας οποιουδήποτε ἀνασταλτικῆς ἐλέγχου, θα πρέπει νὰ ὀδηγήσει σὲ πολὺ μεγάλο ἐξαναγκασμό, ἀφοῦ καθιστᾷ ἐλεύθερο τὸν ἀδίστακτο νὰ υποδουλῶναι τὸν εὐπίστο".
20. Είναι εμφανές ὅτι ἡ επιχειρηματολογία αὐτὴ υποδηλώνει μιὰ ἀντίληψη συμβολαιοκρατίας, σύμφωνα με τὴν ὁποία ἡ κοινὴ καὶ οἱ θεσμοὶ τῆς συγκροτοῦνται ἀπὸ ποικίλα συμβόλαια καὶ συμβάσεις μεταξύ ἔλλογων καὶ ἐλεύθερων υποκειμένων, που ἐπιδιώκοντας τὸ ἴδιο ὁ καθένας συμφέρον, καταλήγουν νὰ υπηρετοῦν καὶ τὸ κοινὸ (Πόππερ, 2003: 140επ.).
21. Διότι ἀν συνέβαινε αὐτό, ἡ πόλις θα κατερχόταν στὴν κλίμακα τῆς πολυπλοκότητας, ὀπισθοδρομώντας πρὸς τὰ ἀπλούστερα συστήματα τῆς κώμης, τῆς οἰκογένειας ἢ τοῦ ἀτόμου, πράγμα που ἐπίσης θα ὀδηγοῦσε στὴν ἀναίρεσή της ("ἀναίρησαι γὰρ τὴν πόλιν", Πολιτικά, 1261 a 15επ., Kullmann, 2003: 26επ.).
22. Οἱ νόμοι καὶ τὸ ἐν γένει θεσμικὸ, ρυθμιστικὸ ἢ κανονιστικὸ περιβάλλον ἐπιτελοῦν αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἔργο σὲ μιὰ πολιτεία: ἦτοι, τὴ διαμόρφωση ἐνὸς σταθεροῦ πλαισίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ με βᾶση τὸ ὁποῖο οἱ πολῖτες δρῶν ἐλεύθερα ἀλλ' ὄχι ἀναρχὰ πρὸς ἀμοιβαῖο ὄφελος χωρὶς νὰ ἀπειλεῖται με τρόπο διαλυτικὸ ἡ συνοχὴ τοῦ ὅλου. Ὅπως θα γράφει σχετικὰ ὁ Πλάτων, "οὐχ ἵνα ἀφίη τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρήται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως" (Πολιτεία, 520 a 3-4).
23. "Δια ταῦτα δὴ τοῖς ὁσοῦν νόμους καὶ συγγράμματα τιθεμένοις δεῦτερος πλοῦς τὸ παρά ταῦτα μῆτε ἓνα μῆτε πλῆθος μὴδὲν μὴδέποτε εἴαν δρᾶν μὴδ' οἰοῦν" (Πολιτικός, 300 c, 297 e). Ἡ πολυνομία εἶναι περιττὴ, ἴσως καὶ ἐπιβλαβής, ἀν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα τῆς ευθείας καὶ δίκαιης κρίσης (ὁ πρῶτος πλοῦς): "Ἀλλ' οὐκ ἄξιον, ἔφη, ἀνδράσι καλοῖς καγαθοῖς ἐπιτάττειν, τὰ πολλὰ γὰρ αὐτῶν, ὅσα δεῖ νομοθετήσασθαι, ραδίως που ευρήσουσιν" (Πολιτεία, 425 e 1-3). Στὸν Πολιτικὸ του, ἐξάλλου, θα διευκρινίσει ὁ Πλάτων ὅτι εἴαν ἔχουν ἐντοπισθεῖ καὶ ἀναδειχθεῖ οἱ ἱκανοὶ καὶ ἀληθινὰ κατάλληλοι ἄρχοντες γιὰ νὰ κυβερνήσουν ("ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας"), τότε μικρὴ θα ἔχει σημασία πῶς ἀκριβῶς αὐτοὶ θα κυβερνοῦν, δηλαδὴ με αὐστηρὴ προσήλωση στὴ νομιμότητα ἢ ὄχι ("εἴαντε κατὰ νόμους εἴαντε ἀνεὺ νόμων ἄρχουσι", 293 d 1).
24. Ὁ Σόλων πίστευε, κατὰ τὸν Πλούταρχο (5. 3), ὅτι "συνθήκας ἀνθρώποι φυλάττουσιν". "Ἡλιξε γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ τοῖς νόμοις αὐτοῦς ἐσεσθαι συνήθεις".
25. Σχολιάζοντας ὁ Κ. Δεσποτόπουλος (2004: 128-9) τὸ περίφημο χωρίο ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο Λόγο τοῦ Περικλέους ("τὰ δημόσια δια δέος μάλιστα οὐ παρανομούμεν") υπογραμμίζει τὸ αἶσθημα "αὐστηρῆς νομιμοφροσύνης" που διακατεῖχε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους τῆς κλασσικῆς περιόδου. Πράγμα που ὀφειλόταν στὴ βαθιὰ τους εὐλάβεια πρὸς τὰ "δημόσια". Τούτο τὸ αἶσθημα ἐκφραζόταν ἀφενὸς με τὴν προθυμία ὑπακοῆς στους ἐκάστοτε ἄρχοντες, ἀλλ' "ὡς ἐκπροσώπους τῆς δημοκρατικῆς νομιμότητας", καὶ ἀφετέρου με τὴν "πρόθυμη τήρηση τῶν νόμων, ἰδιαιτέρα ἐκείνων ὅσοι ἔχουν τεθεῖ γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀδικουμένων..."
26. Σὲ ἓνα ἄλλο χωρίο θα γίνῃ ἀκόμα πιο αὐστηρὸς ὁ Πλάτων ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκη πειθάρχησης στους νόμους: "τὸ παρά τοὺς νόμους μὴδὲν μὴδένα τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὸν τολμώντα δε θανάτῳ ζημιούσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις" (Πολιτικός, 297 e).
27. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔγραφε πρὸς τὶς ἀρχές τῆς πατρίδας του ὁ Σπαρτιάτης στρατηγὸς Ἀγησίλαος, "ἄρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτῷ ἀρχάν, ἀλλὰ τὰ πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις; καὶ τότε ἀρχὼν ἀρχει ἀλαθῶς κατὰ δίκην, ὅταν καὶ ἀρχῆται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων.." (Ἀναφέρεται στὰ Λακωνικὰ Ἀποφθέγματα τοῦ Πλουτάρχου, Δεσποτόπουλος, 1978: 53, 107.)
28. Στὴ Πολιτεία ὁ Πλάτων θα ἀναφέρει συναφῶς ὅτι βασικὸ μέλημα τῆς νομοθεσίας, ἄρα καὶ τῆς εφαρμογῆς τῆς, ἀποτελεῖ ἡ συναρμογὴ τῶν δράσεων τῶν πολιτῶν με τὴν πειθῶ, ἀλλὰ καὶ με τὸν ἐξαναγκασμό, ἀν τούτο καταστῆ ἀναγκαῖο: "νόμῳ τούτῳ μέλει .. ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τούτου μηχανάται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολῖτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ" (519 e 10-12).

28 Οκτω

Επέτειο

Προβληματίζομαι...

"28η Οκτωβρίου 1940 - Ημέρα Μνήμης"

Της Δέσποινας Κορωναίου
Μέλους της ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ

28η Οκτωβρίου 1940. Μία από τις μεγαλύτερες, ίσως, ημερομηνίες της Ελληνικής Ιστορίας, ένας σημαντικός σταθμός για την Πατρίδα μας. Ένας σταθμός που συμβολίζει την πάλη του μικρού έναντι του μεγάλου, του δίκαιου με το άδικο, του λογικού με το παράλογο. Είναι η ημέρα του αγώνα για την ελευθερία και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Είναι η ημέρα που η Ελλάδα, δια στόματος του Κυβερνήτη της, έλεγε ηρωικά, θαρραλέα, παληκαρίσια το περίλαμπρο "ΟΧΙ" της. Και αυτό το ΟΧΙ αντιπροσώπευε το θάρρος και τον παλμό της ελληνικής καρδιάς. Τη δύναμη και το μεγαλείο του ελληνικού έθνους.

Η Ελλάδα των ελαχίστων εκατομμυρίων, η Ελλάδα όμως του Μαραθώνα, της Σαλαμίνας, του 1821, έναντι των δεκάδων εκατομμυρίων της Ιταλίας! Μόνο στα πιο τρελλά όνειρα μπορεί κανείς να το δει. Τρία γράμματα - ΟΧΙ - μία λέξη μόνο, ένα νέο "Μολών Λαβέ", ένα σύμβολο, μία μεγάλη ιδέα! Αυτά όλα ήταν το πολεμιστήριο σάλπισμα της πατρίδας. Και σ' αυτό απάντησε σύσσωμος ο ελληνικός λαός, ακούστηκε η αθάνατη ελληνική κραυγή πάνω από τις θάλασσες και τα βουνά, δίνοντας το μεγάλο "παρών".

Ήταν η αυθόρμητη κίνηση, δεν υπήρχε λογική εκείνη την ώρα. Η Ελληνική Σημαία, το σύμβολο της αθάνατης ελληνικής ψυχής, έπρεπε να ανέβει όσο πιο ψηλά γίνεται, να υποκλιθεί μπροστά της ολόκληρη η οικουμένη.

Πολλοί χαρακτήρισαν την αντίσταση των Ελλήνων ως παραφροσύνη. Η παραφροσύνη όμως αυτή εξελίχθηκε σε δέος! Δέος γι' αυτούς τους νέους τριακόσιους, που πήγαιναν να πεθάνουν γι' αυτή την υπέροχη Πατρίδα. Γι' αυτή τη Σημαία, που κυματίζοντας ψηλά, ήθελε να φέρει την πνοή του ανέμου της ελευθερίας, να βοηθήσει τους Έλληνες φαντάρους, που ξεκίνησαν αποφασιστικά από τα ελληνικά βουνά και τους ελληνικούς κάμπους, να πάρουν κουράγιο και δύναμη, να ζεστάνει η καρδιά τους, να τους δίνει πίστη για τη νίκη.

Οι Έλληνες φαντάροι !! Αυτοί που περιφρόνησαν τον θάνατο, που έδειξαν τέτοια αυτοθυσία, τέτοια ανάταση ψυχής, τόση υπερηφάνεια, τέτοια αγωνιστική διάθεση που δεν πρόκειται σε καμιά ιστορία, κανενός λαού να αναγραφεί. Οι μαχητές αυτοί, που πολεμούσαν μέρα νύχτα, χωρίς ξεκούραση, χωρίς αντικαταστάτες - πού να βρεθούν άλλωστε; -πεινασμένοι, διψασμένοι, χτυπημένοι από αρρώστιες, από κρυοπαγήματα, χωρίς να εκφράσουν κανένα παράπονο. Η Ελλάδα πάνω απ' όλα! Το όνειρο για τη νίκη και την ελευθερία θέρμαινε τις καρδιές τους και τους έδινε απίστευτη ζωντάνια να συνεχίσουν.

Η ανθρωπότητα αναρωτιέται αν όλα αυτά που γίνονται είναι αλήθεια ή ένα όνειρο. Το χόμα ποτίζεται με το ελληνικό αίμα και η γη σπέρνεται με τα ελληνικά οστά, παρ' όλα αυτά η Ελλάδα προχωρεί και ο παγκόσμιος έπαινος είναι απόλυτα δικαιολογημένος.

Και μετά έρχεται το δεύτερο κτύπημα, ήλθε η τραγωδία. Και λοιπόν; Θα σταματήσουμε; Η αδούλωτη Ελλάδα πολεμά παντού, στα βουνά, στις πόλεις, στα χωριά, στις θάλασσες. Και θαυματοουργεί και πάλι. Η θυσία μεγάλη, η καταστροφή τεράστια. Τι μας νοιάζει όμως; Η Ελλάδα βγάζει μόνο ήρωες! Και το αποδεικνύει περίτρανα.

Τα χρόνια πέρασαν. Το αιώνιο όμως πρωινό της 28ης Οκτωβρίου 1940 δεν θα σβήσει ποτέ. Οι Έλληνες δεν πρέπει να ξεχνούν. Και σήμερα οι καιροί είναι πάλι δύσκολοι. Η δικαιοσύνη δεν μας δείχνει και το καλύτερο πρόσωπό της, η αλήθεια είναι σπάνιο είδος, και η αξιοπρέπεια πολύ λίγο μας ακολουθεί. Η Πατρίδα μας γίνεται στόχος πολλών άπληστων και παράλογων και πάλι. Εμείς δεν πρέπει να τους αφήσουμε να κινούνται με την δική τους λογική. Πιστεύω ότι η δικαιοσύνη θα έλθει. Δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει διαφορετικά. Η Ιστορία δεν πρέπει να ξεχνιέται. Η σημερινή γενιά και οι άλλες που έρχονται ας λάβουν υπόψη ότι κάθε μέτρο ελληνικής γης που όλοι μας πατάμε αυτή τη στιγμή έγινε τρόπαιο και βωμός. Ας σεβαστούμε λοιπόν τα ιερά και τα όσια της Πατρίδας μας και ας μείνει χαραγμένη στη μνήμη μας η θυσία όλων εκείνων που αγωνίστηκαν για να αναπνέουμε εμείς σήμερα ελεύθεροι. Ας βοηθήσουμε όλοι, για να στέκεται όρθια η Ελλάδα μας, η Πατρίδα μας, αυτή η ομορφότερη γωνιά όλης της γης!!

Με μια ματιά η Ελλάδα

Γεγονότα και εξελίξεις στο διάστημα 16 Αυγούστου 2008 - 15 Οκτωβρίου 2008

Του Αντιστρατήγου ε.α. Χ. Μουστάκη
Επιτίμου Διοικητού 1ης Στρατιάς

1.ΕΛΛΑΣ - ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

α.Κύπρος

Στις 3 Σεπτεμβρίου 2008 άρχισε ο νέος κύκλος των απευθείας συνομιλιών για το Κυπριακό μεταξύ των δύο ηγετών, των κ.κ. Χριστόφια και Ταλάτ, που είχε πανηγυρικό και όχι ουσιαστικό χαρακτήρα.

Ο κ. Χριστόφιας με τη δήλωσή του ξεκαθάρισε ότι "οι βάσεις για μια συμφωνία περιγράφονται στις συμφωνίες του 1977 και 1979, οι οποίες προβλέπουν το μετασχηματισμό του ενιαίου κράτους σε ένα ομόσπονδο κράτος" ενώ ο κ. Ταλάτ υποστήριξε τη δημιουργία συνεταιρισμού από "συνιστώντα κράτη με ισότιμο καθεστώς" που ερμηνεύεται ως αναφορά στη συνομοσπονδία και ζήτησε "τη συνέχιση των συνθηκών εγγυήσεων του 1960 ως απαραίτητο μέρος της λύσεως".

Στις συναντήσεις που είχαν οι δύο ηγέτες στις 11 και 18 Σεπτεμβρίου και 10 Οκτωβρίου 2008 συζητήθηκε το θέμα της "διακυβερνήσεως", το οποίο θα συνεχίσει να συζητείται και στις επόμενες συναντήσεις.

Ο κ. Γκιουλ από το βήμα του ΟΗΕ, κατά την ομιλία του στη Γενική Συνέλευση (23-30 Σεπτεμβρίου) στη Ν. Υόρκη, ανέφερε ότι "η λύση βρίσκεται στην εγκαθίδρυση ενός νέου κράτους απαρτιζομένου από δύο ίσα κράτη", ενώ ο ΥΠΕΞ κ. Αλί

Μπαμπατσάν αναφέρθηκε στο "αμετάβλητο του συστήματος εγγυήσεων του 1960".

Στις 30 Σεπτεμβρίου 2008 ο κ. Χριστόφιας, κατά την ομιλία του στην ολομέλεια της Συνελεύσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης, διευκρίνισε ότι δεν πρόκειται να δεχθεί αναβάθμιση ή την ύπαρξη άλλου κράτους μέσα στην Κύπρο και ανέφερε ότι οι δυσκολίες της επιλύσεως προέρχονται από την Τουρκία. Από το ίδιο βήμα ο κ. Ταλάτ τάχθηκε "υπέρ της δημιουργίας δύο ισοδυνάμων κρατών" και αντέκρουσε τον κ. Χριστόφια ισχυριζόμενος ότι οι δυσκολίες προέρχονται από την Ε/Κ πλευρά και όχι από την Τουρκία. Τις ίδιες και ακόμη σκληρότερες θέσεις επανέλαβε σε συνεντεύξεις του, στις 5 Οκτωβρίου, σε δύο εφημερίδες και υπανεχώρησε στο άνοιγμα του οδοφράγματος του Λιμνίτη, που είχε συμφωνήσει με τον κ. Χριστόφια.

Δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί από τώρα αν οι συνομιλίες θα έχουν επιτυχή κατάληξη ή όχι, γιατί ο δρόμος θα είναι πολύ μακρύς και δεν είναι δυνατόν να ολοκληρωθούν εντός του έτους, όπως υποστήριζαν πολλοί πριν την έναρξή τους. Μέχρι τώρα δεν έχει ολοκληρωθεί ούτε η θεματική ενότητα της διακυβερνήσεως και της κατανομής εξουσίας που είναι η πρώτη από τις έξι που

έχουν συμφωνηθεί. Οι άλλες πέντε είναι τα "ευρωπαϊκά θέματα", "η ασφάλεια και οι εγγυήσεις", "το εδαφικό", "το περιουσιακό" και "τα οικονομικά θέματα", ενώ η Ε/Κ πλευρά επιδιώκει να συμπεριληφθεί ως εβδόμη ενότητα και "το ζήτημα των Τούρκων εποίκων".

Η διεθνής κοινότητα και ο ΟΗΕ, επειδή πιστεύουν ότι οι κ.κ. Χριστόφιας και Ταλάτ έχουν καλή θέληση, θα τους αφήσουν ανεπηρέαστους και θα επέμβουν μόνον αν διαπιστώσουν ότι οι συνομιλίες οδηγούνται σε αδιέξοδο. Στην περίπτωση αυτή οι πιέσεις θα ασκηθούν στην Ε/Κ, η οποία κατά την άποψή τους, πρέπει να υποχωρήσει, ως απορρίψασα το Σχέδιο Ανάν, οπότε η Ελλάς και η Κύπρος θα βρεθούν προ του διλήμματος "υποχωρήσεις για λύση ή διχοτόμηση". Γι' αυτό και οι δύο κυβερνήσεις πρέπει να είναι έτοιμες να αντιδράσουν με επιτυχία και να μετακυλήσουν τις ευθύνες στην άλλη πλευρά, η οποία είναι και υπεύθυνη για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί.

Καθοριστικό όμως ρόλο στην επιτυχία των συνομιλιών θα παίξει η στάση της Τουρκίας η οποία για να υποχωρήσει θα πρέπει να έχει εξασφαλίσει ως αντάλλαγμα την ένταξή της στην ΕΕ, για την οποία προϋπόθεση αποτελεί η επίλυση του

**Κυπριακού. Επειδή όμως κα-
νείς δεν μπορεί να της εγγυηθεί
την ένταξή της, το πιθανότερο
είναι να οδηγήσει τις συνο-
μιλίες σε αποτυχία, παραμέ-
νοντας αμετακίνητη στις θέσεις
της, που απορρίπτονται από την
Ελληνοκυπριακή πλευρά. Αυτό
άλλωστε δείχνει και η σκληρυν-
ση της στάσεως του κ. Ταλάτ
που εκδηλώθηκε τις τελευταίες
ημέρες.**

β.Σκοπιανό

Ο κ. Νίμιτς, πιεζόμενος από τις ΗΠΑ για την εξεύρεση λύσεως το ταχύτερον, παρουσίασε στις δύο πλευρές, στις 11 Σεπτεμβρίου 2008, μια νέα δέσμη ιδεών και αφού δέχθηκε τις παρατηρήσεις τους, παρουσίασε, στις 7 Οκτωβρίου 2008, το "κείμενο εργασίας" όπως ονομάζει τη νέα του πρόταση, η οποία είναι ετεροβαρής σε βάρος της Ελλάδος. Με αυτή ο κ. Νίμιτς προτείνει σε γενικές γραμμές τα εξής, αναμένοντας απαντήσεις σε δύο εβδομάδες :

*Αναγραφή στα διαβατήρια του νέου ονόματος στα Αγγλικά και τα Γαλλικά, αλλά και του συνταγματικού τους ονόματος "Republika Makedonija" στην Κυριλική γραφή.

*Απαγόρευση της αποκλειστικής χρήσεως του όρου "Μακεδονία" για τα δύο μέρη.

*Κατοχύρωση στον ΟΗΕ της εθνικότητας και της γλώσσας ως "μακεδονική" με εναλλακτική λύση τον επιθετικό προσδιορισμό της νέας ονομασίας, χωρίς να ορίζει αν αυτό το θέμα θα είναι υπό διαπραγμάτευση.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η πρόταση αυτή ικανοποιεί μόνο μία από τις προϋποθέσεις που έχει θέσει η Ελλάδα, αυτήν του ονόματος με γεωγραφικό προσδιορισμό και απορρίπτει τις άλλες, δηλαδή την ενιαία ονομασία για όλες τις χρήσεις και την μη αναφορά σε εθνικότητα και γλώσσα, που δεν ήταν αντικείμενο της διαπραγματεύσεως.

Η Αθήνα αντέδρασε θετικά δηλώνοντας ότι η πρόταση θα αξιολογηθεί με την αναγκαία προσοχή και επικοινωνιακή στάση. Αντιθέτως τα Σκόπια ενώ την απέρριψαν, ουσιαστικά, με

τις δηλώσεις του Προέδρου κ. Τσερβενκόφσκι και του Πρωθυπουργού κ. Γκρουέφσκι, ότι "θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικές αλλαγές για να αποτελέσει βάση για διαπραγμάτευση", επισήμως θα απαντήσουν, σύμφωνα με πληροφορίες, με τη λήξη της άτυπης προθεσμίας των δύο εβδομάδων, που τάχθηκε από τον κ. Νίμιτς.

Από τη δημοσίευση εγγράφου της αμερικανικής Πρεσβείας στα Σκόπια, με ημερομηνία 29 Ιουλίου, προκύπτει ότι η τελευταία πρόταση του κ. Νίμιτς είναι αμερικανικής εμπνεύσεως και προϊόν παρασκηναϊκής συνεννοήσεως με τον κ. Γκρουέφσκι.

Ο κ. Γκρουέφσκι προέβη σε νέες προκλητικές δηλώσεις για την καταπίεση της δήθεν "μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα" με αφορμή τις διαμαρτυρίες κατοίκων του χωριού Μελίτη Φλωρίνης για την καταστροφή των καλλιεργειών τους από τις Μονάδες του Στρατού που πραγματοποιήσαν ασκήσεις στην περιοχή.

Η δημοσίευση της επιστολής της Πρεσβείας των ΗΠΑ στα Σκόπια δεν είναι τίποτε άλλο, παρά η επιβεβαίωση της εκτιμήσεως όλων των πολιτικών αναλυτών ότι ο κ. Νίμιτς είναι ενεργούμενο των ΗΠΑ και γι' αυτό πρέπει να αντιμετωπίζεται με δυσπιστία από την Ελλάδα.

Τα Σκόπια καθυστερούν την απάντηση, η οποία είναι δεδομένο ότι θα είναι αρνητική, προκειμένου να δώσουν την εντύπωση στη διεθνή κοινότητα ότι τη μελετούν και για να μη δώσουν χρόνο στην Ελλάδα να προσαρμόσει την τακτική της ανάλογα με τις θέσεις τους.

Η Ελλάδα θα βγει κερδισμένη επικοινωνιακά, αφού τα Σκόπια, με την επιπόλαια στάση τους, θα χρεωθούν το κόστος της απόρριψης. Αυτό όμως δεν πρέπει να προκαλεί εφησυχασμό, γιατί υπάρχει περίπτωση, υπό την πίεση των ΗΠΑ και εν όψει της συζητήσεως στην ΕΕ για τον καθορισμό ενταξιακής ημερομηνίας,

αλλά και την πιθανή επαναφορά, τον ίδιο μήνα, της προτάσεως για ένταξη στο ΝΑΤΟ μαζί με τις περιπτώσεις Ουκρανίας και Γεωργίας στη Σύνοδο των Βρυξελλών, να οδηγηθούμε σε νέα πρόταση, περισσότερο ευνοϊκή για τα Σκόπια, προκειμένου να καμφθεί η αδιαλλαξία τους. Για το λόγο αυτό δεν πρέπει να αποδεχθούμε την πρόταση ούτε ως βάση διαπραγματεύσεως, γιατί έτσι θα δώσουμε την ευχέρεια στον κ. Νίμιτς να μετακινηθεί προς τις θέσεις των Σκοπίων.

Με την αντιπαλότητα που επικρατεί στις σχέσεις, μεταξύ του Προέδρου κ. Τσερβενκόφσκι και του Πρωθυπουργού κ. Γκρουέφσκι είναι δύσκολο να γίνει αποδεκτή λύση χωρίς τη συνταγματική ονομασία της χώρας τους, γιατί όποιος την αποδεχθεί θα τελειώσει πολιτικά. Άλλωστε ο κ. Γκρουέφσκι, όπως φαίνεται, θυσιάζει το ευρωπαϊκό όραμα της χώρας του προκειμένου να γίνει κυρίαρχος στο εσωτερικό και γι' αυτό επιμένει στον εθνικισμό και λαϊκισμό του.

γ.Ελληνοτουρκικές Σχέσεις

Η Τουρκία εξακολουθεί να αρνείται την υπογραφή της συμφωνίας της ΕΕ για επανεισδοχή των παρανόμων μεταναστών, αλλά και να μην τηρεί τη συμφωνία με την Ελλάδα, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται το κύμα των λαθρομεταναστών που εισέρχονται στη χώρα μας από την Τουρκία. Μάλιστα υπάρχουν και περιπτώσεις που η διακίνηση γίνεται με πλωτά μέσα της τουρκικής ακτοφυλακής.

Συνεχίστηκαν όλο το διάστημα, με αμείωτο ρυθμό, οι παραβάσεις, παραβιάσεις και αεροφωτογραφίσεις από τουρκικά πολεμικά αεροσκάφη στο Αιγαίο.

Η υπηρεσία Ναυτιλίας, Υδρογραφίας και Ωκεανογραφίας του Τουρκικού Γενικού Επιτελείου, με απόρρητη επιστολή, με ημερομηνία 11 Αυγούστου 2008, προς την Υδρογραφική Υπηρεσία του Πολεμικού Ναυτικού της Ελλάδας, ισχυρίζεται ότι είναι κληρονόμος όλων των εδαφών

και του θαλασσίου χώρου, που ανήκουν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και δεν παραχωρούνται με ρητή αναφορά από τη Συνθήκη της Λωζάνης στην Ελλάδα.

Η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να παγώσει την εξαγγελία νέων ΜΟΕ, γιατί η Τουρκία δεν εφαρμόζει τα ήδη εξαγγελθέντα και παραβιάζει κατ'εξακολούθηση το μνημόνιο Παπούλια-Γιλμάζ.

δ.Σχέσεις με ΗΠΑ - Ρωσία

Στα τέλη Οκτωβρίου θα διεξαχθούν στην Ουάσιγκτον συνομιλίες για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις ανάμεσα σε αντιπροσωπείες των δύο χωρών. Επικεφαλής της ελληνικής αντιπροσωπείας θα είναι ο ΥΦΕΘΑ κ. Πλακιωτάκης. Από ελληνικής πλευράς θα τεθεί το αίτημα προς τις ΗΠΑ να πληρώσουν για τη χρησιμοποίηση του Ναυτικού Νοσοκομείου της Σούδας και τη συντήρηση του αμερικανικού πολεμικού υλικού στην Ελλάδα, ενώ από αμερικανικής πλευράς το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την πώληση οπλικών συστημάτων, τη χρήση του ελληνικού FIR για υπερπήσεις αμερικανικών πολεμικών α/φ και πιθανή εγκατάσταση αμερικανικών αντιαεροπορικών πυραύλων στη χώρα μας.

Πιέσεις ασκήθηκαν προς τον Αρχηγό του ΓΕΕΘΑ Στρατηγό κ. Γράβα, κατά την επίσκεψή του στις ΗΠΑ για να αλλάξουν οι κανόνες εμπλοκής των Ελλήνων στρατιωτών στο Αφγανιστάν και να μετέχουν σε επιχειρήσεις σε περιοχές εντάσεων, που η Ελλάδα αρνείται.

Οι ΗΠΑ απέρριψαν το αίτημα της Ελλάδας για την κατάργηση της βίζας, όχι ως τιμωρία για το βέτο στο ΝΑΤΟ αλλά ως άσκηση πιέσεως για να αναγκαστεί η Ελλάδα να υπογράψει τις δύο διμερείς συμφωνίες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, που ζητούν οι ΗΠΑ.

Η Ελλάδα συνεπής στις θέσεις της για το απαραβίαστο των συνόρων εξακολουθεί να μην αναγνωρίζει την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, αλλά ούτε και της Οσετίας και Αμπχαζίας. Αυτό άλλωστε επιτάσσει και το εθνικό

συμφέρον λόγω Κύπρου.

2. ΣΕΡΒΙΑ

Η Σερβική Βουλή επικύρωσε, στις 9 Σεπτεμβρίου 2008, τη συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ με 139 ψήφους υπέρ και 26 κατά, καθώς η εθνικιστική αντιπολίτευση αποφάσισε να μποϊκοτάρει την ψηφοφορία, κατόπιν εντολής του Αρχηγού του Σερβικού Ριζοσπαστικού Κόμματος (SRS) κ. Βόϊσλαβ Σέσελι, που δικάζεται στη Χάγη. Αυτή η εντολή του κ. Σέσελι, που δόθηκε ερήμην του αντιπροέδρου και ηγέτη της κοινοβουλευτικής ομάδος κ. Νίκολιτς, που είχε ταχθεί υπέρ της ψηφίσεως της συμφωνίας, προκάλεσε τη διάσπαση του κόμματος και τη δημιουργία νέου υπό τον κ. Νίκολιτς με 11 βουλευτές. Οι Σέρβοι θα υποβάλουν αίτηση ένταξης στις αρχές του 2009 και προσδοκούν να ενταχθούν τη διετία 2014-2015.

Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε το αίτημα της Σερβίας να της δοθεί γνωμάτευση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης για τη νομιμότητα ή όχι της μονομερούς ανακηρύξεως της ανεξαρτησίας του Κοσσοβό. Σε περίπτωση που δικαιωθεί από τη Χάγη θα επιδιώξει την επανέναρξη των συνομιλιών στο πλαίσιο της "ουσιαστικής αυτονομίας" που προσφέρει και θα αποφύγει τις πιέσεις να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του προκειμένου να ενταχθεί στην ΕΕ.

Ο Πρόεδρος κ. Τάντιτς, δεν απέκλεισε, με δηλώσεις του, ακόμη και τη διχοτόμηση του Κοσσοβό σε περίπτωση που θα έχει εξαντληθεί κάθε άλλη δυνατότητα επιλύσεως του προβλήματος.

Ο αρμόδιος υπουργός για το Κόσσοβο κ. Μπογκάνοβιτς δήλωσε ότι η χώρα του είναι εναντίον της συμφωνίας που υπεγράφη στις 18 Αυγούστου 2008 για τη μεταβίβαση των εξουσιών από τη δύναμη του ΟΗΕ UNMIK στην ευρωπαϊκή αποστολή EU-LEX.

Τα Σκόπια και το Μαυροβούνιο ανεγνώρισαν το Κοσσυφοπέδιο, προκαλώντας την οργή της Σερβίας.

3. ΤΟΥΡΚΙΑ

α. Εσωτερική Κατάσταση

Στις 31 Αυγούστου 2008 ανέλαβε τα καθήκοντά του ο νέος Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός κ. Μπασμπούγ, ο οποίος στην ομιλία του προειδοποίησε τον κ. Ερντογάν να μη διανοηθεί αλλοτρίωση του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους. Στον ίδιο τόνο ήταν και η ομιλία του νέου Αρχηγού του ΓΕΣ Στρατηγού κ. Ισίκ Κασάνερ ο οποίος επεσήμανε ότι "η προστασία των θεμελιωδών χαρακτηριστικών της δημοκρατίας από τις Ε.Δ. δεν μπορεί να θεωρείται επέμβαση στα εσωτερικά πολιτικά πράγματα".

Ο Γενικός Εισαγγελέας ανακοίνωσε ότι ο τομέας πολιτικών κομμάτων του Ανωτάτου Δικαστηρίου διερευνά "στο πλαίσιο της τυπικής για την ώρα διαδικασίας" ισχυρισμούς περί δωροδοκίας του κυβερνώντος κόμματος της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης (ΑΚΡ). Αυτό έγινε ύστερα από τις καταγγελίες του "Κροΐσου" των ΜΜΕ και πλουσιοτέρου Τούρκου κ. Αϊντίν Ντογάν, ότι "μέρος του ποσού που κατεγράφη η ισλαμική φιλανθρωπική οργάνωση Ντενίζ Φενερί στη Γερμανία κατέληξε στο πρωθυπουργικό γραφείο". Δημοσιογραφικοί τουρκοί κύκλοι υποστηρίζουν ότι ο κ. Ντογάν αποτελεί την αιχμή του δόρατος της νέας επιθέσεως του κοσμικού κράτους εναντίον του κ. Ερντογάν.

Η δίκη για την παρακρατική οργάνωση "Εργκένεκον" αναμένεται να αρχίσει εντός του Οκτωβρίου.

Η σύγκρουση του κ. Ερντογάν με το κοσμικό κράτος συνεχίζεται με νικητή στα σημεία τον ίδιο μέχρι τώρα. Από τις επόμενες κινήσεις του θα φανεί αν μπορεί να κατισχύσει ή αν θα υποταχθεί εν όψει του επαπειλούμενου νέου δικαστικού πραξικοπήματος.

β.Κουρδικό

Η Βουλή ενέκρινε πρόταση της κυβερνήσεως για πα-

ράταση για ένα ακόμη χρόνο της εντολής που την εξουσιοδοτεί για επιθέσεις κατά θέσεων του ΡΚΚ εντός του Ιράκ και λήγει στις 17 Οκτωβρίου 2008.

Στις 3 Οκτωβρίου το ΡΚΚ πραγματοποίησε μεγάλη επιδρομή εναντίον στρατοπέδου στην επαρχία Χάκαρι, κατά την οποία σκοτώθηκαν 17 Τούρκοι στρατιώτες και 25 Κούρδοι αντάρτες. Οι Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις απάντησαν με διαδοχικά μαπράζ αεροπορικών επιθέσεων εναντίον στόχων του ΡΚΚ εντός του Ιράκ, τα οποία συνεχίζονται ακόμη μέχρι σήμερα (15 Οκτωβρίου). Ο κ. Ερντογάν απείλησε για νέα επιδρομή στο Β. Ιράκ, αλλά απέρριψε πρόταση των στρατηγών για τη λήψη εκτάκτων μέτρων, γιατί θα δυσχέραινε την ενταξιακή πορεία της χώρας. Απέρριψε επίσης πρόταση της αντιπολιτεύσεως για λύση τύπου "Αττίλα", αλλά δεν αποκλείει τη δημιουργία ζώνης ασφαλείας εντός του ιρακινού εδάφους.

γ.Ενταξιακή Πορεία

Η Γενική Γραμματεία του ΥΠΕΞ της Τουρκίας έδωσε στη δημοσιότητα το νέο εθνικό πρόγραμμα με το οποίο ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της ΕΕ. Περιλαμβάνει τροποποιήσεις 131 νόμων και 342 περιφερειακών κανονισμών, που ρυθμίζουν τις σχέσεις πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας επί νέας βάσεως, με ριζικές αλλαγές στην εξελεγκτική διαδικασία στις δαπάνες των Ενόπλων Δυνάμεων.

Η ΥΠΕΞ της Αυστρίας κ. Ούρσουλα Πλάσνικ επανέλαβε, με δηλώσεις της, την προγενέστερη θέση της χώρας της για διεξαγωγή δημοψηφίσματος προκειμένου να αποφασίσει ο λαός για την ένταξη της Τουρκίας (το 80% του αυστριακού λαού είναι εναντίον).

Ο κ. Ερντογάν κατηγόρησε, μιλώντας σε δείπνο που παρέθεσε σε Πρέσβεις επ' ευκαιρία του ραμαζανιού, την ΕΕ για άδικη μεταχείριση της Τουρκίας.

δ.Εξωτερική Πολιτική

Η Τουρκία, για την κρίση στον Καύκασο, συντάχθηκε με

τις λιγότερες χώρες της Δύσεως, που απέφυγαν να καταδικάσουν ανοικτά τη Ρωσία ή να της επιρρίψουν ευθύνες ότι άρχισε τον πόλεμο στις 8 Αυγούστου 2008. Επίσης ο κ. Ερντογάν πρότεινε τη συγκρότηση ομάδος από τη Ρωσία, την Τουρκία, τη Γεωργία, το Αζερμπαϊτζάν και την Αρμενία, που θα εργαστεί υπέρ της ταχείας διευθετήσεως της κρίσεως στον Καύκασο. Την πρότασή του αυτή απεδέχθη ο κ. Λαβρόφ.

Ο Πρόεδρος κ. Γκιουλ επισκέφθηκε την Αρμενία με την ευκαιρία του ποδοσφαιρικού αγώνα μεταξύ των εθνικών ομάδων των δύο χωρών, σε μια προσπάθεια εξομαλύνσεως των σχέσεών τους.

Ο κ. Ερντογάν ανέλαβε μεσολάβηση για τη διευθέτηση της διαμάχης για το Ναγκόρνο Καραμπάχ μεταξύ Αρμενίας - Αζερμπαϊτζάν.

Όλη αυτή η διπλωματική δραστηριότητα της Τουρκίας αποσκοπεί στη διατήρηση καλών σχέσεων με τη Ρωσία από την οποία προμηθεύεται τα 2/3 του φυσικού αερίου που καταναλώνει και στην αποφυγή πράξεων σαμποτάζ εναντίον του πετρελαϊκού αγωγού Μπακού-Τυφλίδα-Τζεϊχάν (BTC) και του αγωγού φυσικού αερίου Μπακού-Τυφλίδα-Ερζερούμ (BTE) από Αρμένιους εξτρεμιστές, σε περίπτωση οξύνσεως των σχέσεων μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν.

4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ενίσχυση του αμυντικού δυναμικού της ΕΕ προωθεί ο κ. Σαρκοζί, με τη δημιουργία κοινών δυνάμεων, πλήρη κοινοτική χρηματοδότηση και ενοποίηση της αμυντικής βιομηχανίας, χωρίς όμως τη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού στρατού και την υπαγωγή των ΕΔ των χωρών κάτω από έναν υπερεθνικό μηχανισμό.

Κατά την ομιλία του στον ΟΗΕ στις 23 Σεπτεμβρίου 2008, ο κ. Σαρκοζί πρότεινε, με την ιδιότητα του Προεδρεύοντος της ΕΕ, τη δημιουργία "ενιαίας οικονομικής κοινότητας μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας".

5. ΗΠΑ

Σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσκοπήσεις ο κ. Ομπάμα θα κερδίσει τις προεδρικές εκλογές του Νοεμβρίου. Η τυχόν νίκη του αναμένεται να αλλάξει τη στάση του Λευκού Οίκου απέναντι στη χώρα μας, λόγω των φιλελληνικών θέσεών του τόσο στο Κυπριακό όσο και στο Σκοπιανό αλλά και αυτών του υποψηφίου αντιπροέδρου κ. Τζο Μπάϊντεν, ο οποίος έχει αναπτύξει μια ισχυρή συναισθηματική σχέση με την ελληνική ομογένεια, έχει συνυπογράψει ψηφίσματα και έχει προβεί σε ενέργειες υπέρ των ελληνικών θέσεων για το Αιγαίο, την Κύπρο και το Πατριαρχείο.

Ο Πρόεδρος του Ελληνοαμερικανικού Ινστιτούτου κ. Ντάνιελ Έλσμπεργκ δήλωσε "ότι υπάρχει σοβαρή περίπτωση το Ισραήλ και ο κ. Μπους να επιτεθούν στο Ιράν είτε πριν τις εκλογές για να ενισχυθεί η υποψηφιότητα του κ. Μακ Κέϊν, είτε μετά τις εκλογές και πριν αναλάβει τα καθήκοντά του ο κ. Ομπάμα, αν εκλεγεί.

6. ΡΩΣΙΑ

α.Κρίση στον Καύκασο

Η Ρωσία αφού ολοκλήρωσε τους αντικειμενικούς της σκοπούς, (απόθεση του Γεωργιανού Στρατού από τη Ν.Οσετία και δημιουργία προστατευτικών ζωνών, για Ν.Οσετία και Αμπχαζία, εντός του Γεωργιανού εδάφους), διέκοψε τις επιχειρήσεις στις 12 Αυγούστου 2008.

Στις 13 Αυγούστου 2008 ο Πρόεδρος κ. Μεντβέντεφ συμφώνησε σε ένα σχέδιο ειρηνεύσεως με τον κ. Σαρκοζί, το οποίο αποδέχθηκε στη συνέχεια και ο κ. Σακασβίλι.

Στις 21 Αυγούστου, Αμπχαζία και Ν.Οσετία υπέβαλαν αίτημα στη Ρωσία για την αναγνώριση της ανεξαρτησίας τους. Στις 25 Αυγούστου η Δούμα υπερψήφισε το αίτημα και στις 26 Αυγούστου ο Πρόεδρος κ. Μεντβέντεφ ανακοίνωσε τη μονομερή αναγνώρισή τους. Την ενέργεια αυτή καταδίκασαν ο

ΟΗΕ, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ. Η Ελλάδα, σύμφωνα με τις αρχές που έχει θέσει, συντάχθηκε μαζί τους.

Την 1 Σεπτεμβρίου η Γεωργία διέκοψε τις διπλωματικές σχέσεις με τη Ρωσία, της οποίας η Πρεσβεία έκλεισε στις 4 Σεπτεμβρίου.

Στις 28 Αυγούστου ο κ. Πούτιν κατηγόρησε τον κ. Μπους ότι προκάλεσε την κρίση στον Καύκασο για να στηρίξει την υποψηφιότητα του κ. Μακ Κέϊν.

Η Ρωσία ανακοίνωσε, στις 4 Σεπτεμβρίου, την ανάπτυξη διπλωματικών σχέσεων με τις δύο επαρχίες, στις 13 Σεπτεμβρίου ότι θα εγκαταστήσει στρατιωτικές βάσεις στη Ν.Οσετία και Αμπχαζία, αλλά και Ναυτική Βάση στην Αμπχαζία, σε περίπτωση που εγκαταλείψει τη Βάση της στη Σεβαστούπολη και στις 17 Σεπτεμβρίου ότι υπέγραψε συνθήκη συνεργασίας μαζί τους.

Την 1 Οκτωβρίου αναπτύχθηκαν οι παρατηρητές της ΕΕ και από 7 Οκτωβρίου άρχισε η αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων που ολοκληρώθηκε στις 12 Οκτωβρίου.

β. Αντιδράσεις ΗΠΑ και ΝΑΤΟ

Ο κ. Μπους κατέκρινε, με ιδιαίτερα σκληρό ύφος, την Ρωσία και την απείλησε με αποβολή από όλα τα διεθνή όργανα της Δύσεως, δημιουργώντας ψυχροπολεμικό κλίμα. Ο Πρόεδρος κ. Μεντβέντεφ απάντησε ότι η Ρωσία δεν φοβάται τον ψυχρό πόλεμο.

Στις 13 Αυγούστου επισκέφθηκε τη Γεωργία η κ. Ράϊς και υπεσχέθη τη στήριξη των ΗΠΑ. Ταυτοχρόνως πολεμικά πλοία και α/φ μετέφεραν ανθρωπιστική βοήθεια, ενώ κατά τη Ρωσία τα περισσότερα φορτία περιλαμβάνουν όπλα και πυρομαχικά.

Στις 20 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε έκτακτη σύσκεψη των ΥΠΕΞ του ΝΑΤΟ, οι οποίοι αποφάσισαν το πάγωμα της συνεργασίας της Συμμαχίας με τη Ρωσία.

Το τελευταίο δεκαήμερο του Αυγούστου, οι ΗΠΑ απέστειλαν και άλλα πλοία στη

Μαύρη Θάλασσα, προκαλώντας την ανησυχία της Ρωσίας, η οποία έθεσε σε συναγερμό τον Στόλο της και σε μια κίνηση αντιπερισπασμού έστειλε στις 31 Αυγούστου 2 α/φ TU-160 στη Βάση "Λιμπερταδόρ" της Βενεζουέλας, ξυπνώντας μνήμες από την κρίση του 1962 με την περιβόητη αποστολή πυραύλων στην Κούβα από τον τότε ΓΓ του ΚΚ Ρωσίας κ. Κρουτσώφ. Επίσης ανακοίνωσε ότι, από 10-14 Νοεμβρίου, θα πραγματοποιηθούν κοινές ναυτικές ασκήσεις στην Καραϊβική στα ανοιχτά της Βενεζουέλας, στις οποίες θα συμμετάσχει και το υπερσύγχρονο πυρηνικό καταδρομικό "Μέγας Πέτρος".

Από 3 έως 5 Σεπτεμβρίου, ο αντιπρόεδρος κ. Τσένι επισκέφθηκε τον Καύκασο σε μια προσπάθεια να στηρίξει τον Πρόεδρο της Γεωργίας κ. Σαακασβίλι, που δέχεται τα πυρά της Δύσεως για την επιπόλαια ενέργειά του να επιτεθεί στη Ν. Οσετία, να πιέσει την Ουκρανή Πρωθυπουργό κ. Τιμονέσκο να μην μεταπηδήσει στο φιλορωσικό μπλοκ και τον Πρόεδρο του Αζερμπαϊζάν να συνεχίσει να εξαγάγει το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο μέσω Γεωργίας και όχι μέσω Ρωσίας. Η αποστολή του όμως απέτυχε, γιατί η μεν κυρία Τιμονέσκο επισκέφθηκε τη Ρωσία εκδηλώνοντας την αλλαγή της στάσεώς της, προκειμένου να εξασφαλίσει την στήριξη του Κρεμλίνου για τις προεδρικές εκλογές του 2010, ο δε κ. Αλίεφ ανακοίνωσε ότι αποφάσισε να μειώσει τη διοχέτευση Αζέρινου πετρελαίου μέσω Γεωργίας και να αυξήσει τη μεταφορά μέσω Ρωσίας.

Στις 8 Σεπτεμβρίου το Στέϊτ Ντιπάρτμεντ ανακοίνωσε ότι ο Πρόεδρος κ. Μπους πάγωσε τη συμφωνία πυρηνικής συνεργασίας για ειρηνικούς σκοπούς με τη Ρωσία.

γ. Αντιδράσεις Ε.Ε.

Στις 13 Αυγούστου η Σύνοδος των ΥΠΕΞ της ΕΕ αποφάσισε να μη συγκρουστεί με τη Ρωσία αλλά να συνεχίσει τις καλές σχέσεις μαζί της, παρά τις αντιδράσεις της Πολωνίας και

των Βαλτικών χωρών, που ζήτησαν την λήψη σκληρών μέτρων εναντίον της.

Την 1 Σεπτεμβρίου, κατά την έκτακτη σύνοδο των αρχηγών κρατών, απεφασίσθη η αναβολή της προγραμματισμένης για τις 14 Νοεμβρίου συνάντησής κορυφής ΕΕ-Ρωσίας μέχρις ότου το Κρεμλίνο συμμορφωθεί με την ειρηνευτική συμφωνία για την αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων από τη Γεωργία και ενεκρίθη η αποστολή παρατηρητών στη Γεωργία από 1ης Οκτωβρίου.

Στις 8 Σεπτεμβρίου οι κ.κ. Σαρκοζί και Μεντβέντεφ, σε συνάντησή τους στη Μόσχα, αποφάσισαν :

*Την κατάργηση των σημείων ελέγχου που είχε εγκαταστήσει η Ρωσία στο έδαφος της Γεωργίας εντός μιας εβδομάδος, η οποία όμως πραγματοποιήθηκε μετά ένα μήνα, παρά τις διαμαρτυρίες του κ. Σαρκοζί.

*Την απόσυρση των ρωσικών στρατευμάτων από τη Γεωργία, τον Οκτώβριο, στις θέσεις που είχαν πριν την 7 Αυγούστου. Για το θέμα αυτό προκλήθηκαν αντεγκλήσεις γιατί η Γεωργία υποστήριξε ότι η συμφωνία προβλέπει την απόσυρση και της ρωσικής ειρηνευτικής δύναμης από Ν.Οσετία και Αμπχαζία, το οποίο όμως δεν αποδεχόταν η Ρωσία, ξεκαθαρίζοντας ότι οι δυνάμεις αυτές θα παραμείνουν στις ανεξάρτητες πλέον χώρες.

*Την ανάπτυξη 200 παρατηρητών της ΕΕ από 1 Οκτωβρίου. Και στο θέμα αυτό προκλήθηκαν αντεγκλήσεις με την ΕΕ γιατί η Ρωσία δεν δέχθηκε την ανάπτυξή τους στις Ν.Οσετία και Αμπχαζία.

*Την εγγύηση της ΕΕ ότι η Γεωργία δεν θα χρησιμοποιήσει βία στο μέλλον.

Στις 2 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στην Αγία Πετρούπολη η ετήσια σύνοδος κορυφής Ρωσίας-Γερμανίας στην οποία κατεδείχθησαν οι διαφορές Δύσεως-Ρωσίας για τον Καύκασο, αλλά και η βαρύτητα των κοινών οικονομικών τους συμφερόντων. Μάλιστα ο κ. Μεντβέντεφ διαβεβαίωσε την κ. Μέρ-

κελ ότι η Ρωσία δεν προτίθεται να αναβιώσει τον ψυχρό πόλεμο. Σύμφωνα με Ρώσους αναλυτές, η σύνοδος κορυφής αποτέλεσε μια καλή ευκαιρία για να επαναληφθεί η συνεργασία Ρωσίας-ΕΕ.

δ. Αντιπυραυλική Ασπίδα

Στις 20 Αυγούστου η Πολωνία, ακολουθώντας το παράδειγμα της Τσεχίας, υπέγραψε συμφωνία για την εγκατάσταση 10 συστοιχιών πυραύλων Πάτριος στο έδαφός της μέχρι το 2011. Η Ρωσία αντέδρασε με την άμεση (21 Αυγούστου) διακοπή της συνεργασίας της με το ΝΑΤΟ και με δηλώσεις πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών απείλησε Τσεχία και Πολωνία ότι θα στρέψει τους διηπειρωτικούς πυραύλους εναντίον των εγκαταστάσεων της αμερικανικής αντιπυραυλικής ασπίδος στα εδάφη τους. Αντιθέτως ο ΥΠΕΞ κ. Λαβρόφ που επισκέφθηκε την Πολωνία στις 11 Σεπτεμβρίου, ήταν συμφιλιοτικός και δήλωσε στους Πολωνούς αξιωματούχους ότι η Ρωσία δεν αισθάνεται να απειλείται από την Πολωνία, αλλά "διακρίνει μια απειλή κατά της ρωσικής ασφαλείας από το σύστημα που αναπτύσσεται κοντά στα σύνορά της".

Στις 12 Οκτωβρίου ο Πρόεδρος κ. Μεντβέντεφ παρακολούθησε τη δοκιμαστική εκτόξευση ενός νέου πυραύλου (RS-12M TOPOL), βεληνεκούς 10.000 χλμ, ο οποίος έχει σχεδιαστεί για να διαπερνά την αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ στην Ανατολική Ευρώπη.

Η επιπολαία ενέργεια του κ. Σαακασβίλι έδωσε την ευκαιρία στη Ρωσία να επιδείξει την αποφασιστικότητα και τις δυνατότητές της να υποστηρίξει τα συμφέροντά της, όπως αυτή τα εννοεί, στην περιοχή και να στείλει το μήνυμα σε όλους τους φιλοδυτικούς ηγέτες της περιοχής. Ωστόσο η αναγνώριση της Αμπχαζίας και της Ν.Οσετίας ενδέχεται να αναβιώσει το αποσχιστικό κίνημα των Τσετσένων και να δημιουργηθούν ιδιαίτερα προβλήματα και για την ίδια.

Οι ΗΠΑ, που ενδεχομένως παρέσυραν τον κ. Σαακασβίλι, περιορίστηκαν σε θεωρητικές αντιδράσεις και απειλές, οι οποίες δεν έκαμψαν τη Ρωσία. Προέβησαν σε επίδειξη δυνάμεως αποστέλλοντας μόνο πλοία στη Μαύρη Θάλασσα, γιατί στερούνται της δυνατότητας να αναπτύξουν χερσαίες δυνάμεις στις φιλικές χώρες της περιοχής, λόγω Ιράκ και Αφγανιστάν. Την ίδια αδυναμία παρουσιάζει και το ΝΑΤΟ, γιατί έχει προσαρμόσει τη δομή των δυνάμεών του στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και των λοιπών ασυμμέτρων απειλών και δεν είναι κατάλληλες για συμβατικό πόλεμο. Η αδυναμία αυτή των ΗΠΑ τις κατέστησε αναξιόπιστες, με αποτέλεσμα να μειωθεί η επιρροή τους στην περιοχή, όπως απεδείχθη με τις κινήσεις της Πρωθυπουργού της Ουκρανίας και του Προέδρου του Αζερμπαϊτζάν.

Η ΕΕ παρουσιάστηκε διχασμένη απέναντι στην κρίση και αποδείχθηκε αδύναμη να απειλήσει τη Ρωσία, λόγω της ενεργειακής εξαρτήσεως από αυτή.

Η Ελλάδα ορθώς τάχθηκε με τους ισχυρούς που αποφάσισαν να συνεργαστούν και να μη συγκρουστούν με τη Ρωσία, γιατί αυτό υπαγορεύουν τα συμφέροντά της και πολύ ορθώς δεν αναγνώρισε τη Ν. Οσετία και Αμπχαζία, γιατί θα ήταν αντίθετο με τις αρχές της αλλά και με τη θέση μας για την Κύπρο.

Η αντιπαράθεση της Ρωσίας με τη Δύση θα συνεχιστεί για πολύ χρόνο, αλλά δεν πρόκειται να αναβιώσει ο ψυχρός πόλεμος γιατί αφ' ενός δεν τον θέλουν οι Ρώσοι και αφ' ετέρου οι δυτικοί δεν είναι διατεθειμένοι να ακολουθήσουν τις επιλογές της Αμερικής, ούτε και να θυσιάσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα προς χάριν της εντάξεως στο ΝΑΤΟ της Γεωργίας και της Ουκρανίας.

Η ενδεχομένη νίκη του κ. Ομπάμα στις προεδρικές εκλογές θα συμβάλει στη βελτίωση του κλίματος, ενώ αν

εκλεγεί ο κ. Μακ Κέϊν η ένταση θα συνεχιστεί με απρόβλεπτες συνέπειες.

7. ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Μετά την ψήφιση στη Βουλή του νομοσχεδίου για τον περιορισμό των αρμοδιοτήτων του Προέδρου από το κόμμα της Πρωθυπουργού κ. Τιμονέσκο και την αντιπολίτευση, ο Πρόεδρος κ. Γιουνέσκο απέσυρε το κόμμα του από την κυβέρνηση συνασπισμού και προκήρυξε εκλογές για τις 7 Δεκεμβρίου τις οποίες αναμένεται να κερδίσει η κ. Τιμονέσκο και να σχηματίσει κυβέρνηση με τον φιλορώσο κ. Γιαννικόβιτς.

Η κ. Τιμονέσκο, προκειμένου να εξασφαλίσει τη στήριξη του Κρεμλίνου για τις προεδρικές εκλογές του 2010, άλλαξε την φιλοαμερικανική στάση της και έκανε άνοιγμα προς τη Ρωσία. Σε περίπτωση δε εκλογής της θα αποσύρει την αίτηση για ένταξη της χώρας στο ΝΑΤΟ.

8. ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

α. Παλαιστινιακό

Παρά την αβεβαιότητα που υπάρχει, λόγω της αλλαγής της ηγεσίας στο Ισραήλ, συνεχίζονται οι συζητήσεις μεταξύ εμπειρογνομόνων των δύο πλευρών για την εξεύρεση λύσεως.

Η κ. Κοντολίτσα Ράϊς που επισκέφθηκε στις 26 Αυγούστου για 7η φορά την περιοχή, από την έναρξη των συνομιλιών μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων, παρουσιάστηκε αισιόδοξη για εξεύρεση λύσεως εντός του έτους. Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες η κ. Ράϊς έπεισε και τις δύο πλευρές ότι οι διαπραγματεύσεις πρέπει να γίνουν στη βάση των συνόρων του 1967, συμπεριλαμβανομένης και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ. Επιβεβαίωση αυτής της πληροφορίας αποτελούν οι δηλώσεις του απερχομένου Πρωθυπουργού του Ισραήλ κ. Όλμερτ, στις 29 Σεπτεμβρίου, ότι "το Ισραήλ πρέπει να επιστρέψει όλα τα εδάφη που κατέλαβε το 1967, συμπεριλαμβανομένης και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, αν θέλει να

υπάρξει ειρήνη με τους Παλαιστινίους και τη Συρία".

β.Ισραήλ

Ο Πρωθυπουργός κ. Όλμερτ παραιτήθηκε στις 10 Αυγούστου από την ηγεσία του κόμματος Καντίμα και τη θέση του κατέλαβε η ΥΠΕΞ κ. Τζίπι Λίβνι η οποία νίκησε στις εσωκομματικές εκλογές της 17 Σεπτεμβρίου.

Η κ. Λίβνι, έλαβε εντολή από τον Πρόεδρο κ. Περέζ στις 19 Σεπτεμβρίου και θα πρέπει να σχηματίσει κυβέρνηση εντός 42 ημερών, διαφορετικά η χώρα θα οδηγηθεί σε πρόωρες εκλογές. Μέχρι τότε ο κ. Όλμερτ θα παραμείνει ως μεταβατικός πρωθυπουργός με περιορισμένες αρμοδιότητες.

Η κ. Λίβνι, εφόσον σχηματίσει κυβέρνηση, θα συνεχίσει την ειρηνευτική διαδικασία με τους Παλαιστινίους, καθώς μέχρι τώρα ήταν επικεφαλής της διαπραγματευτικής ομάδας των Ισραηλινών και είχε υποσχεθεί ότι θα πετύχει λύση εντός του έτους. Αυτή η υπόσχεση δεν μπορεί πλέον να τηρηθεί, λόγω της αναστολής των διαπραγματεύσεων. Το ίδιο αναμένεται να πράξει και με την ειρηνευτική διαδικασία με τη Συρία, που διεξάγεται υπό την αιγίδα της Τουρκίας.

Η Χαμάς απαιτεί την απελευθέρωση 1.000 και πλέον κρατουμένων Παλαιστινίων ως αντάλλαγμα για τον απαχθέντα από αυτήν δεκανέα Γκιλάντ Σαλίτ.

Με αίτημα του Ισραήλ διακόπηκαν, λόγω της αλλαγής στην ηγεσία του, οι Συροϊσραηλινές συνομιλίες υπό την αιγίδα της Τουρκίας. Σύμφωνα όμως με πληροφορίες οι διαπραγματεύσεις έχουν φτάσει στην ουσία, δηλαδή στην χάραξη των συνόρων.

γ.Ιράκ

Τα τρομοκρατικά χτυπήματα και οι θάνατοι αμάχων που βρίσκονταν στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων 4 ετών, παρουσίασαν εκ νέου τάση για

αναζωπύρωση τις τελευταίες εβδομάδες.

Ο αριθμός των Αμερικανών στρατιωτών που σκοτώθηκαν στο Ιράκ από την εισβολή των ΗΠΑ, τον Μάρτιο 2003 μέχρι 10 Οκτωβρίου 2008, ανήλθε στους 4.178.

Οι ΗΠΑ και το Ιράκ ανακοίνωσαν ότι βρίσκονται πολύ κοντά στη συμφωνία για την παραμονή των αμερικανικών στρατευμάτων και μετά το τέλος 2008, που λήγει η εντολή του ΟΗΕ, η οποία τους επέτρεψε την εισβολή.

Την 1 Σεπτεμβρίου οι Αμερικανοί παρέδωσαν την ευθύνη ασφαλείας της επαρχίας Ανμπάρ, που ήταν προπύργιο των σουνιτών και μια από τις πιο βίαιες περιοχές, στον Ιρακινό στρατό ο οποίος ελέγχει πλέον τις 11 από τις 18 επαρχίες της χώρας.

Ο κ. Μπους ανακοίνωσε ότι μέχρι το Φεβρουάριο 2009 θα αποσυρθούν 8.000 στρατιώτες από το Ιράκ, από τους οποίους 4.500 θα σταλούν στο Αφγανιστάν. Από το Φεβρουάριο οι στρατιώτες που θα παραμένουν στο Ιράκ θα ανέρχονται σε 146.000.

Στις 15 Σεπτεμβρίου ο Στρατηγός κ. Πετρέους παρέδωσε τη διοίκηση της αμερικανικής δυνάμεως στο Ιράκ, στο Στρατηγό κ. Ρέϊμοντ Οντιέρο. Ο κ. Πετρέους στην αποχαιρετιστήρια ομιλία του ανέφερε ότι "το Ιράκ παραμένει εύθραυστο" και ότι "η πρόοδος που σημειώθηκε δεν είναι τελεσίδικη". Επί των ημερών του εμπεδώθηκε η ασφάλεια στις περισσότερες επαρχίες και μειώθηκε η βία κατά 70%.

δ.Ιράν

Το Ιράν συνεχίζει απτόητο το πυρηνικό του πρόγραμμα παρά τις τρεις σειρές κυρώσεων που του έχουν επιβληθεί και τις απειλές για επιβολή και νέων.

Η Ρωσία επανέλαβε τη σθεναρή αντίστασή της για την επιβολή νέων κυρώσεων εναντίον του Ιράν από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, κατά τη συνεδρίαση των ΥΠΕΞ των πέντε μονίμων μελών και της Γερμανίας.

Στις 29 Σεπτεμβρίου ο Γενικός Γραμματέας της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) Αιγύπτιος κ. Μοχάμεντ Ελ Μπαραντέϊ δήλωσε, κατά την έναρξη της ετήσιας Γενικής Συνελεύσεως του Διεθνούς Οργανισμού στη Βιέννη, ότι "Παρά τους επανειλημμένους ελέγχους κατά την τελευταία εξαετία, οι επιθεωρητές του ΟΗΕ δεν είναι ακόμη σε θέση να αποκλείσουν την πιθανότητα να έχει εκτραπεί το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης προς στρατιωτικές εφαρμογές" και κάλεσε το Ιράν "να εφαρμόσει όλα τα μέτρα διαφάνειας που απαιτούνται για τη ν οικοδόμηση εμπιστοσύνης".

Μετά την κρίση στον Καύκασο αναμένεται, ο κ. Αχμεντινιζάντ να σκληρύνει τη στάση του διότι :

***Οι ΗΠΑ θα στρέψουν το ενδιαφέρον τους στον Καύκασο και θα αναστείλουν τα σχέδιά τους για στρατιωτική επέμβαση στο Ιράν.**

***Η Δύση θα επιδιώξει τη συνεργασία του, προκειμένου να απεξαρτηθεί ενεργειακά από τη Ρωσία και δεν θα ακολουθήσει τις ΗΠΑ σε τυχόν επέμβαση.**

***Η Ρωσία θα αντιδράσει στις ενέργειες των ΗΠΑ για να δημιουργήσει ένα μέτωπο εναντίον τους και να αποτρέψει την πίεση που δέχεται από τη Δύση λόγω της επεμβάσεως στη Γεωργία.**

ε.Συρία

Στις 4 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε Σύνοδος στη Δαμασκό με θέμα την ειρήνη στη Μέση Ανατολή στην οποία συμμετείχαν ο Προεδρεύων της ΕΕ κ. Σαρκοζί, ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας κ. Ερντογάν, ο Πρόεδρος της Συρίας κ. Άσαντ και ο Εμίρης του Κατάρ κ. Αλ Θάνι. Ο κ. Άσαντ συζητώντας στο περιθώριο της Συνόδου έδειξε έτοιμος για απ' ευθείας διαπραγματεύσεις με το Ισραήλ, υπό την προϋπόθεση ότι οι ΗΠΑ θα λάβουν εγγυητικό ρόλο και το Ισραήλ θα δεχθεί την αποχώρηση

από τα υψώματα του Γκολάν που κατέλαβε το 1967.

Ο κ. Άσαντ, σε ένδειξη καλής θελήσεως προς τη Δύση και για να δώσει ώθηση στις συνομιλίες με το Ισραήλ, έπεισε τον πολιτικό ηγέτη της Χαμάς κ. Χάλεντ Μεσάαλ να εγκαταλείψει τη Δαμασκό και να μεταβεί στο Σουδάν.

Έστω και αργά η Δύση αντελήφθη ότι η Συρία αποτελεί το κλειδί για τη διευθέτηση του Μεσανατολικού και ότι θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες και όχι να είναι απομονωμένη και να δέχεται απειλές. Είναι δε βέβαιο ότι τυχόν συμφωνία της με το Ισραήλ θα συμβάλει πολύ θετικά και για συμφωνία με τους Παλαιστινίους.

στ.Λίβανος

Διήμερη επίσκεψη (13-14) πραγματοποίησε ο Πρόεδρος του Λιβάνου στη Συρία με στόχο την επίλυση των χρονιζόντων προβλημάτων και την αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων. Ήταν η πρώτη αρχηγού του κράτους του Λιβάνου από το 2005, που αποχώρησαν τα Συριακά στρατεύματα από το Λίβανο.

Στις 14 Αυγούστου 2008 η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του κ. Σινιόρα εξασφάλισε ψήφο εμπιστοσύνης στο Κοινοβούλιο με 100 ψήφους έναντι 107 παρόντων επί συνόλου 127 βουλευτών.

Με συχνές βομβιστικές επιθέσεις σκληροί ισλαμιστές προσπαθούν να γκρεμίσουν τις γέφυρες συνεργασίες που αναπτύσσονται μεταξύ Λιβάνου-Συρίας και μεταξύ της φιλοσυριακής και της αντισυριακής παρατάξεως στο Λίβανο.

ζ.Λιβύη

Ιστορικής σημασίας επίσκεψη, την πρώτη ύστερα από 55 χρόνια ΥΠΕΞ των ΗΠΑ, πραγματοποίησε η κ. Ράϊς στη Λιβύη και είχε συνεργασία με τον Πρόεδρο κ. Καντάφι.

Η κ. Ράϊς χρησιμοποίησε την επίσκεψή της για να στείλει σαφές μήνυμα προς το Ιράν και

την Κορέα της αποδοχής που τυγχάνει από τις ΗΠΑ η δέσμευση της Λιβύης να εγκαταλείψει το πρόγραμμα κατασκευής πυρηνικών, βιολογικών και χημικών όπλων.

9. ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗ

α.Αφγανιστάν

Οι Νατοϊκές δυνάμεις αδυνατούν να αντιμετωπίσουν πλέον τους Ταλιμπάν, οι οποίοι ανασυντάσσονται και ασκούν ολοένα και περισσότερες πιέσεις στα στρατεύματα του ΝΑΤΟ αλλά και στην Αφγανική κυβέρνηση για συνεργασία με τους δικούς τους όρους. Έχουν τετραπλασιάσει από το 2007 μέχρι τώρα τα εδάφη που ελέγχουν και εκτελούν, σύμφωνα με στρατιωτικούς διοικητές των συμμαχικών δυνάμεων "όλο πιο επιτηδευμένες και περίπλοκες επιθέσεις". Ο αριθμός των νεκρών των συμμαχικών δυνάμεων έφτασε στους 201 το πρώτο εξάμηνο του 2008 και των Αφγανών στους 3.700, εκ των οποίων 800άμαχοι. Για την αντιμετώπιση της καταστάσεως οι σύμμαχοι διοικητές έχουν ζητήσει ενίσχυση 15.000 ανδρών. Μέχρι τώρα έχουν διατεθεί 4.500 από τις ΗΠΑ, 700 από τη Γαλλία και συζητείται η αποστολή και 4.500 από τη Βρετανία, η οποία θα αυξήσει το χρόνο παραμονής των στρατιωτών της στο Αφγανιστάν από το ένα στα δύο χρόνια.

Από έρευνα του BBC απεκαλύφθη ότι οι Ταλιμπάν ενισχύονται με μεγάλες ποσότητες όπλων Ιρανικής προελεύσεως στα σύνορα Ιράν-Αφγανιστάν. Δεν διευκρινίσθη όμως, αν η διακίνηση αυτή γίνεται από λαθρεμπόρους ή κατώτερα στελέχη του Ιρανικού καθεστώτος.

Με μήνυμά του, μέσα από την ιστοσελίδα των Ταλιμπάν, ο Μουλά Ομάρ, υπαρχηγός του Μπιν Λάντεν, καλεί τις ξένες δυνάμεις να αποχωρήσουν από το Αφγανιστάν γιατί διαφορετικά θα έχουν την τύχη των Σοβιετικών.

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες η Σαουδική Αραβία, με την υποστήριξη του Λονδίνου, προωθεί μυστικές συ-

νομιλίες μεταξύ της ηγεσίας των Ταλιμπάν και των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων με στόχο μια ειρηνευτική συμφωνία, αλλά και τη δημιουργία ρηγμάτων στις σχέσεις των Ταλιμπάν με τον Μπιν Λάντεν.

β.Πακιστάν

Μετά την παραίτηση του κ. Μουσάραφ, νέος Πρόεδρος της χώρας εξελέγη ο κ. Ασίφ Αλί Ζαρνταρί, χήρος της Μπενάζιρ Μπούτο με 481 ψήφους σε σύνολο 702.

Το Πακιστάν βρίσκεται στο χάος, λόγω των πολύνεκρων βομβιστικών επιθέσεων από τους ακραίους ισλαμιστές και της αντιπαραθέσεως με τις ΗΠΑ, των οποίων ειδικές δυνάμεις διεξάγουν επιχειρήσεις, χωρίς την έγκριση του, εντός του εδάφους του στα σύνορα με το Αφγανιστάν και συγκρούονται συχνά με τον Πακιστανό στρατό.

Η εξάπλωση της βίας και της τρομοκρατίας είναι η μεγαλύτερη απειλή για τη χώρα και η κατάσταση δεν μπορεί να ελεγχθεί με μέτρα καταστολής. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και ο νέος Πρόεδρος πρέπει να αλλάξουν τακτική και να επιδοθούν στην οικονομική ενίσχυση και ανάπτυξη της χώρας. Διαφορετικά μεγάλο μέρος της αστικής τάξεως θα την εγκαταλείψει βυθίζοντάς την στην φτώχεια και τον εξτρεμισμό.

γ.Κίνα

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2008 οι Κινέζοι πραγματοποίησαν την Τρίτη επανδρωμένη αποστολή τους στο διάστημα, σε μια προσπάθεια να καθιερωθεί η χώρα τους ως ηγετική δύναμη στη διαστημική δραστηριότητα. Για το 2012 έχουν προγραμματίσει μια πτήση γύρω από τη σελήνη και το 2017 μια επανδρωμένη προσεδάφιση. Διακαής επιθυμία της Κίνας είναι να αρχίσει συνεργασία με τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό, αλλά αντιμετωπίζει την αντίδραση των ΗΠΑ, που υποστηρίζουν ότι δεν διαθέτει ούτε την επιστημονική κα-

τάρτηση, ούτε και τα απαιτούμενα κονδύλια.

Ο Αμερικανός Υφυπουργός Άμυνας, υπεύθυνος για το Ναυτικό κ. Νόναλντ Γούντερ, κατελόγησε έλλειψη διαφάνειας στα εξοπλιστικά προγράμματα του Πεκίνου, το κόστος των οποίων θα ανέλθει, για το τρέχον έτος, κατά 17,6% και προειδοποίησε ότι οι ΗΠΑ "πρέπει να ετοιμάζονται για το χειρότερο".

δ.Κορέα

Η Β. Κορέα ανακοίνωσε τη συνέχιση της αντιπυρηνικοποίησης, αφού πρώτα ανάγκασε τις ΗΠΑ να την διαγράψουν από τη λίστα των κρατών που υποστηρίζουν την τρομοκρατία, αναστέλλοντας τη διαδικασία αχρηστεύσεως του πυρηνικού αντιδραστήρα της Γιονγκπιόν και αρνούμενη να δεχθεί τους επιθεωρητές της Διεθνούς Επιτροπής Πυρηνικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ).

10. ΑΦΡΙΚΗ

α.Ζιμπάμπουε

Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του Προέδρου κ. Μουγκάμπε και του ηγέτη της αντιπολιτεύσεως κ. Τσβανγκιράϊ, υπό την αιγίδα του Προέδρου της Ν.Αφρικής κ. Τάμπο Μπέκι, κατέληξαν σε συμφωνία, που υπεγράφη στις 16 Σεπτεμβρίου. Ο κ. Τσβανγκιράϊ θα αναλάβει Πρωθυπουργός, ενώ ο κ. Μουγκάμπε θα παραμείνει Πρόεδρος και θα έχει τον τελευταίο λόγο ως επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας.

β.Ν. Αφρική

Ο Πρόεδρος κ. Τάμπο Μπέκι, αμέσως μετά την επιτυχία του για την επίλυση της κρίσεως στην Ζιμπάμπουε, παραιτήθηκε και μαζί μ' αυτόν και δέκα Υπουργοί, δημιουργώντας πολιτική κρίση στη χώρα.

γ.Αίγυπτος

Στις 29 Σεπτεμβρίου, ύστερα από επιχείρηση των Αιγυπτιακών ΕΔ, απελευθερώθηκαν οι 8 Ευρωπαίοι τουρίστες, που είχαν απαχθεί από Σουδανούς αντάρτες στα σύνορα

Αιγύπτου-Σουδάν στις 20 Σεπτεμβρίου.

δ.Αλγερία

Οι συνεχιζόμενες πολύνεκρες βομβιστικές επιθέσεις στη χώρα, έχουν αναβιώσει στους κατοίκους τον τρόμο που έζησαν, τη δεκαετία του 1992, από την ισλαμική εξέγερση. Την ευθύνη για τις περισσότερες έχει αναλάβει η Αλ Κάϊντα του Σουδάν, που είναι παραφυάς της ομώνυμης οργανώσεως του Μπιν Λάντεν.

11. ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

α.Βολιβία

Οι ταραχές που ξέσπασαν στις τέσσερες πλουσιότερες επαρχίες, των οποίων οι κυβερνήτες αντιδρούσαν στις σοσιαλιστικές μεταρρυθμίσεις του Προέδρου κ. Μοράλες, εκτονώθηκαν και άρχισαν συζητήσεις μεταξύ των δύο πλευρών, ύστερα από την παρέμβαση των διεθνών οργανισμών και την στήριξη που παρείχαν στον κ. Μοράλες οι εννέα ηγέτες των κρατών της Εννώσεως Νοτιοαμερικανικών Κρατών, που συνήλθαν στη Χιλή.

Ο Πρόεδρος κ. Μοράλες απέλασε τον Πρόεδρο των ΗΠΑ κατηγορώντας τον ότι ενίσχυε τους ταραξίες και τον μιμήθηκε ο Πρόεδρος της Βενεζουέλας. Αλληλέγγυες τάχθηκαν η Βραζιλία, η Αργεντινή και η Ονδούρα, χωρίς όμως να απελάσουν τους Πρόσβεις των ΗΠΑ. Ο Πρόεδρος κ. Μπους, σ' αντίδραση, κατέταξε τη Βολιβία, τη Βενεζουέλα και τη Βιρμανία στη μαύρη λίστα των κρατών που δεν συμμετέχουν στον αγώνα κατά των ναρκωτικών.

Ρωσία και Βολιβία απέπτυξαν στρατιωτική συνεργασία (λεπτομέρειες στην παράγραφο 6, Ρωσία).

β.Κούβα

Ανησυχία στις ΗΠΑ προκάλεσε η δήλωση του Αντιπροέδρου της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Ρωσίας, που επισκέφθηκε την Αβάνα, ότι "δεν αποκλείεται στρατιωτική παρουσία της Ρωσίας στην Κούβα"

διευκρινίζοντας όμως ότι "τα σχέδια αυτά δεν περιλαμβάνουν πυραύλους".

12.ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Οι Άραβες πολίτες πιστεύουν, όπως απέδειξε σχετική έρευνα, ότι οι ΗΠΑ, μαζί με το Ισραήλ, οργάνωσαν το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 για να έχουν μια δικαιολογία να εισβάλουν στο Ιράκ.

Με δύο μηνύματα έκανε την επανεμφάνισή του ο υπαρχηγός του Μπιν Λάντεν Ζαουάχρι. Με το πρώτο, στις 16 Αυγούστου, στρέφεται εναντίον του τότε Προέδρου του Πακιστάν κ. Μουσάραφ και με το δεύτερο, στις 4 Σεπτεμβρίου, εναντίον του θρησκευτικού ηγέτη του Ιράν, Αγιατολάχ Χαμενεί, γιατί συνεργάζεται με τους Αμερικανούς στην κατοχή του Ιράκ.

Στις 5 Σεπτεμβρίου, με νέο μήνυμα, η Αλ Κάϊντα εξαπέλυσε απειλές για σειρά επιθέσεων κατά δανέζικων στόχων, λόγω των δημοσιευθέντων σκίτσων του Μωάμεθ.

Η Αλ Κάϊντα βαρύνεται με τρομοκρατικές ενέργειες, εκτός από το Ιράκ και το Αφγανιστάν, στη Συρία (28 Σεπτεμβρίου), στην Υεμένη (17 Σεπτεμβρίου) και στην Αλγερία (30 Αυγούστου).

Με έκθεσή του, που συντάχθηκε για το Υπουργείο Αμύνης, το Αμερικανικό Ινστιτούτο Rand Corp αναφέρει ότι η αντιτρομοκρατική στρατηγική απέτυχε και χρήζει αναθεωρήσεως. Για το λόγο αυτό προτείνει νέα στρατηγική, η οποία να εστιάζεται :

*Στον εντοπισμό και σύλληψη των ατόμων που αποτελούν το δίκτυο της Αλ Κάϊντα.

*Στην ελαχιστοποίηση της χρησιμοποίησεως των αμερικανικών δυνάμεων και την εμπλοκή των τοπικών στρατών, που έχουν περισσότερη νομιμοποίηση.

*Στην αντικατάσταση του όρου "πόλεμος κατά της τρομοκρατίας" με έναν άλλο που να δημιουργεί προσδοκίες στην κοινή γνώμη ότι υπάρχει λύση στο πεδίο της μάχης.

Οι Προβληματισμοί του Εκδότη

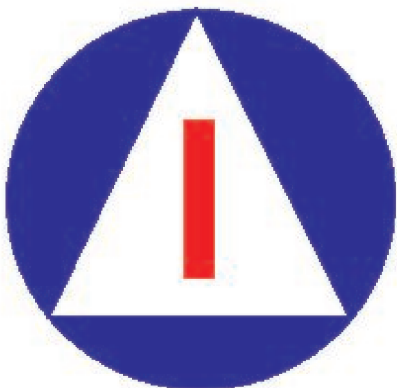
Συνέχεια από την σελίδα 2

βαρέλι, έφερε τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της ΕΕ και την ομάδα των επτά πλουσιότερων χωρών της γης συμπλέουσες στην αντιμετώπιση της κατάστασης που προμηνεί σάλο στις οικονομικοκοινωνικές σχέσεις πολιτών και κρατών και ενδεχομένως να οδηγήσει στην αναθεώρηση του ακράτου ενδοτισμού προς την ιδιωτικοποίηση των πάντων. Οι δοθείσες λύσεις δια την αντιμετώπιση της κρίσης είναι μάλλον ζημιογόνες δια το κράτος και τους πολίτες. Καιρός είναι το κράτος και μάλιστα το εθνικό κράτος να αναλάβει τους ρόλους του και τις ευθύνες του.

Τα σχετικά με τα δρώμενα περί το Βατοπέ(αι)δι, τη μονή του Αγίου Όρους, με τον ηγούμενο Εφραίμ και τους λοιπούς εμπλεκέντες, προβληματίζουν τον ελληνικό λαό και επαναφέρουν στη μνήμη του ανθρώπους αφοσιωμένους στην πίστη, στην πατρίδα, στην ακτημοσύνη, ανθρώπους μοναχούς, ζώντας λιτά, ταπεινά, εμφορούμενους με αξίες, αρχές και ιδανικά, ταγούς πτωχούς, αλληλέγγυους του λαού. Η μετάνοια, η συγγνώμη και η συγχώρηση είναι αρετές χριστιανικές. Ας τις αναζητήσουν και ας τις ενδυθούν όλοι όσοι τις απεμπόλησαν. Προσοχή, "η εξουσία φθείρει και διαφθείρει".

**Αντιστράτηγος ε.α.
Ηλίας Καζούκας**

**Πρόεδρος
ΔΣ/ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ.**

ΣΥΝΤΟΜΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ)** ιδρύθηκε με την υπ' αριθ. 1772/5-10-94 καταχώρηση στο Πρωτοδικείο Πειραιώς, με έδρα τον Πειραιά, την δε 9-8-97 μετέφερε την έδρα της στην Αθήνα.

Η Εταιρεία δημιουργήθηκε από εν αποστρατεία Ανώτατα Στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, και έχει διευρυνθεί και με προσωπικότητες από άλλους χώρους, όπως τον Πανεπιστημιακό, Διπλωματικό, Επιχειρηματικό και των Σωμάτων Ασφαλείας.

Πρόθεση της Εταιρείας είναι να λειτουργήσει συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά προς τα συναφή Ιδρύματα τα οποία υπάρχουν στην Ελλάδα.

Ο γενικός σκοπός της Εταιρείας είναι, η αντιμετώπιση προβλημάτων Στρατηγικού περιεχομένου στον εγγύς προς την πατρίδα μας γεωπολιτικό και γεωστρατηγικό χώρο και ειδικότερα:

▷ Η μελέτη, ανάλυση και έρευνα σε θέματα στρατηγικής όπως, ενδεικτικά, στα αφορώντα στην στρατιωτική στρατηγική, στη γεωστρατηγική, στην οικονομική πλευρά, τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και λοιπά συναφή αντικείμενα που απασχολούν ή ανακύπτουν στον Ελλαδικό χώρο, το χώρο των Βαλκανίων αλλά και την γενικότερη περιοχή της Μεσογείου θαλάσσης και του Ευξείνου Πόντου.

▷ Η εξέταση των θεμάτων ασφαλείας που εμφανίζονται στον χώρο, ο οποίος αναφέρθηκε προηγουμένως.

▷ Η ενδυνάμωση κάθε προσπάθειας η οποία αποσκοπεί στην διατήρηση του Ελληνισμού στην Ελλάδα και την αλλοδαπή.

▷ Η παροχή σε φορείς της κρατικής μηχανής ή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας των εκτιμήσεων και εισηγήσεων που θα προκύψουν από την ανάλυση των θεμάτων αυτών.

▷ Η ενημέρωση της Ελληνικής και διεθνούς κοινής γνώμης καθώς και του επιστημονικού ή ασχολουμένου με συναφή θέματα προσωπικού και Ιδρυμάτων της ημεδαπής και της αλλοδαπής.

Η υλοποίηση του σκοπού της Εταιρείας επιτυγχάνεται με :

▷ Διενέργεια ερευνών από τα μέλη της Εταιρείας ή και ανεξάρτητους ειδικούς μελετητές σε θέματα του ενδιαφέροντος της Εταιρείας.

▷ Παρουσίαση των θεμάτων αυτών, αλλά και λοιπών αναλύσεων, υπό μορφή διαλέξεων, σεμιναρίων, συνεδρίων, ημερίδων ή ανακοινώσεων στον Τύπο, η έκδοση εντύπων ή ειδικών περιοδικών ως και οργάνωση συνεδρίων για παρουσίαση θεμάτων τόσο στο εσωτερικό όσον και στο εξωτερικό.

▷ Συνεργασία με τους κρατικούς φορείς, οργανισμούς, αλλά και συναφή ιδρύματα του εσωτερικού και του εξωτερικού για την ανάλυση θεμάτων που αφορούν στην ανταλλαγή πληροφοριών και την από κοινού μελέτη θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος. Η Εταιρεία ήδη συνεργάζεται με τα Υπουργεία Εξωτερικών, Αμύνης και Αιγαίου.

▷ Έκδοση διμηνιαίου περιοδικού με τον τίτλο "**Προβληματισμοί**" με θέματα συναφή με τον γενικό σκοπό της Εταιρείας, το οποίο και αποστέλλεται σε χίλιους και πλέον αποδέκτες.

«Μέχρις ούραν» Πίνακας του Αλέξανδρου
Αλεξανδράκη, που δείχνει την απόφαση
των Ελλήνων να πολεμήσουν μέχρι τέλους.

Το ΟΧΙ με την πένα του Γ.Α. Βλάχου

(Εφημερίδα "Καθημερινή", 29 Οκτωβρίου και 4 Νοεμβρίου 1940.)

Πηγή διαδικτύου

"Καθημερινή", 29 Οκτωβρίου 1940

ΤΟΣΤΙΑΕΤ ΟΝ

[...] Αλλά διατί πριν εδώ κινηθή προς τον πρωθυπουργικόν οίκον ο φαειρότατος αυτυρόσωπός των και κληθή εκεί εις την Ηπειρον ο σφοδρικός των, δεν έρρηπτον εν πρόχειρον βλέμμα εις την Ελληνικήν Ιστορίαν;... Πότε η Ελλάς παρεδόθη αμαχητά; Πότε ενικήθη πριν ποτίση το χώμα της με την τελευταίαν ρανίδα του αίματός της; Εις ποίαν στιγμήν έκοιμε λογαριασμούς των δυνάμεών της προς τας δυνάμεις του αντιπάλου της, διά να μάθη έπειτα αν έχη την δυνατότητα να υπερασπίση την τιμήν της; Κράτος μικρόν με ιστορίαν μεγίστην, μήτηρ θηλάσασα την υφήλιον, φάρος λαμπροτάτου φωτός, η Ελλάς, καταγωγάσασα τους αιώνιας, έδωσεν εις όλην την ανθρωπότητα όχι μόνον την ζωήν, το φως, τον πολιτισμόν, τα γράμματα και τας τέχνας, αλλά και το παράδειγμα της αυταψυχίας και του ηρωισμού, την Σαλαμίνα, τας Θερμοπύλας, το Ζάλογγον, το Σούλι, το Μεσολόγγι...

Κληρονόμοι πλούτου τόσο μεγάλου, βαρείς από τον φόρτον τόσοι θρύλων και τόσοι παρὰ όσων, πάς μας ανωτάσθησαν τώρα κάπτοντας εμπρός εις τα κατόσχητα των πετρελαίων και της βενζίνης και των μηχανοκινήτων μονάδων και αποφασίζοντας να παραδώσωμεν την ιστορίαν μας εις τους αριθμούς και εις τα πετρέλαια την τιμήν μας;... [...]

Γ.Α.Β.

"Καθημερινή", 4 Νοεμβρίου 1940

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ!

[...] Λουτόν;... Θα συνεχίσωμεν την συζήτησιν; Θα βάλωμεν κάτω έναν καρέν και θα σταθώμεν γύρω από το φλιτζάνι του οι απόλεμοι, οι άσχηστοι, οι καρφινόβιοι, διά να πούμε, περί του ποιος θα νικήση και ποιος θα επικρατήσει;... Προς Θεού! θα νικήση η Ελλάς! Όλους; ΟΛΟΥΣ! ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ! Χωρίς συλλογισμούς, χωρίς συζητήσεις, χωρίς κεφάλια τα οποία αργοκινούνται και αμφιβάλλουν, χωρίς μυαλό. Μυαλό δεν χρειάζεται. Χρειάζεται ενθουσιασμός και παρρησιότητα. Χρειάζεται θάρρος αλόγιστον και καρδιά. Με αυτό το υλικόν έγινε ο Αγών του Εικοσιένα. Με αυτά τα όπλα νικούν οι λαοί. Ηρθατε να πάρετε την Ηπειρον;... ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΗΝ ΔΙΝΟΜΕ. Έχετε Στρατούς, έχετε Στόλους, έχετε αεροπλάνα, είσθε σπάνια πάντε εκατομύρια και είμαστε πέντε. ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΗΝ ΔΙΝΟΜΕ. Θα μας κόψετε. ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΗΝ ΔΙΝΟΜΕ. Και θα προχωρήσωμεν και θα νικήσωμεν και θα σας πετάξωμεν εις την θάλασσαν. Γίνετα;... Γίνετα, δεν γίνεται, αυτό πρέπει να αισθάνεται και να βροντοφωνήη καρδιά. ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΘΑ ΓΙΝΗ.

[...] Θάρρος λουτόν! Ό,τι θέλωμεν οληθινά, με όλην μας την δύναμιν, γίνετα. Ό,τι αποφασίσωμεν με την ψυχήν μας γίνετα. ΚΑΙ ΘΑ ΓΙΝΗ.

[...] Όλοι μαζί! Θα αγωνισθώμεν τώρα όλοι μαζί, θα ανθξώμεν όλοι μαζί, θα προελάσωμεν όλοι μαζί, και μίαν ευλογημένην ημέραν, όταν θα διαλαλούν την ευτυχίαν μας οι κώδωνες των σηματοστολιστων εκκλησιών μας, θα ψάλλωμεν όλοι μαζί ΤΗ ΥΠΕΡΜΑΧΩ ΣΤΡΑΤΗΓΩ ΤΑ ΝΙΚΗΤΗΡΙΑ... [...]